

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

«Η ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΙΣΧΥ
ΚΑΙ ΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ:
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΤΟΝ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΛΑΔΟ»

Δούβρης Ι. Θεόδωρος

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική

Πειραιάς, Οκτώβριος 2015

UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

MASTER PROGRAM IN
ECONOMIC AND BUSINESS STRATEGY

**«THE RELATIONSHIP BETWEEN THE MARKET
POWER AND FINANCIAL STABILITY:
THEORETICAL AND EMPIRICAL INVESTIGATION
IN THE BANKING SECTOR»**

By

Douvrís I. Theodoros

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Economic and Business Strategy

Piraeus, Greece, October 2015

Αφιέρωση:

Στην Οικογένειά μου

Ευχαριστίες

Η διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, «Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική», του Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς, υπό την επίβλεψη του Επίκουρου καθηγητή κ. Πολέμη Μιχαήλ.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέπον καθηγητή για την πολύτιμη βοήθειά και καθοδήγηση καθ' όλη την διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής.

Ακόμα θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος για τις γνώσεις που μας παρείχαν καθώς και τον Καθηγητή και Δ/ντη του ΜΠΣ κ Δ. Γιαννέλη και την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κα Μ. Ψυλλάκη που με τίμησαν με την παρουσία τους ως μέλη στην επιτροπή.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θέλω να εκφράσω σε όλα τα αγαπημένα μου πρόσωπα καθώς και στην οικογένειά μου για την αμέριστη στήριξή τους.

Η σχέση ανάμεσα στην οικονομική ισχύ και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα: Θεωρητική και εμπειρική διερεύνηση στον τραπεζικό κλάδο

Περίληψη

Σημαντικοί Όροι: competition - fragility, competition - stability, concentration – stability, concentration – fragility, Z index, NPLs, E/TA, Σ&E, Τραπεζικός κλάδος

Στην παρούσα διπλωματική επιλέχθηκε να μελετηθεί η σχέση μεταξύ της σταθερότητας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού κλάδου με βασικές μεταβλητές όπως τη συγκέντρωση των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών, το μέγεθος των τραπεζών, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ καθώς και το επίπεδο οικονομικής ελευθερίας που επικρατεί στην Ελλάδα.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια ιστορική αναδρομή του ελληνικού τραπεζικού κλάδου από το 1830 έως το Μεσοπόλεμο, την περίοδο της ανασυγκρότησης (1944-1953) έως το 2000, το 2000 έως το 2007, το 2008 έως σήμερα, καθώς και μια σύντομη αναφορά στην ιστορία των 4 “συστημικών” τραπεζών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια εκτενής ανάλυση της δομής του τραπεζικού κλάδου πριν και μετά την κρίση του 2007.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται λεπτομερώς όλες οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές των τεσσάρων “συστημικών” τραπεζών από το 1995 έως το 2015. Επίσης, έχει γίνει αναφορά και στις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές στον τραπεζικό κλάδο άλλων ευρωπαϊκών χωρών όπως είναι η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύεται η σχέση που υπάρχει μεταξύ της έντασης του ανταγωνισμού, της δύναμης (ισχύος) της αγοράς και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Επίσης, υπάρχει αναφορά σε διάφορες έρευνες που έχουν γίνει κατά καιρούς σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα.

Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογική προσέγγιση, η εμπειρική διερεύνηση και αναλύονται λεπτομερώς τα αποτελέσματα της έρευνάς μας.

The relationship between market power and financial stability: Theoretical and empirical investigation in the banking sector

Abstract

Keywords: competition - fragility, competition - stability, concentration - stability, concentration - fragility, Z index, NPLs, E / TA, M & A, Banking sector

This thesis appears to study the relationship between the financial stability and the market power of the Greek banking sector by using key variables such as the concentration of the five largest banks (CR-5), the size of banks, GDP per capita and the level of economic freedom that prevails in Greece.

The first chapter is a historical overview of the Greek banking industry from 1830 onwards, describing the formulation of the four "*systemic*" banks.

Chapter two provides an extensive analysis of the structure of the banking industry before and after the on-going financial crisis that hit many European countries as well as Greece.

The third chapter analyzes the merging activity appeared in Greece during the last two decades (1995-2015).

The fourth chapter describes the relationship between the intensity of competition, market power and financial stability, while an extensive survey of the literature is also provided.

Finally the fifth chapter provides the econometric methodology and reports the main empirical findings of our research.

Περιεχόμενα

Περίληψη	ix
Abstract	xi
Κατάλογος Πινάκων	xvi
Κατάλογος Διαγραμμάτων	xvii

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1..... 1

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ..... 1

1.1 Το τραπεζικό σύστημα από το 1830 έως το Μεσοπόλεμο.....	1
1.2 Η περίοδος της ανασυγκρότησης (1944-1953) έως το 2000.....	4
1.3 Η περίοδος από το 2000 έως το 2007.....	6
1.4 Η περίοδος από το 2008 έως σήμερα.....	8
1.5 Ιστορική αναδρομή των τεσσάρων “Συστημικών” Τραπεζών.....	11
1.5.1 ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.....	11
1.5.2 EUROBANK	12
1.5.3 ALPHA BANK.....	13
1.5.4 ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.....	15
1.6 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 19

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ..... 19

2.1 Χαρακτηριστικά του τραπεζικού συστήματος	19
2.2 Δομή του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.....	21
2.2.1 Η Δομή του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος προ Κρίσης (2008).....	27
2.2.2 Η Δομή του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος μετά την Κρίση (2008) – Σήμερα.....	34
2.3 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	41
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3</u>	43
ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΛΑΔΟ.....	43
3.1 Γενικά στοιχεία και ορισμοί	43
3.2 Κίνητρα των συγχωνεύσεων και των εξαγορών των τραπεζών.....	46
3.3 Συγχωνεύσεις και Εξαγορές των τεσσάρων “Συστημικών” Τραπεζών.....	47
3.3.1 ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.....	47
3.3.2 EUROBANK.....	52
3.3.3 ALPHA BANK	56
3.3.4 ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ.....	59
3.4 Συγχωνεύσεις και Εξαγορές στον τραπεζικό κλάδο άλλων ευρωπαϊκών χωρών.....	70
3.4.1 ΙΣΠΑΝΙΑ	70
3.4.2 ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	72
3.4.3 ΙΡΛΑΝΔΙΑ.....	75
3.5 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4..... 79

**Η ΙΣΧΥΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ Η ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ
ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ Ή ΑΣΤΑΘΕΙΑ.....79**

4.1 Εισαγωγή.....79

4.2 Βιβλιογραφική ανασκόπηση.....80

4.2.1 Η σχέση της συγκέντρωσης και του ανταγωνισμού.....80

4.2.2 Συγκέντρωση και χρηματοπιστωτική σταθερότητα.....82

4.2.3 Ανταγωνισμός και χρηματοπιστωτική σταθερότητα.....87

4.3 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....95

**ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ.....95**

5.1 Είδη Δεδομένων.....95

5.2 Πάνελ Δεδομένων.....95

5.3 Βασικά Μοντέλα Πάνελ Δεδομένων.....97

5.4 Επιλογή Δεδομένων99

5.5 Οικονομετρικό Υπόδειγμα100

5.6 Αποτελέσματα Παλινδρόμησης.....101

5.7 Σύγκριση αποτελεσμάτων με άλλες έρευνες.....105

5.8 Συμπεράσματα107

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....109

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2.1: Δίκτυο Συνεταιριστικών Τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα.....	26
Πίνακας 2.2: Πιστωτικά Ιδρύματα με έδρα στην Ελλάδα.....	29
Πίνακας 2.3: Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως.....	30
Πίνακας 2.4: Λοιπές Εταιρείες του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος.....	31
Πίνακας 2.5: Δείκτες Συγκέντρωσης.....	32
Πίνακας 2.6: Πιστωτικά Ιδρύματα με έδρα στην Ελλάδα.....	36
Πίνακας 2.7: Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως.....	37
Πίνακας 2.8: Λοιπές Εταιρείες του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος.....	38
Πίνακας 3.1: Σπουδαιότερες εξαγορές και συγχωνεύσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών.....	65
Πίνακας 4.1: Έρευνες όσον αφορά τη Συγκέντρωση και την Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα.....	84
Πίνακας 4.2: Έρευνες όσον αφορά τον Ανταγωνισμό και την Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα.....	90
Πίνακας 5.1: Εξαρτημένη μεταβλητή NPLs.....	102
Πίνακας 5.2: Εξαρτημένη μεταβλητή Z index.....	103
Πίνακας 5.3: Εξαρτημένη μεταβλητή E/TA.....	104

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 2.1: Δομή του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος.....	21
Διάγραμμα 2.2: Μεριδίο αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών το 2008 (%).....	34
Διάγραμμα 2.3: Το μερίδιο των πέντε μεγαλύτερων Τραπεζών (CR-5) στο σύνολο του ενεργητικού σε ευρωπαϊκές χώρες.....	39
Διάγραμμα 2.4: Η συγκέντρωση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος 2008-2013.....	40
Διάγραμμα 3.1: Εξέλιξη Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.....	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

1.1 Το τραπεζικό σύστημα από το 1830 έως το Μεσοπόλεμο

Η ιστορία του τραπεζικού συστήματος της χώρας μας και, μαζί με αυτήν, η ιστορία του νομίσματος και των δημόσιων οικονομικών ξεκίνησαν πριν από τη συγκρότησή της ως κράτος. Με τα δύο δάνεια της ανεξαρτησίας το 1824 και το 1825 η Ελλάδα ανέλαβε ένα βάρος ονομαστικού κεφαλαίου 2.800.000 λιρών, έναντι πραγματικού κεφαλαίου 1.176.000 λιρών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, η επαναστατική κυβέρνηση να βρεθεί, στις 6 Απριλίου 1826, σε αδυναμία αποπληρωμής των δανείων και κήρυξε την πρώτη ελληνική πτώχευση, πριν καν επιτευχθεί η ανεξαρτησία της χώρας.¹

Σε όλη τη διάρκεια της Επανάστασης και μέχρι την άφιξη του Καποδίστρια, στον ελληνικό χώρο κυκλοφορούσαν δεκάδες διαφορετικά νομίσματα με ποικίλες (και συνήθως αυθαίρετες) ισοτιμίες. Στις 8 Φεβρουαρίου 1828 ο Καποδίστριας εξέδωσε Διαταγή με την οποία καθορίζονταν οι ισοτιμίες (σε γρόσια) των κυκλοφορούντων νομισμάτων και στις 14 Φεβρουαρίου 1828 αποφασίστηκε, στην Αίγινα, η ίδρυση της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας. Η τράπεζα αυτή αποτελούσε κατά βάση το εθνικό θησαυροφυλάκιο και ο έλεγχός της γινόταν από τριμελή Οικονομική Επιτροπή. Στις 29 Ιουλίου 1828 η Δ΄ Εθνοσυνέλευση που έλαβε χώρα στο Άργος, αποφάσισε τη δημιουργία και την έκδοση ενός ενιαίου εθνικού νομίσματος (αργυρός φοίνιξ). Στις 25 Ιανουαρίου 1830 με ψήφισμα ορίστηκε η ισοτιμία των ξένων νομισμάτων προς το φοίνικα.

Η δολοφονία του Καποδίστρια και ο διορισμός του Όθωνα ως βασιλιάς της Ελλάδος είχαν ως αποτέλεσμα την πλήρη ανατροπή της πολιτικής της καποδιστριακής περιόδου. Στις 8 Φεβρουαρίου 1832, ορίστηκε ως νέα νομισματική μονάδα η δραχμή, καθορίστηκαν οι ισοτιμίες της με τα ξένα νομίσματα και απαγορεύθηκε η κυκλοφορία οθωμανικών νομισμάτων.²

¹ Βλ. Κωστής (2013), “ Τα κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας ”

² Βλ. Αλογοσκούφης – Λαζαρέτου (2002), “ Η δραχμή από το φοίνικα στο ευρώ ”

Μάλιστα, ένα χρόνο αργότερα διαλύθηκε και η Εθνική Χρηματιστηριακή Τράπεζα. Το 1832, εν όψει της έλευσης του νέου βασιλιά, οι Προστάτιδες Δυνάμεις προσέφεραν, ως χειρονομία καλής θελήσεως, ένα δάνειο ύψους 60 εκατομμυρίων φράγκων, 36ετούς διάρκειας, με επιτόκιο 5%. Το δάνειο εκταμιεύθηκε σε δόσεις, η χορήγηση των οποίων, πολύ γρήγορα, άρχισε να καθυστερεί. Μετά από αγωνιώδεις διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές, το νεοελληνικό κράτος αποφάσισε τη μονομερή διακοπή των πληρωμών εξυπηρέτησης του εν λόγω δανείου.³ Στις 23 Οκτωβρίου 1839 ιδρύθηκε στο Λονδίνο η Ιονική Κρατική Τράπεζα, ως τραπεζικός οργανισμός των Ιονίων Νήσων, οι οποίες αποτελούσαν βρετανικό προτεκτοράτο.

Στις 30 Μαρτίου 1841 ιδρύθηκε στην Αθήνα η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ). Η τράπεζα χαρακτηριζόταν ως πλήρως ιδιωτική ανώνυμη εταιρία, με συνολικό κεφάλαιο πέντε εκατομμύρια δραχμές (5.000 μετοχές των 1.000 δρχ. εκάστη).

Ως κύριες δραστηριότητες της ορίζονταν :

- Η παροχή δανείων με επιτόκιο έναντι υποθήκης
- Η προεξόφληση εμπορικών γραμματίων (υποσχετικών)

Παρά τον ιδιωτικό της χαρακτήρα, η Εθνική Τράπεζα ήταν από την αρχή στενά συνδεδεμένη με την Πολιτεία. Ουσιαστικά επρόκειτο για την ελληνική εκδοχή μιας “universal bank”, μιας τράπεζας που συνδύαζε τα στοιχεία εκδοτικής, εμπορικής και επενδυτικής τράπεζας. Επίσης με επίμονο και επίμονο αγώνα:

- Επέβαλε τη δραχμή ως μέσο συναλλαγών
- Ενσωμάτωσε στο μετοχολόγιό της πολυάριθμους μικροκεφαλαιούχους
- Άρχισε, από το 1843, να δέχεται έντοκες καταθέσεις.
- Συμμετείχε σε ασφαλιστικές εταιρίες και βιομηχανικές εκμεταλλεύσεις.
- Δραστηριοποιήθηκε στην κτηματική πίστη

³ Βλ. Ψαλιδόπουλος Μιχ. «Ιστορία της Τράπεζας της Ελλάδος 1928-2008», ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 2014, σελ.69, υπό 2 υποσημείωση: «Είναι χαρακτηριστικό ότι η εβδομαδιαία επιθεώρηση, *The Economist*, στο πρώτο φύλλο που κυκλοφόρησε το Σάββατο 2 Σεπτεμβρίου 1843 (με το νέο ημερολόγιο, στην Ελλάδα η ημερομηνία ήταν 21 Αυγούστου) δημοσίευσε στη σελίδα 11 την εξής σύντομη είδηση: “Η ελληνική κυβέρνηση έθεσε σε διαθεσιμότητα 25 καθηγητές Πανεπιστημίου, συμμορφούμενη, όπως λέγεται, με την επιθυμία των Προστάτιδων Δυνάμεων, οι οποίες επιμένουν να εφαρμοστεί στα δημόσια οικονομικά το πλέον αστηρό σύστημα εξοικονόμησης. Οι σοδειές υπέστησαν σημαντικές ζημιές σε όλες τις επαρχίες και μεγάλη δυστυχία έχει ενσκήψει σε ολόκληρη τη χώρα”. Στο τεύχος 5 (18/30 Σεπτεμβρίου) ανήγγειλε την “αναίμακτη επανάσταση” της 3ης Σεπτεμβρίου.»

- Συμμετείχε στα μεγάλα έργα, όπως η αποξήρανση της Κωπαΐδας το 1876, η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου το 1881, και στην ίδρυση των ελληνικών σιδηροδρόμων το 1882.
- Έπαιξε γενικά κυρίαρχο ρόλο στην οικονομική ζωή του τόπου.

Το 1866 αποφασίστηκε η ένταξη της Ελλάδος στη Λατινική Νομισματική Ένωση (ΛΝΕ), την οποία είχαν ιδρύσει η Γαλλία, η Ιταλία, η Ελβετία και το Βέλγιο το 1865. Με τη σχετική συμφωνία, η οποία υπογράφηκε στις 10 Απριλίου 1867, η Ελλάδα αποδέχθηκε την αρχή του διμεταλλισμού. Εντούτοις, κατά τη διάρκεια της επόμενης 15ετίας, αλλεπάλληλες άρσεις της μετατρεψιμότητας κατέστησαν απλώς τυπική και άνευ ουσίας τη συμμετοχή της χώρας στη ΛΝΕ.

Την ίδια εποχή, και ενώ λειτουργούσαν άτυπα χρηματιστήρια στην Ερμούπολη, στον Πειραιά και στην Αθήνα, εκδηλώθηκαν μεταξύ του 1871 και του 1873 τα “Λαυρεωτικά”, η πρώτη χρηματιστηριακή κρίση στην Ελλάδα, που οδήγησε στην ίδρυση του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών το 1876.

Την 1η Νοεμβρίου 1882 η Ελλάδα εισήλθε ως πλήρες μέλος στη ΛΝΕ, με συνέπεια την εισαγωγή νέου νομίσματος, της “νέας δραχμής”, σε ισοτιμία 1: 0,89 έναντι της παλαιάς, οπότε 10 νέες δραχμές ισοδυναμούσαν με 11,2 παλαιές.

Το διάστημα 1892-1893 ξέσπασε η σταφιδική κρίση, στερώντας από τη χώρα συναλλαγματικούς πόρους, με αποτέλεσμα η Ελλάδα να κηρύξει πτώχευση στις 9 Δεκεμβρίου 1893.⁴ Κατά τη διάρκεια της εικοσιπενταετίας 1898-1923, το ελληνικό κράτος άρχισε ξανά να συνάπτει εξωτερικά δάνεια (1,465 εκατ. γαλλικά φράγκα, 10 εκατ. στερλίνες και 64 εκατ. δραχμές).

Μετά την ανακήρυξη της αυτονομίας της Κρήτης, στις 30 Σεπτεμβρίου 1899 ιδρύθηκε η Τράπεζα Κρήτης (με εκδοτικό δικαίωμα για το νησί), ενώ τρεις μήνες αργότερα, η Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας συγχωνεύθηκε με την Εθνική Τράπεζα. Επίσης, το 1899, ενώ η σταφιδική κρίση παρατεινόταν, ιδρύθηκε η Σταφιδική Τράπεζα, που είχε ως στόχο τη δανειοδότηση των παραγωγών, η οποία κατέρρευσε το 1904.

Οι τρεις σημαντικότερες τράπεζες που ιδρύθηκαν κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου ήταν η Τράπεζα Ανατολής (1904), η Λαϊκή Τράπεζα (1905) και η Εμπορική Τράπεζα (1907).

⁴ Βλ. Δερτιλής Γ. «Ελληνική Οικονομία (1830-1910) και βιομηχανική Επανάσταση», Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1984.

Η Ελλάδα ενεπλάκη στους Βαλκανικούς Πολέμους (1912, 1913) και στη συνέχεια διχάστηκε σχετικά με τη συμμετοχή της ή όχι στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918). Αρχικά δεν υπήρχαν οικονομικές παρενέργειες, αλλά από το 1918 η δραχμή άρχισε να υποτιμάται και πάλι.

Το 1920 η Ιονική Τράπεζα παραιτήθηκε από το εκδοτικό δικαίωμα υπέρ της Εθνικής, ενώ την επόμενη χρονιά στις 31 Μαρτίου 1921 το εκδοτικό δικαίωμα της Εθνικής ανανεώθηκε έως το 1950. Στις 11 Μαΐου 1921 σχηματίστηκε Κοινοπραξία (Consortium) 25 τραπεζών, η οποία προέβη στην παροχή προσωρινού ετήσιου δανείου προς το κράτος, ύψους 40 εκατ. φράγκων, με επιτόκιο 6%.

Η Ελλάδα είχε ήδη εμπλακεί στη Μικρασιατική Εκστρατεία (1920-1922). Οι στρατιωτικές δαπάνες ήταν δυσβάστακτες: το 1921 αποφασίστηκε η νομισματοποίηση του χρέους, ενώ στις 22 Μαρτίου 1922 αποφασίστηκε να θεσπιστεί αναγκαστικό δάνειο με την κατά κυριολεξία διχοτόμηση των χαρτονομισμάτων. Το μέτωπο κατέρρευσε τον Αύγουστο του 1922, με αποτέλεσμα την εισροή στη χώρα περίπου 1,5 εκατομμυρίου προσφύγων. Επιπρόσθετα, εκείνη την περίοδο, συνήφθησαν τρία εξωτερικά δάνεια (σιδηροδρόμων, ύδρευσης, σουηδικό), επιβαρύνοντας αντίστοιχα το τοκοχρεολυτικό μέρος του προϋπολογισμού.

Γεγονός όμως ήταν ότι η δραστηριότητα αυτή λάμβανε χώρα σε βάρος της νομισματικής σταθερότητας. Έτσι, όταν, μετά τη δικτατορία του Πάγκαλου, στα τέλη του 1926 ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας η “Οικουμενική”, το ζήτημα της επαναφοράς του τραπεζικού συστήματος σε τροχιά εκκαθάρισης και ηρεμίας ήρθε και πάλι επίκαιρο. Ξεκίνησαν οι συζητήσεις που οδήγησαν στην αποκατάσταση της οικονομικής ομαλότητας με την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) στις 14 Μαΐου 1928 και τη σταθεροποίηση της δραχμής στις 375 δρχ./λίρα.⁵

1.2 Η περίοδος της ανασυγκρότησης (1944-1953) έως το 2000

Την περίοδο μετά την κατοχή, η ΤτΕ είχε δυσπόστατο ρόλο, αφού δραστηριοποιούνταν μεν σε τραπεζικές λειτουργίες, αλλά παράλληλα ασκούσε και δημόσιες λειτουργίες, που αφορούσαν το νόμισμα και τα δημοσιονομικά. Ασκούσε το εκδοτικό προνόμιο για

⁵ Βλ. Ψαλιδόπουλος Μιχ. «Η κρίση του 1929 και οι Έλληνες οικονομολόγοι», 1989

λογαριασμό του κράτους, δηλαδή χρησιμοποιούσε δημόσια κεφάλαια. Συνεπώς το κράτος συμμετείχε στα κέρδη της, έλεγχε και επόπτευε την Τράπεζα. Η Τράπεζα της Ελλάδος πέρα από το μονοπώλιο έκδοσης χρήματος, αγόραζε και πωλούσε χρυσό και συνάλλαγμα. Στην πώληση χρυσού η Τράπεζα είχε πάλι το μονοπώλιο, ενώ αγοραπωλησίες συναλλάγματος μπορούσαν να διενεργούν και οι εμπορικές τράπεζες, με τη διαμεσολάβηση της κεντρικής.

Με τον Ν. 1015 της 9ης Μαρτίου 1946 “περί συστάσεως και λειτουργίας Νομισματικής Επιτροπής”, συστάθηκε το όργανο αυτό, με στόχο την επίτευξη ενιαίας γραμμής σε οτιδήποτε αφορούσε τη χάραξη της πιστωτικής πολιτικής. Η έκδοση νέων τραπεζογραμματίων μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο μετά από ομόφωνη απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής (ΝΕ), στην οποία προέδρευε ο Υπουργός Συντονισμού και συμμετείχαν ως μέλη ο Υπουργός Οικονομικών, ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος και δύο ξένοι εμπειρογνώμονες, ένας Βρετανός και ένας Αμερικανός, που, μετά την υποτίμηση του 1953, αποχώρησαν από το όργανο. Η Νομισματική Επιτροπή αποφάσιζε το ύψος της προσφοράς χρήματος, την κατανομή πιστώσεων και τους όρους δανεισμού στην πραγματική οικονομία.

Από το 1978 η Ν.Ε ανακοίνωνε επίσημα το νομισματικό πρόγραμμα για το επόμενο έτος, θέτοντας νομισματικό στόχο, επιθυμητή νομισματική-πιστωτική επέκταση, κατανομή πιστώσεων κατά κλάδο παραγωγικής δραστηριότητας, ύψος δημόσιων επενδύσεων. Η ευθύνη ελέγχου του τραπεζικού συστήματος ανατέθηκε στην κεντρική τράπεζα και τέθηκε ανώτατο όριο στην προσφυγή του Δημοσίου στην Τράπεζα της Ελλάδος, ίσο με το 10% των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού και του προϋπολογισμού δημόσιων επενδύσεων.

Σταδιακά, από το 1987 και μετά, άρχισε η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στη δεκαετία του 1990 η ρευστότητα της οικονομίας ελεγχόταν έμμεσα με πράξεις ανοικτής αγοράς, με το χειρισμό των επιτοκίων και με ρυθμίσεις για τα υποχρεωτικά αποθεματικά των εμπορικών τραπεζών. Μετά την ένταξη της δραχμής στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών το 1998, έμφαση δινόταν στη διατήρηση αυτής της ισοτιμίας εισόδου, που αποτελούσε ενδιάμεσο στόχο, ενώ τα νομισματικά και πιστωτικά μεγέθη παρακολουθούνταν πλέον ως δείκτες. Έτσι, η πολιτική που ακολουθήθηκε μετά το 1987 μετά την καθοδήγηση του εμπορικού τραπεζικού συστήματος να εξυγιάνει τα χαρτοφυλάκιά του από απαιτήσεις ως προς προβληματικές επιχειρήσεις, οι οποίες δεν θα εισπράττονταν ποτέ και ειδικότερα μετά το 1994 ήταν η σταδιακή και τελικά πλήρης απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, με ταυτόχρονη εγγύηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Αφού έως το 1998 απελευθερώθηκαν σταδιακά το νομισματικό και το τραπεζικό σύστημα, καθώς και οι τραπεζικές υπηρεσίες, και χάρη στην προεργασία που είχε ήδη γίνει, η Ελλάδα μπήκε το 2000 στην ΟΝΕ.

1.3 Η περίοδος από το 2000 έως το 2007

Παρόλο που το μέγεθος των ελληνικών τραπεζών παρέμενε μικρό με βάση τόσο τα ευρωπαϊκά όσο και τα εν γένει διεθνή πρότυπα, στα τέλη του 2001 οι ελληνικές τράπεζες κατείχαν το 80% της εγχώριας αγοράς πιστώσεων, ενώ οι ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί κατείχαν μερίδιο 10%, οι ξένες τράπεζες 9,5% και οι συνεταιριστικές τράπεζες μόλις 0,5%. Επιπλέον, το ποσοστό, σε όρους ενεργητικού, των ιδρυμάτων που ελέγχονταν από το Δημόσιο είχε μειωθεί στο 53%, έναντι 63% στα τέλη του 1998. Σημαντική εξέλιξη ως προς τη μείωση του μεριδίου του Δημοσίου ήταν η εξαγορά της ΕΤΒΑ από την Τράπεζα Πειραιώς.

Ακόμη, όπως παρατηρούσε η Τράπεζα της Ελλάδος, το γεγονός ότι το μερίδιο των ξένων τραπεζών παρέμενε σχετικά σταθερό έδειχνε ότι δεν είχαν επαληθευθεί οι αρχικές εκτιμήσεις ότι η είσοδος στη ζώνη του ευρώ θα οδηγούσε σε εντονότερο ανταγωνισμό από ξένα ιδρύματα στην εγχώρια αγορά.

Στον τομέα της εποπτείας, η Τράπεζα της Ελλάδος υιοθέτησε σειρά μέτρων στο πλαίσιο των παρεμβάσεων στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

(α) Αυξήθηκε το ελάχιστο αρχικό κεφάλαιο των πιστωτικών ιδρυμάτων (ανώνυμων εταιριών) από 11,7 σε 18 εκατ. ευρώ, αφού λήφθηκαν υπόψη οι επενδύσεις σε υλικοτεχνική υποδομή στις οποίες έπρεπε να προβούν αυτά τα ιδρύματα προκειμένου να είναι ανταγωνιστικά,

(β) μειώθηκε σε 6 από 12 μήνες η περίοδος εντός της οποίας τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούσαν να εγγράφουν στα έσοδα τόκους δανείων που δεν είχαν εισπραχθεί,

(γ) προβλέφθηκε η αναστολή πληρωμής τμήματος ή ολόκληρου του ποσού των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων που αντιμετώπιζαν κρίση ρευστότητας και πιθανή ανεπάρκεια κεφαλαίων, ώστε να μπορούν να προβούν στις αναγκαίες προσαρμογές προτού καταστεί αναπόφευκτο να ληφθούν πιο ριζικά διαρθρωτικά μέτρα

(δ) ενισχύθηκε η συνεργασία μεταξύ της Τράπεζας της Ελλάδος και των ελεγκτικών εταιριών.

Στις 15 Ιανουαρίου 2003, αφού εκτιμήθηκαν οι κίνδυνοι λόγω του υψηλού ρυθμού πιστωτικής επέκτασης, ιδίως των καταναλωτικών δανείων προς τα νοικοκυριά, η Τράπεζα της Ελλάδος αύξησε κατά 10 εκατοστιαίες μονάδες τους συντελεστές προβλέψεων που όφειλαν να σχηματίζουν οι τράπεζες για τα δάνεια σε καθυστέρηση και τα επισφαλή δάνεια και εξέδωσε ειδικές ρυθμίσεις για τις προβλέψεις που θα σχηματίζονταν για τα στεγαστικά και τα καταναλωτικά δάνεια.⁶

Πρέπει να τονιστεί ότι, λόγω της απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος, η ΤτΕ δεν μπορούσε να επιβάλει διοικητικούς περιορισμούς στην πιστωτική επέκταση ή να ελέγξει το επίπεδο των τραπεζικών επιτοκίων για μακροοικονομικούς λόγους.

Το κλίμα στην τραπεζική αγορά άλλαξε προς το καλύτερο καθώς σταμάτησε η συνεχής πτώση του δείκτη τιμών του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών, ενώ βελτιώθηκε και η διεθνής οικονομική συγκυρία. Γενικά, η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών αυξήθηκε κατά 46,8% σε σύγκριση με το 2002. Θετική εξέλιξη ήταν και η αύξηση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών σε 12,8% το 2003, δεδομένης της μεγαλύτερης αύξησης των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με το σταθμισμένο με βάση τον κίνδυνο ενεργητικό, αν και ο δείκτης κεφαλαίων Tier II μειώθηκε στο 10%.

Το 2004 ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας σε μη ενοποιημένη βάση αυξήθηκε σε 13,5%, έναντι 12,8% το 2003, λόγω της αύξησης των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων κατά 15,2%. Αναγνωρίζοντας την τάση που υπήρχε σε διεθνές επίπεδο για αύξηση του λειτουργικού κινδύνου λόγω της πολυπλοκότητας των τραπεζικών εργασιών σε συνδυασμό με τη μεγάλη σημασία των πληροφοριακών συστημάτων, η Τράπεζα της Ελλάδος προέβη σε συμπλήρωση του θεσμικού πλαισίου για τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών, καθορίζοντας τις αρχές λειτουργίας των πληροφοριακών συστημάτων τους.

Παρά τη διεθνή χρηματοπιστωτική αναταραχή του 2007, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα διατήρησε τόσο την αποδοτικότητά του όσο και την κεφαλαιακή του επάρκεια. Ο πιστωτικός κίνδυνος παρέμενε ο βασικός κίνδυνος που αντιμετώπιζαν τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ενώ ο κίνδυνος αγοράς ήταν λιγότερο σημαντικός και για το έτος 2007.

Ωστόσο, οι δείκτες ρευστότητας διακυμάνθηκαν έντονα, αναδεικνύοντας τον κίνδυνο ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος.

⁶ ΤτΕ, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2002, σελ. 51-52, 369.

1.4 Η περίοδος από το 2008 έως σήμερα

Η χρεοκοπία της Lehman Brothers το Σεπτέμβριο του 2008 προκάλεσε σοβαρούς κλυδωνισμούς στο παγκόσμιο Χρηματοπιστωτικό σύστημα. Οι κυβερνήσεις, οι κεντρικές τράπεζες και οι άλλες αρμόδιες αρχές προέβησαν σε συντονισμένες ενέργειες για να αποκαταστήσουν την εμπιστοσύνη στις χρηματοπιστωτικές αγορές και την ομαλή λειτουργία τους. Οι βασικοί άξονες των ενεργειών αυτών συνοψίζονταν στην άμεση ή έμμεση (μέσω κρατικών εγγυήσεων) ενίσχυση της ρευστότητας των εθνικών οικονομιών και την ενδυνάμωση της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών, έτσι ώστε να αμβλυνθούν οι επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία και να ελαχιστοποιηθούν οι πιθανότητες εμφάνισης πιστωτικής ασφυξίας.

Στο πλαίσιο αυτό ψηφίστηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο ο Ν. 3723/2008 για την ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης. Στόχος του νόμου ήταν η θωράκιση της ελληνικής οικονομίας μέσω της ενίσχυσης της ρευστότητας, ώστε να αμβλυνθούν οι πιέσεις στα επιτόκια χορηγήσεων και να διευκολυνθούν τα πιστωτικά ιδρύματα όσον αφορά τη χορήγηση πιστώσεων σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις.⁷

Η ελληνική οικονομία επηρεάστηκε με χρονική υστέρηση από την παγκόσμια Χρηματοπιστωτική κρίση. Κατά τη διάρκεια του 2009 καταγράφηκε σημαντική επιβράδυνση της πιστωτικής επέκτασης προς τον ιδιωτικό τομέα (νοικοκυριά και επιχειρήσεις). Λόγω του περιορισμού των πηγών χρηματοδότησης, οι ελληνικές τράπεζες άρχισαν να στηρίζονται σε πολύ μεγάλο βαθμό στο Ευρωσύστημα για την άντληση ρευστότητας.

Επιπλέον, η επιδείνωση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος επηρέασε αναπόφευκτα και την ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων των ελληνικών τραπεζών. Το πρώτο τρίμηνο του

⁷ Ο νόμος προέβλεπε: (α) κεφαλαιακή ενίσχυση των τραπεζών με τη συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου στο κεφάλαιό τους μέσω της απόκτησης προνομιούχων μετοχών μέχρι πέντε δις ευρώ, (β) παροχή εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου μέχρι του ποσού των 15 δις ευρώ για τίτλους που θα εκδίδονταν από τα πιστωτικά ιδρύματα και θα είχαν διάρκεια από τρεις μήνες έως πέντε έτη (η οποία παρατάθηκε στη συνέχεια) και (γ) έκδοση ειδικών τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου μέχρι του ποσού των οκτώ δις ευρώ και διάρκειας έως τριών ετών, οι οποίοι διατέθηκαν στα πιστωτικά ιδρύματα με σκοπό την ενίσχυση της ρευστότητάς τους, καθώς οι τίτλοι αυτοί μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως ενέχυρο για τη χρηματοδότηση των εν λόγω ιδρυμάτων είτε από την ΕΚΤ είτε μεταξύ τραπεζών στη διατραπεζική αγορά.

2010, αυξήθηκε σημαντικά ο κίνδυνος ρευστότητας που αντιμετώπιζαν οι ελληνικές τράπεζες, καθώς περιορίστηκαν ακόμα περισσότερο οι πηγές χρηματοδότησής τους και άρχισε να καταγράφεται εκροή καταθέσεων.

Ταυτόχρονα, οι διαδοχικές υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας του Ελληνικού Δημοσίου από τους διεθνείς οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης περιορίσαν την πρόσβαση των τραπεζών στις αγορές για άντληση ρευστότητας και αύξησαν το κόστος δανεισμού τους. Παράλληλα μειώθηκε η αξία των ομολόγων που διατηρούσαν στα χαρτοφυλάκιά τους τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα και άρα η αξία του διαθέσιμου ενεχύρου.

Το 2010, είχαμε την αρχή της δημοσιονομικής κρίσης στην Ευρωζώνη, η οποία εκπορεύτηκε από την επίσημη διαπίστωση των υπερβολικά δημοσιονομικών ελλειμμάτων της Ελλάδας και επηρέασε και το ελληνικό τραπεζικό σύστημα μέσω πολλαπλών διαύλων. Κατά τη διάρκεια μιας δημοσιονομικής κρίσης, υποβαθμίζεται η πιστοληπτική αξιολόγηση του κράτους, γεγονός που ακολούθως επηρεάζει και την πιστοληπτική αξιολόγηση των τραπεζών.

Το πιο σημαντικό είναι αυτό που συνέβη με την απομείωση του δημοσίου χρέους λόγω του PSI και της επαναγοράς ομολόγων (debt buy-back), το 2012, αυτό που επικράτησε να ονομάζουμε «κούρεμα» του χρέους, καθώς οι ελληνικές τράπεζες που κατείχαν ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου στο χαρτοφυλάκιο τους, υπέστησαν ζημίες, οι οποίες απεδείχθησαν περίπου ισόποσες με το ποσό που χρειάστηκε αργότερα για την ανακεφαλαιοποίηση των συστημικά σημαντικών από αυτές.

Η δημοσιονομική κρίση επηρέασε ιδιαίτερα τη ρευστότητα, τους ισολογισμούς, αλλά και τα αποτελέσματα των τραπεζών. Καταρχάς επηρεάστηκε το ενεργητικό τους, λόγω των ζημιών που υπέστησαν από τα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου, αλλά και από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια λόγω της μεγάλης ύφεσης που διαρκεί από τα τέλη του 2008 μέχρι σήμερα.

Ταυτόχρονα, εκδηλώθηκε σοβαρή μείωση των καταθέσεων (οι καταθέσεις των εγχώριων νοικοκυριών και επιχειρήσεων μειώθηκαν από 228 δις ευρώ το 2008, σε 151 δις το 2012 και σήμερα αγγίζουν μόλις τα 118 δις, έναντι 136 δις στο τέλος Νοεμβρίου 2014. Επιπλέον, η διατραπεζική αγορά, καθώς και η αγορά για την άντληση κεφαλαίων με την έκδοση ομολόγων παρέμειναν "κλειστές" για τις ελληνικές τράπεζες, με αποτέλεσμα την περαιτέρω επιδείνωση της ρευστότητάς τους.

Μόλις το Μάρτιο του 2014 κατόρθωσαν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα να επιστρέψουν στις διεθνείς κεφαλαιαγορές.

Στις συνθήκες αυτές, οι αρμόδιοι φορείς, δηλαδή η Τράπεζα της Ελλάδος και το Υπουργείο Οικονομικών (υπό την επίβλεψη της Τρόικας), εκλήθησαν να λάβουν σημαντικές αποφάσεις σχετικά με το μέλλον του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Μπροστά τους είχαν τις εξής τρεις επιλογές:

- I. Η πρώτη επιλογή ήταν να ανασταλεί πλήρως η λειτουργία ορισμένων μη βιώσιμων τραπεζών, με ενεργοποίηση του Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων, η οποία δεν επελέγη σε καμιά περίπτωση διότι υπήρχε ο κίνδυνος πανικού από τους καταθέτες.
- II. Η δεύτερη επιλογή ήταν η εξυγίανση των τραπεζών που κρίθηκαν ως μη βιώσιμες. Στην Ελλάδα υιοθετήσαμε νομικά δύο εργαλεία διευθέτησης. Το ένα αφορούσε τη δημιουργία ενός νέου μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος, τη μεταφορά σε αυτό όλων των καταθέσεων της μη βιώσιμης τράπεζας, καθώς και την ανάκληση της άδειας της μη βιώσιμης τράπεζας και τη θέση της σε εκκαθάριση. Το δεύτερο εργαλείο διευθέτησης που χρησιμοποιήθηκε ήταν η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων, περιλαμβανομένων όλων των καταθέσεων, της μη βιώσιμης τράπεζας σε μία άλλη υφιστάμενη τράπεζα. Ακολουθούσε η ανάκληση της άδειας της μη βιώσιμης τράπεζας και η θέση της σε εκκαθάριση.
- III. Η τρίτη επιλογή ήταν να γίνει ανακεφαλαιοποίηση, μέσω δημοσίων πόρων, των τραπεζών που θα κρινόντουσαν ως "συστημικά σημαντικές", και συνεπώς βιώσιμες (σύμφωνα με το παράδειγμα πολλών τραπεζών ανά τον κόσμο, όπως η Citibank, η UBS, η Royal Bank of Scotland και η Lloyds Bank). Ως "συστημικά σημαντικές" τράπεζες στην Ελλάδα αξιολογήθηκαν η Τράπεζα Πειραιώς, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η Alpha Bank και η Eurobank, η ανακεφαλαιοποίηση των οποίων ολοκληρώθηκε το 2013 με επιτυχία. Η ανακεφαλαιοποίηση έγινε με τη συμβολή του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ), αλλά και (στην περίπτωση των τριών πρώτων τραπεζών) με τη συνδρομή ιδιωτικών κεφαλαίων ύψους άνω του 10% των αναγκαίων κεφαλαίων. Οι τέσσερις συστημικές τράπεζες ξεπερνούν πλέον αθροιστικά το 90% του τραπεζικού συστήματος.

Πρέπει να προστεθεί ότι υπήρξαν λίγες μικρότερες τράπεζες, όπως η Τράπεζα Αττικής, που διασφάλισαν τα αναγκαία κεφάλαια εξ ιδίων, και με τον τρόπο αυτό παρέμειναν στον ιδιωτικό τομέα χωρίς τη συνδρομή του ΤΧΣ.

1.5 Ιστορική αναδρομή των τεσσάρων “Συστημικών” Τραπεζών

1.5.1 ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. ιδρύθηκε το 1841 και εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών το 1880. Με 160 πλέον χρόνια επιτυχούς και αδιάλειπτης λειτουργίας στον οικονομικό βίο της χώρας, η Τράπεζα έχει εξελιχθεί σε ένα σύγχρονο και ολοκληρωμένο όμιλο εταιρειών παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, καλύπτοντας έτσι τις συνεχώς διευρυνόμενες ανάγκες των πελατών της. Στο πλαίσιο αυτό, η Τράπεζα ίδρυσε το 1891 την Ελληνική Εταιρεία Γενικών Ασφαλίσεων «Η Εθνική» και το 1927 την Εθνική Κτηματική Τράπεζα.

Μέχρι την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος το 1928, η Τράπεζα είχε το εκδοτικό προνόμιο στην Ελλάδα και ήταν υπεύθυνη για την έκδοση του νομίσματος. Το 1953, η Τράπεζα συγχωνεύτηκε με την «Τράπεζα Αθηνών», που είχε ιδρυθεί το 1893. Μέσα στα επόμενα 100 περίπου χρόνια, η Εθνική Τράπεζα έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ανοικοδόμηση της Ελλάδας. Εξέδωσε μια σειρά από δάνεια προς το Δημόσιο για την κατασκευή δημόσιων έργων, όπως για παράδειγμα η κατασκευή σιδηροδρομικών γραμμών αλλά και σταθμών, η αγορά γαιών για την κατασκευή συνοικισμών στην Θεσσαλία και σε άλλους νομούς, ενίσχυση της Εθνικής Άμυνας.

Μέσα στο 1998, η Τράπεζα προέβη στη συγχώνευση δια απορροφήσεως της θυγατρικής της «Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.», η οποία είχε προέλθει από τη συγχώνευση δύο πρώην θυγατρικών της εταιρειών, της «Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.» και της «Εθνική Στεγαστική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.», με σκοπό την αρτιότερη εξυπηρέτηση των πελατών της στον τομέα της στεγαστικής και κτηματικής πίστης.

Από τον Οκτώβριο του 1999, η μετοχή της Τράπεζας διαπραγματεύεται στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Στα τέλη του 2002, η Εθνική Τράπεζα προχώρησε στη συγχώνευση δια απορροφήσεως της θυγατρικής της "Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων

Βιομηχανικής Αναπτύξεως ΑΕ". Στο πλαίσιο του στρατηγικού της προσανατολισμού στην αγορά της ΝΑ Ευρώπης, η ΕΤΕ εξαγόρασε, εντός του 2006, τη Finansbank στην Τουρκία και τη VojvodjanskaBanka στη Σερβία.

Η Εθνική προσφέρει ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών που ανταποκρίνονται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες επιχειρήσεων και ιδιωτών. Ελέγχει το ¼ της λιανικής τραπεζικής και διαθέτει 24% μερίδιο αγοράς στις καταθέσεις. Το μερίδιο καταθέσεων αντανakλά την εμπιστοσύνη του αποταμιευτικού κοινού που αποτελεί και την κινητήρια δύναμή της. Με 529 καταστήματα και 1.409 ΑΤΜ, διαθέτει το ευρύτετο δίκτυο εξυπηρέτησης, καλύπτοντας ολόκληρη τη γεωγραφική έκταση της Ελλάδας, ενώ παράλληλα αναπτύσσει εναλλακτικά δίκτυα πώλησης των προϊόντων της, όπως οι υπηρεσίες Mobile και Internet Banking. Σήμερα, το Δίκτυο της Τράπεζας στο εξωτερικό περιλαμβάνει 1.222 μονάδες, ενώ ο Όμιλος συνολικά απασχολεί 34.539 εργαζόμενους, εξυπηρετώντας μια αγορά 125 εκατομμυρίων κατοίκων.⁸

1.5.2 EUROBANK

Η Τράπεζα Eurobank Ergasias Α.Ε. («Eurobank») ιδρύθηκε στην Ελλάδα, στις 11 Δεκεμβρίου 1990 με την επωνυμία «Ευρωεπενδυτική Τράπεζα Α.Ε.» σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο. Μετά την απόκτηση του ελέγχου της Τράπεζας Αθηνών το 1998, η Τράπεζα απορροφήθηκε από την Τράπεζα Αθηνών το Μάρτιο του 1999, νομικό πρόσωπο ιδρυθέν το 1924.

Η Eurobank έως την 23 Ιουλίου 2012, ήταν μέλος του Ομίλου EFG, ο οποίος κατείχε το 44,7% των Κοινών Μετοχών, μέσω του συνόλου των θυγατρικών της απώτατης μητρικής εταιρείας «Private Financial Holdings Limited» η οποία ανήκε και ελέγχετο έμμεσα από μέλη της οικογένειας Λάτση.

Στις 23 Ιουλίου 2012, ο Όμιλος EFG μεταβίβασε το 43,6% των Κοινών Μετοχών που κατείχε σε δέκα νομικά πρόσωπα, κάθε ένα από τα οποία απέκτησε το 4,4% περίπου, ενώ ο Όμιλος EFG διατήρησε το υπόλοιπο 1,15%. Ως αποτέλεσμα, από την 23 Ιουλίου 2012, η Τράπεζα έπαυσε να τελεί υπό τον έλεγχο του Ομίλου EFG και δεν περιλαμβανόταν στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του. Επιπλέον, η επωνυμία και ο διακριτικός τίτλος

⁸ Τελευταία καταγραφή έγινε στις 30.09.2014

της Τράπεζας (καθώς και των θυγατρικών της) τροποποιήθηκαν, ώστε να μην περιλαμβάνουν πλέον το πρόθεμα «EFG». Στις 15 Φεβρουαρίου 2013, έληξε η περίοδος αποδοχής της Προαιρετικής Δημόσιας Πρότασης η οποία είχε ανακοινωθεί από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ) στις 5 Οκτωβρίου 2012 για την απόκτηση του συνόλου των Κοινών Μετοχών, μετά την ολοκλήρωση της οποίας, η ΕΤΕ απέκτησε το 84,4% αυτών των μετοχών.

Στις 19 Μαρτίου 2013, τα Διοικητικά Συμβούλια των δύο τραπεζών αποφάσισαν την έναρξη της διαδικασίας της συγχώνευσης, αλλά στις 8 Απριλίου 2013 οι τράπεζες ανακοίνωσαν ότι η διαδικασία της μεταξύ τους συγχώνευσης αναστέλλεται.

Στις 19 Ιουνίου 2013 εισήχθησαν προς διαπραγμάτευση στο Χρηματιστήριο Αθηνών 3.789.317.358 νέες Κοινές Μετοχές, οι οποίες προέκυψαν από την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας για την άντληση συνολικά 5,84 δις ευρώ, καλυπτόμενη με εισφορά σε είδος αποκλειστικά από το ΤΧΣ, σύμφωνα με το Νόμο 3864/2010 και την ΠΥΣ 38/2012. Κατόπιν αυτής της αύξησης, το ποσοστό του ΤΧΣ επί του κοινού μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας ανήλθε στις 19 Ιουνίου 2013 από 0,0% σε 98,6%, ενώ το ποσοστό της ΕΤΕ κατήλθε από 84,4% σε 1,2%.

1.5.3 ALPHABANK

Η Alpha Bank παρουσιάζει μια πλούσια επιχειρηματική δραστηριότητα, η οποία υπερβαίνει τα 130 έτη παρουσίας στην οικονομική ζωή της Ελλάδας. Οι ρίζες της τράπεζας βρίσκονται στον Εμπορικό Οίκο Ι.Φ. Κωστόπουλου, ο οποίος λίγο καιρό μετά την ίδρυση του το 1879 στην Καλαμάτα, ανέπτυξε και τραπεζικές δραστηριότητες. Σταθμός υπήρξε το 1916, όταν ο Ιωάννης Φ. Κωστόπουλος σε συνεργασία με την Λαϊκή Τράπεζα, δημιούργησε, με έδρα πάντοτε την Καλαμάτα, την Τράπεζα Ι.Φ. Κωστόπουλου με την μορφή της Ετερόρρυθμης Εταιρίας, η οποία δύο χρόνια μετά, το 1918 ονομάστηκε Τράπεζα Καλαμών και λειτουργούσε πλέον ως Ανώνυμη Εταιρία.

Το 1924, η Τράπεζα Καλαμών συγχωνεύτηκε με το τραπεζικό τμήμα του οίκου Ι.Φ. Κωστόπουλου και δημιουργήθηκε η Τράπεζα Ελληνικής Εμπορικής Πίστεως, με έδρα την Αθήνα, που ανέπτυξε ένα περιφερειακό δίκτυο υποκαταστημάτων στην νότια Πελοπόννησο.

Στα χρόνια της οικονομικής ανασυγκρότησης μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Τράπεζα Ελληνικής Εμπορικής Πίστεως, η οποία το 1947 μετονομάστηκε σε Τράπεζα

Εμπορικής Πίστεως, υπήρξε η μοναδική Τράπεζα του μεγέθους της που κατάφερε να εξέλθει από τις δύσκολες συνθήκες εκείνης της εποχής και προσανατολίσθηκε πλέον στην ανάπτυξη ενός εθνικού δικτύου υποκαταστημάτων. Από το 1970 και μετά, η Τράπεζα Πίστεως, όπως ονομάστηκε το 1972, υπήρξε πρωτοπόρος στον τομέα του εκσυγχρονισμού του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ενώ μετά την απελευθέρωση του, στα τέλη της δεκαετίας του 80', έχει ήδη διαμορφώσει τη φυσιογνωμία ενός τραπεζικού Ομίλου που της επιτρέπει να παρέχει ευρύ φάσμα καινοτόμων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Το 1999 η AlphaΤράπεζα Πίστεως, ονομασία που υιοθετήθηκε το 1994, προέβη σε εξαγορά του 51% των μετοχών της Ιονικής Τράπεζας, πραγματοποιώντας έτσι τη μεγαλύτερη ιδιωτικοποίηση που είχε γίνει έως τότε στον ελλαδικό χώρο. Τον αμέσως επόμενο χρόνο ολοκληρώθηκε η συγχώνευση των δύο τραπεζικών ιδρυμάτων και η νέα τράπεζα που προέκυψε ονομάστηκε Alpha Bank.

Το 2000 εγκαινιάζεται και άλλη μία πρωτοποριακή υπηρεσία της Τράπεζας, η Alpha Bank m-Banking, μέσω της οποίας οι πελάτες μπορούν, με χρήση του κινητού τηλεφώνου τους, να εκτελούν τραπεζικές συναλλαγές. Επίσης, ολοκληρώθηκε επιτυχώς, μέσα στο πολύ σύντομο διάστημα του ενός έτους, το απαιτητικό εγχείρημα της συγχωνεύσεως όλων των ομοειδών θυγατρικών Εταιριών της Alpha Τράπεζας Πίστεως και της Ιονικής και Λαϊκής Τράπεζας. Η μόνη Εταιρία που, λόγω αντικειμένου, δεν συγχωνεύθηκε ήταν η "Ιονική Ξενοδοχειακά Επιχειρήσεις", που είχε ιδρυθεί το 1957.

Το 2006 υπογράφηκε σύμβαση πώλησεως της θυγατρικής Εταιρίας "Alpha Ασφαλιστική" στον όμιλο AXA, ενός εκ των μεγαλύτερων ασφαλιστικών ομίλων παγκοσμίως. Το 2007 ολοκληρώθηκε η μεταβίβαση των μετοχών στην AXA με την οποία η Τράπεζα υπογράφει συμβόλαιο μακροχρόνιας αποκλειστικής συνεργασίας για τη διάθεση ασφαλιστικών προϊόντων μέσω του δικτύου των καταστημάτων της.

Την 1 Φεβρουαρίου 2013, ο Όμιλος ανακοίνωσε την ολοκλήρωση της μεταβίβασης του συνόλου των μετοχών της Εμπορικής Τράπεζας στην Τράπεζα. Σε συνέχεια της συμφωνίας εξαγοράς της 16ης Οκτωβρίου 2012 αναφορικά με την πώληση της Εμπορικής Τράπεζας Α.Ε. (η «Εμπορική») από την Crédit Agricole S.A. (η «Crédit Agricole») στην Τράπεζα, και της λήψεως των οικείων κανονιστικών εγκρίσεων από τις Κεντρικές Τράπεζες Ελλάδας και Κύπρου και τις αρμόδιες Επιτροπές Ανταγωνισμού, το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου της Εμπορικής μεταβιβάστηκε από την Crédit Agricole στην Alpha Bank.

Τον Μάρτιο του 2014 η Alpha Bank ολοκλήρωσε επιτυχώς την αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ύψους €1,2 δις. Η μετοχική σύνθεση της Τράπεζας διευρύνεται, με τη συμμετοχή σημαντικών διεθνών επενδυτών. Ένα μήνα αργότερα, τον Απρίλιο του 2014, πραγματοποιήθηκε η εξαγορά του συνόλου των προνομιούχων μετοχών του Ελληνικού Δημοσίου από την Τράπεζα, η οποία, πρώτη από τις συστημικές τράπεζες, προέβη στην αποπληρωμή της συμμετοχής του.

Σήμερα η Alpha Bank και οι θυγατρικές της εταιρίες αποτελούν έναν σύγχρονο Όμιλο επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, ο οποίος προσφέρει χρηματοοικονομικές υπηρεσίες σε ιδιώτες και επιχειρήσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, εξυπηρετώντας περίπου 4 εκατομμύρια πελάτες. Εκτός Ελλάδας η Τράπεζα δραστηριοποιείται στις αγορές της Ρουμανίας, Σερβίας, Βουλγαρίας, Π.Γ.Δ.Μ., Αλβανίας, Κύπρου καθώς και στο Λονδίνο.

1.5.4 ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Η Τράπεζα Πειραιώς παρουσιάζει μια πλούσια επιχειρηματική δραστηριότητα, η οποία αγγίζει τα 100 έτη παρουσίας στην οικονομική ζωή της Ελλάδας. Ήταν το 1916 όταν και μία ομάδα πλοιοκτητών ίδρυσε την Τράπεζα του Πειραιά ή αλλιώς Banque du Pirée. Η πορεία της ήταν αξιόλογη και το 1918 οι μετοχές της Τράπεζας εισηχθησαν στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

Το 1963 η Τράπεζα του Πειραιά εντάχθηκε στον Όμιλο της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, ενώ το 1975 κρατικοποιήθηκε από την κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή και παρέμεινε στα χέρια της Πολιτείας μέχρι το 1991 όπου και ιδιωτικοποιήθηκε ξανά ως Τράπεζα Πειραιώς.

Το 1992 θεωρείται ως ένα έτος αναδιοργάνωσης, εξυγίανσης και ανάπτυξης, όπου έχουμε και τη συμμετοχή της Τράπεζας στην Ιδιωτική Επενδυτική Α.Ε.Ε.Χ., η οποία το 1995 μετονομάστηκε σε Πειραιώς Επενδυτική. Το 1993 ιδρύονται οι θυγατρικές Πειραιώς Leasing, Πειραιώς Α.Ε.Δ.Α.Κ. και Πειραιώς Ασφαλιστική Πρακτορειακή. Το 1998 έγινε η εξαγορά της Τράπεζας Μακεδονίας – Θράκης, της Τράπεζας Credit Lyonnais Hellas καθώς και η Συμφωνία εξαγοράς σημαντικού πακέτου της Τράπεζας Xios Bank, η οποία ολοκληρώθηκε στις αρχές του 1999.

Ένα χρόνο αργότερα ολοκληρώθηκε η συγχώνευση με την απορρόφηση των Τραπεζών Χίου και Μακεδονίας-Θράκης και δημιουργήθηκε το winbank, το οποίο αποτελούσε την πρώτη ολοκληρωμένη ηλεκτρονική τραπεζική πλατφόρμα στην Ελλάδα.

Από το 2000 έως το 2008 η Τράπεζα Πειραιώς πραγματοποίησε μια σειρά από συγχωνεύσεις και εξαγορές, τόσο στον ελλαδικό χώρο όσο και στο εξωτερικό που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο τόσο στην δύναμή της όσο και στην καθιέρωσή της στον τραπεζικό κλάδο.

Το 2009 πραγματοποιήθηκε έκδοση προνομιούχων μετοχών χωρίς ψήφο συνολικού ύψους € 370 εκατομμυρίων υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, στο πλαίσιο του Ν. 3723/2008. Επίσης υπήρξε συμφωνία για 10ετή αποκλειστική συνεργασία στον κλάδο γενικών ασφαλειών με τη Victoria A.E.E.Z., θυγατρική της Ergo International στην Ελλάδα και μέλος του γερμανικού ασφαλιστικού Ομίλου Munich Re και έγινε η συγχώνευση των δύο εταιριών του Ομίλου, της Avis και της Best Leasing, που δραστηριοποιούνταν στη βραχυχρόνια και μακροχρόνια ενοικίαση αυτοκινήτων.

Το 2010 δημιουργήθηκε το winbank direct, το πρώτο online κανάλι πώλησης τραπεζικών προϊόντων στην Ελλάδα, απευθυνόμενο σε όλη την αγορά και όχι μόνο σε πελάτες της Τράπεζας. Ένα χρόνο αργότερα ολοκληρώθηκε η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας συνολικού ύψους € 807 εκατ. και εκδόθηκαν προνομιούχες μετοχές χωρίς ψήφο συνολικού ύψους € 380 εκατ. υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, στο πλαίσιο του Ν. 3723/2008. Επίσης εκδόθηκε δάνειο καλυμμένων ομολογιών € 1.25 δις διάρκειας 3 ετών ενισχύοντας τη ρευστότητα της Τράπεζας.

Το 2012 η Τράπεζα Πειραιώς συμμετείχε στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων Ελληνικού Δημοσίου (PSI) με το σύνολο των επιλέξιμων τίτλων που είχε στην κατοχή της ύψους € 7,7 δις., με αποτέλεσμα η συνολική σχετική απομείωση που αναγνωρίστηκε στη χρήση 2011 να ανέλθει στα € 5,9 δις προ φόρων. Επίσης συμμετείχε στο πρόγραμμα επαναγοράς ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου για τη μείωση του δημόσιου χρέους (Buy Back), από το οποίο προέκυψε κέρδος προ φόρων €0,4 δις.

Το 2013 υπογράφηκε η συμφωνία για την απόκτηση όλων των καταθέσεων, δανείων και καταστημάτων στην Ελλάδα της Τράπεζας Κύπρου, της Cyprus Popular Bank και της Ελληνικής Τράπεζας, συμπεριλαμβανομένων των δανείων και καταθέσεων των θυγατρικών τους στην Ελλάδα.

Το ΤΧΣ συμμετείχε στην ανακεφαλαιοποίηση της Τράπεζας που αποφασίστηκε με την Β' Επαναληπτική Γενική Συνέλευση των μετόχων της Τράπεζας με το ποσό των € 524 εκατ.,

ποσό που είχε κριθεί ως αναγκαία κεφαλαιακή ενίσχυση από την Τράπεζα της Ελλάδος εξαιτίας της συναλλαγής αυτής.

Το Μάρτιο του 2014 πραγματοποιήθηκε η έκδοση και διάθεση στις διεθνείς αγορές, τριετούς ομολόγου για την άντληση μεσοπρόθεσμης ρευστότητας. Το νέο ομόλογο είναι σταθερού επιτοκίου και φέρει ετήσιο τοκομερίδιο 5%. Με αυτό τον τρόπο, η Τράπεζα απέκτησε εκ νέου πρόσβαση στις διεθνείς αγορές χρέους (debt capital markets), διαφοροποιώντας τις πηγές ρευστότητάς της. Το ομόλογο μάλιστα εισήχθη στο Χρηματιστήριο του Λουξεμβούργου.

Τέλος είναι πολύ σημαντικό να αναφέρουμε πως η Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε. ιδρύθηκε στις 6 Ιουλίου 1916 και η διάρκειά της είχε οριστεί σε εκατό χρόνια. Με την από 29 Φεβρουαρίου 1992 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων της η διάρκεια της Τράπεζας παρατάθηκε για άλλα 83 έτη από τη λήξη της, δηλαδή έως τις 6 Ιουλίου 2099.

1.6 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό αναπτύχθηκε λεπτομερώς η ιστορία του ελληνικού τραπεζικού κλάδου. Για καλύτερη κατανόηση θεωρήθηκε σκόπιμο να χωριστεί σε επιμέρους χρονικές περιόδους οι οποίες είναι οι εξής:

- 1) **Το τραπεζικό σύστημα από το 1830 έως το Μεσοπόλεμο:** Τα πρώτα βήματα και οι ενέργειες που έγιναν για την δημιουργία του τραπεζικού κλάδου μετά την επανάσταση του 1821, επί προεδρίας Καποδίστρια και μετά την δολοφονία του με τον ερχομό του βασιλιά Όθωνα. Γίνεται αναφορά στα πρώτα δάνεια ενίσχυσης της οικονομίας της Ελλάδος καθώς και στην ίδρυση των πρώτων τραπεζών [Εθνική Τράπεζα (1841), Τράπεζα Ανατολής (1904), Λαϊκή Τράπεζα (1905) και Εμπορική Τράπεζα (1907)].
- 2) **Η περίοδος της ανασυγκρότησης (1944-1953) έως το 2000:** Αναφέρονται διεξοδικά οι αρμοδιότητες και ο ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος την περίοδο μετά τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο και την κατοχή, η σύσταση και η λειτουργία της Νομισματικής Επιτροπής, καθώς και η σταδιακή απελευθέρωση του νομισματικού και του τραπεζικού συστήματος ώστε η Ελλάδα να μπει το 2000 στην ΟΝΕ.
- 3) **Η περίοδος από το 2000 έως το 2007:** Αναφέρονται διεξοδικά οι αρμοδιότητες και ο ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος στο τραπεζικό κλάδο της χώρας. Επίσης έχουμε την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και την αύξηση της κερδοφορίας των τραπεζών μέχρι τις αρχές του 2008 όπου άρχισαν τα προβλήματα λόγω της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης.
- 4) **Η περίοδος από το 2008 έως σήμερα:** Η χρεοκοπία της Lehman Brothers το Σεπτέμβριο του 2008 προκάλεσε σοβαρούς κλυδωνισμούς στο παγκόσμιο Χρηματοπιστωτικό σύστημα. Απαραίτητες ήταν και οι αλλαγές που έγιναν στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, με αποκορύφωμα τις συνεχείς συγχωνεύσεις και εξαγορές μεταξύ των τραπεζών που είχαν ως αποτέλεσμα την δημιουργία των τεσσάρων “συστημικών” τραπεζών (Εθνική, Πειραιώς, Alpha Bank, Eurobank).

Τέλος έχει γίνει μια μικρή αναφορά στην ιστορία των τεσσάρων αυτών συστημικών τραπεζών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

2.1 Χαρακτηριστικά του τραπεζικού συστήματος

Η απελευθέρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα, οι έντονες ανταγωνιστικές δυνάμεις, ο μεγάλος βαθμός ολοκλήρωσης των ευρωπαϊκών χρηματοοικονομικών αγορών, καθώς επίσης και η ένταξη της χώρας μας στη ζώνη του Ευρώ, δεν ήταν δυνατόν να μην επηρεάσουν το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα αποτέλεσε από την αρχή τον κύριο μοχλό στην άσκηση οικονομικής πολιτικής, καθώς το χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει χαρακτήρα τραπεζοκεντρικό (bank-based). Οι έντονοι ρυθμοί ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, σε συνδυασμό με την αποκλιμάκωση των επιτοκίων, είχαν ως αποτέλεσμα τη σημαντική ενίσχυση της ζήτησης για προϊόντα λιανικής τραπεζικής.

Τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα συνέχισαν μέχρι και το 2008, όπου ξέσπασε και η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, να δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη της καταναλωτικής και στεγαστικής πίστης, αλλά και στη χρηματοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Τράπεζες του εξωτερικού εδραιώθηκαν στην Ελλάδα, νέες εγχώριες, ιδίως συνεταιριστικές, ιδρύθηκαν και ένας μεγάλος αριθμός συγχωνεύσεων και εξαγορών πραγματοποιήθηκε στην εγχώρια αγορά. Επιπλέον, νέα προϊόντα και υπηρεσίες αναπτύχθηκαν και προσφέρθηκαν, και νέες υποδομές και συστήματα ελέγχου και διαχείρισης του κινδύνου χρησιμοποιήθηκαν. Απόρροια των παραπάνω ήταν η ανάπτυξη και αναδιοργάνωση του τραπεζικού τομέα με εντυπωσιακούς ρυθμούς.

Το βασικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης ελληνικής τραπεζικής δομής είναι η ύπαρξη ομίλων. Οι όμιλοι αυτοί διαμορφώνουν ένα σύστημα μεγάλων οργανωμένων οικονομικών συμφερόντων, καθώς αποτελούνται από εταιρίες και επιχειρήσεις που πλαισιώνουν τους μητρικούς τραπεζικούς οργανισμούς. Οι θυγατρικές αυτές είναι ασφαλιστικές εταιρίες, εταιρίες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, ανώνυμες χρηματιστηριακές εταιρίες, δηλαδή επιχειρήσεις του χρηματοοικονομικού τομέα δραστηριότητας, χωρίς αυτό να αποκλείει και την πλαισίωση των μητρικών τραπεζικών οργανισμών με επιχειρήσεις που

δραστηριοποιούνται στο βιομηχανικό, εμπορικό, ξενοδοχειακό, τεχνολογικό κλάδο ή ακόμη και στον κλάδο των διανομών. Οι επιχειρηματικοί αυτοί όμιλοι, υπό την ηγεσία των μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών, συγκεντρώνουν σήμερα σοβαρή οικονομική δύναμη, ικανή να ασκεί επιρροή στις κατευθύνσεις της χώρας και να διαμορφώνει πλαίσια πολιτικής εθνικού ενδιαφέροντος, επηρεάζοντας τις επιλογές σε επίπεδο λήψης αποφάσεων.⁹

Παρά την αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα γενικά παραμένει ανταγωνιστικό, έχοντας χαμηλά εμπόδια εισόδου. Το βασικό εμπόδιο εισόδου στον τραπεζικό κλάδο είναι τα πολύ υψηλά κεφάλαια που απαιτούνται για εποπτικούς λόγους.

Η ίδρυση και η λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα διέπεται από τις διατάξεις του ν. 3601/2007. Σύμφωνα με το νόμο, τα πιστωτικά ιδρύματα ιδρύονται υποχρεωτικά με τη νομική μορφή της ανώνυμης εταιρείας, με εξαίρεση τις συνεταιριστικές τράπεζες που ιδρύονται με τη νομική μορφή των αστικών συνεταιρισμών. Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που μπορούν να προσφέρουν τα πιστωτικά ιδρύματα αναφέρονται αναλυτικά στην τραπεζική οδηγία 2006/48/EK, στο ν. 3601/2007 και στην οδηγία 2004/39/EK.¹⁰ Οι υπηρεσίες που, εκ νόμου, μπορούν να παρέχουν είναι:

- I. Αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων
- II. Χρηματοδοτική μίσθωση (leasing)
- III. Χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων
- IV. Έκδοση και διαχείριση μέσων πληρωμής (πιστωτικών, χρεωστικών καρτών, ταξιδιωτικών και τραπεζικών επιταγών)
- V. Πράξεις διενέργειας Πληρωμών περιλαμβανομένης της μεταφοράς κεφαλαίων
- VI. Εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων
- VII. Συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών
- VIII. Διαμεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές
- IX. Παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις (όσον αφορά την διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα παροχής συμβουλών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων)

⁹ Βλ. «Η μορφολογία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις», ΟΕΕ 2010

¹⁰ ν. 3601/2007 «Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 178/2007).

- X. Διαχείριση ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου
- XI. Συλλογή και επεξεργασία εμπορικών πληροφοριών, περιλαμβανομένων και των υπηρεσιών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας πελατών

2.2 Δομή του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδος, όπως φαίνεται και στο **Διάγραμμα 2.1**, αποτελείται από την Τράπεζα της Ελλάδος, που είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, τις εμπορικές τράπεζες, τις συνεταιριστικές τράπεζες και τους ειδικούς πιστωτικούς οργανισμούς.

Διάγραμμα 2.1

Δομή του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος

I. Η Τράπεζα της Ελλάδος

Η Τράπεζα της Ελλάδος λειτουργεί σαν ανώνυμη εταιρεία αλλά με ειδικό καταστατικό καθεστώς που διαφέρει από το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας των ανωνύμων εταιρειών. Το καταστατικό της ΤτΕ υπερισχύει των νόμων σχετικά με τις ανώνυμες εταιρείες όπου υπάρχουν διαφορές. Η Διοίκηση της ΤτΕ δεν εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων αλλά διορίζεται από το κράτος με τετραετή θητεία. Η ΤτΕ διοικείται από το Γενικό Συμβούλιο που αποτελείται από το Διοικητή, τους Υποδιοικητές και 9 συμβούλους.¹¹ Οι βασικές λειτουργίες της ΤτΕ είναι οι ακόλουθες:

- Συμμετέχει στη χάραξη της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της ζώνης του ευρώ και την εφαρμόζει στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Η Τράπεζα διενεργεί πράξεις νομισματικής πολιτικής κατά τις οποίες κυρίως παρέχει ρευστότητα στα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα (πράξεις κύριας και πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης). Επίσης, παρέχει πάγιες διευκολύνσεις οριακής χρηματοδότησης και αποδοχής καταθέσεων στα πιστωτικά ιδρύματα για τη χορήγηση και απορρόφηση ρευστότητας, αντιστοίχως. Τέλος, διατηρεί τους λογαριασμούς στους οποίους κατατίθενται τα ελάχιστα αποθεματικά από τις τράπεζες που δραστηριοποιούνται στη χώρα.
- Η Τράπεζα της Ελλάδος διαχειρίζεται για λογαριασμό της ΕΚΤ μέρος των σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθεσίμων της τελευταίας, σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΚΤ.
- Κατέχει και διαχειρίζεται τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας.
- Είναι αρμόδια για την παρακολούθηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, η οποία αποβλέπει στον εντοπισμό των παραγόντων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν αστάθεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας και αξιολογεί το βαθμό ανθεκτικότητάς του.
- Συλλέγει στατιστικά στοιχεία από τα νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (NXI), δηλαδή τις τράπεζες και τα αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων.
- Η Τράπεζα της Ελλάδος ασκεί την επίβλεψη των συστημάτων και των μέσων πληρωμών, με σκοπό τη διασφάλιση της σταθερότητας, της αξιοπιστίας και της αποδοτικότητάς τους. Για την αποτελεσματικότερη άσκηση των καθηκόντων της σε ό,τι αφορά τα συστήματα πληρωμών, η Τράπεζα της Ελλάδος παρακολουθεί τις

¹¹ <http://www.bankofgreece.gr>

εξελίξεις στο θεσμικό πλαίσιο και τις υποδομές μεταφοράς κεφαλαίων διεθνώς, συγκεντρώνει, επεξεργάζεται και αναλύει στατιστικά στοιχεία για τις πληρωμές, καταρτίζει στατιστικά δελτία, διερευνά τις δυνατότητες βελτίωσης των μεθόδων για την αντιμετώπιση των κινδύνων που συνδέονται με τα συστήματα πληρωμών και τη λειτουργία των υποδομών, και τις αναθεωρεί εάν αυτό κρίνεται σκόπιμο.

- Εκδίδει τραπεζογραμμάτια ευρώ, τα οποία κυκλοφορούν ως νόμιμο χρήμα, μετά από έγκριση της ΕΚΤ, και είναι αρμόδια για την κυκλοφορία και διαχείριση των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ στην Ελλάδα. Φροντίζει για την προμήθεια των αναγκαίων ποσοτήτων ανά αξία, είτε από το Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών (ΙΕΤΑ) είτε από διασυνοριακές χρηματοπιστολές, καθώς και για την ασφαλή αποθήκευση, διακίνηση και την επανακυκλοφορία ή την καταστροφή τους. Ακόμη, μεριμνά για τη διασφάλιση απρόσκοπτων συναλλαγών στην αγορά και τον ομαλό εφοδιασμό των πιστωτικών ιδρυμάτων σε όλη την επικράτεια με τις εκάστοτε αναγκαίες ποσότητες τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ, μέσω του δικτύου της.
- Είναι αρμόδια για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και ορισμένων κατηγοριών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας. Η εποπτεία ασκείται με βάση το νέο πλαίσιο της Βασιλείας II, όπως έχει ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία, καθώς και με κανόνες που μπορεί να θεσπίζει η Τράπεζα της Ελλάδος, κυρίως για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας, τον έλεγχο της εν γένει φερεγγυότητας, της ρευστότητας, της κεφαλαιακής επάρκειας και της συγκέντρωσης κινδύνων των εποπτευόμενων ιδρυμάτων, της επάρκειας και αποτελεσματικότητας της εταιρικής διακυβέρνησης και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, περιλαμβανομένων των διαδικασιών για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.
- Ενεργεί ως ταμίας και εντολοδόχος του Δημοσίου. Είναι ο τραπεζίτης του Ελληνικού Δημοσίου. Τηρεί όλους τους λογαριασμούς του Δημοσίου και του προσφέρει μια σειρά από ταμειακές, διαδικαστικές και διαχειριστικές υπηρεσίες.
- Προωθεί και επιβλέπει την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών και των συστημάτων διακανονισμού χρεογράφων.

Η ΤτΕ είναι πλέον ανεξάρτητη από την ελληνική κυβέρνηση, υπόκειται όμως σε έλεγχο από τη Βουλή. Ο Διοικητής της ΤτΕ υποβάλλει κάθε χρόνο την ετήσια έκθεση πεπραγμένων της ΤτΕ στη Βουλή της οποίας έχει προηγηθεί η ενδιάμεση Έκθεσή του, και λογοδοτεί ενώπιον της Βουλής όσες φορές τον καλέσει ο Πρόεδρός της.

II. Εμπορικές Τράπεζες

Οι εμπορικές τράπεζες αποτελούν το κυριότερο και ενεργητικότερο τμήμα του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος. Έχουν μετεξελιχθεί σε σύγχρονα πιστωτικά ιδρύματα παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, με σκοπό την άντληση καταθέσεων και τη χορήγηση δανείων. Για την ίδρυση μιας εμπορικής τράπεζας ή την εγκατάσταση υποκαταστημάτων ξένης τράπεζας, απαιτείται άδεια της Τράπεζας της Ελλάδος. Οι εμπορικές τράπεζες είναι οι τραπεζίτες του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, καθώς δέχονται τα ταμειακά πλεονάσματα των επιχειρήσεων και τις αποταμιεύσεις των ιδιωτών. Έχουν περιορισμένες σχέσεις με τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς. Τηρούν όμως τους λογαριασμούς ταμειακής διαχείρισης πολλών Ν.Π.Δ.Δ. και δημοσίων επιχειρήσεων. Απαγορεύεται στις εμπορικές τράπεζες να χορηγούν δάνεια, πιστώσεις ή εγγυητικές επιστολές στην ίδια επιχείρηση, όταν το συνολικό ποσό υπερβαίνει το 1/5 του κεφαλαίου τους, εκτός αν για ειδικούς λόγους δοθεί άδεια του αρμόδιου Υπουργείου. Τέλος, δεν επιτρέπεται στις εμπορικές τράπεζες να κάνουν εμπόριο ούτε να αναλαμβάνουν τη βιομηχανική παραγωγή οποιουδήποτε είδους. Οι βασικές λειτουργίες των εμπορικών τραπεζών είναι οι ακόλουθες:

- Αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων
- Χρηματοδοτική μίσθωση (leasing)
- Πράξεις διενέργειας πληρωμών και μεταφορά κεφαλαίων
- Έκδοση και διαχείριση μέσων πληρωμής (πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, ταξιδιωτικών και τραπεζικών επιταγών)
- Χορήγηση πιστώσεων συμπεριλαμβανομένων και των πράξεων πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring)
- Εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων
- Διαχείριση χαρτοφυλακίου ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση χαρτοφυλακίου

- Παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις σχετικά με τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα, καθώς και υπηρεσιών στον τομέα συγχωνεύσεως και εξαγοράς επιχειρήσεων.

Στην ελληνική επικράτεια δραστηριοποιούνται τόσο ελληνικές όσο και ξένες εμπορικές τράπεζες.

III. Συνεταιριστικές Τράπεζες

Οι Συνεταιριστικές Τράπεζες αποτελούν άλλον ένα διαδεδομένο τύπο χρηματοοικονομικών οργανισμών. Στην Ελλάδα εμφανίστηκαν στην αρχή της δεκαετίας του 1990 και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, τόσο κατά την ίδρυση και τις μεταβολές τους (τροποποίηση καταστατικού) όσο και κατά τη λειτουργία τους. Σκοπός της εποπτείας αυτής που ασκείται είναι από τη μία πλευρά, η προστασία των καταθετών και από την άλλη πλευρά, η προστασία της αξιοπιστίας του τραπεζικού συστήματος, άρα και της σταθερότητας αυτού. Η ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία των τραπεζών αυτών στηρίζονται στις αρχές της συνεταιριστικής επιχείρησης. Το πρώιμο στάδιο των συνεταιριστικών τραπεζών είναι ο πιστωτικός συνεταιρισμός, στις δραστηριότητες του οποίου περιλαμβάνονται η παροχή δανείων, εγγυήσεων, ασφαλειών ή άλλων χρηματοοικονομικών διευκολύνσεων στα μέλη του.¹² Μετά τη έναρξη λειτουργίας ως πιστωτικό ίδρυμα, ο πιστωτικός συνεταιρισμός δέχεται καταθέσεις, χορηγεί πιστώσεις και γενικά διενεργεί κάθε είδους τραπεζικές εργασίες. Οι συνεταιριστικές τράπεζες δραστηριοποιούνται σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές και ως εκ τούτου αντλούν κεφάλαια από τις αποταμιεύσεις της περιοχής τους, μέσω της χρηματοδότησης από τα μέλη τους. Ουσιαστικά, οι συνεταιριστικές τράπεζες συντελούν στην οικονομική ανάπτυξη των περιοχών όπου και εγκαθίστανται μέσω της αξιοποίησης των κεφαλαίων των κατοίκων των περιοχών αυτών. Μπορούν ωστόσο να επεκταθούν εκτός νομού αν το εγκρίνει η Τράπεζα της Ελλάδος.

Παρακάτω παρατίθεται ο **Πίνακας 2.1**, που περιλαμβάνει τις συνεταιριστικές τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα, σύμφωνα με την τελευταία καταμέτρηση (Μάιος 2015).

¹² Βλ. Κιντής Σταύρος (2004), Συνεταιριστικές Τράπεζες

Πίνακας 2.1

Δίκτυο Συνεταιριστικών Τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΧΑΝΙΩΝ ΣΥΝ.Π.Ε.
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΥΝ.Π.Ε.
ΠΑΓΚΡΗΤΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΥΝ.Π.Ε.
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Ν. ΕΒΡΟΥ ΣΥΝ.Π.Ε.
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΥΝ.Π.Ε.
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΙΕΡΙΑΣ - ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΙΣΤΗ ΣΥΝ.Π.Ε.
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΡΑΜΑΣ ΣΥΝ.Π.Ε.
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΕΡΡΩΝ ΣΥΝ.Π.Ε.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακες Εποπτευομένων Ιδρυμάτων

IV. Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί

Οι ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί που ιδρύθηκαν και συμμετείχαν στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα (Ε.Τ.Σ) είναι η Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως (Ε.Τ.Β.Α.), η Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων Βιομηχανικής Αναπτύξεως (Ε.Τ.Ε.Β.Α.), η Τράπεζα Επενδύσεων, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο (Τ.Τ.).

Από αυτούς σήμερα μόνο το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων παραμένει Ε.Π.Ο. Η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου (ν 2076/92) επέβαλε είτε έμμεσα την κατάργησή τους είτε τη μετατροπή τους σε ανώνυμη τραπεζική εταιρεία. Σκοπός των ειδικών πιστωτικών οργανισμών είναι η κάλυψη, μέσω χορηγήσεων, των αναγκών ορισμένων τομέων της οικονομίας, ορισμένων κοινωνικών ομάδων και μερικών δημοσίων οργανισμών, που δεν μπορούν να καλυφθούν από τις εμπορικές τράπεζες. Η Ε.Τ.Β.Α, η Ε.Τ.Ε.Β.Α και η Τράπεζα Επενδύσεων λέγονταν επενδυτικές ή αναπτυξιακές τράπεζες. Η Ε.Τ.Β.Α ήταν κρατική, η Ε.Τ.Ε.Β.Α. ήταν θυγατρική της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, ενώ η Τράπεζα Επενδύσεων πέρασε στον ιδιωτικό τομέα. Σήμερα η Ε.Τ.Β.Α ανήκει στον Όμιλο Πειραιώς με συμμετοχή

κατά 35% του Ελληνικού Δημοσίου και η Ε.Τ.Ε.Β.Α έχει απορροφηθεί από την Εθνική Τράπεζα.

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο (Τ.Τ.) ήταν δημόσια υπηρεσία που λειτουργούσε κάτω από τον έλεγχο του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών αλλά για τις πιστωτικές του εργασίες υπαγόταν στον έλεγχο της Τράπεζας της Ελλάδος. Το 2002 η εταιρική μορφή του μετατράπηκε, με τον νόμο 3082/2002, σε ανώνυμη εταιρία ενώ το 2006 του χορηγήθηκε άδεια λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος την οποία δεν είχε αφού λειτουργούσε για χρόνια ως δημόσια υπηρεσία. Τον Ιούλιο του 2013, εξαγοράστηκε από την Eurobank και πλέον λειτουργεί ως πιστωτικό ίδρυμα και παρέχει ευρύ φάσμα τραπεζικών εργασιών σε φυσικά και νομικά πρόσωπα, με την ονομασία «Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο».

Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αποτελεί αυτόνομο Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.), λειτουργεί κάτω από τη γενική εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών και για τις πιστοδοτικές του λειτουργίες ελέγχεται από την Τράπεζα της Ελλάδος. Διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο τριετούς θητείας, η σύνθεση και η συγκρότηση του οποίου καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, ο οποίος και εποπτεύει τον οργανισμό. Παράλληλα εποπτεύεται από την Κεντρική Τράπεζα για δραστηριότητες που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της. Το Τ.Π.Δ. δέχεται καταθέσεις ιδιωτών αλλά κυρίως δέχεται καταθέσεις Ν.Π.Δ.Δ και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Επίσης δέχεται παρακαταθήκες κυρίως μετρητών ή κρατικών ομολογίων ή εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου ή άλλων αξιογράφων.

2.2.1 Η Δομή του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος προ Κρίσης (2008)

Λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς, της ελεύθερης κυκλοφορίας των επιχειρήσεων και των κεφαλαίων, καθώς και με τη χρήση των σύγχρονων μεθόδων επικοινωνίας, οι Έλληνες συναλλασσόμενοι μπορούν σήμερα να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα δημοσιεύει τακτικά η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ). Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, τα τραπεζικά προϊόντα

και οι υπηρεσίες, το 2008, προσφέρονταν στην Ελλάδα από 397 πιστωτικούς οργανισμούς.¹³

Τους οργανισμούς αυτούς η ΤτΕ τους ταξινομεί ως εξής:

- 64 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα
- 283 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς επί τόπου παρουσία τους
- 50 λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

A) Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, το Μάρτιο του 2008, στην Ελλάδα ήταν εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 64 πιστωτικά ιδρύματα, εκ των οποίων:

- 35 πιστωτικά ιδρύματα (19 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν πάρει άδεια και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3601/2007
- 23 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, επίσης, υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) του Ν. 3601/2007, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων
- 5 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης
- 1 πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του Ν. 3601/2007, δηλαδή το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

Παρακάτω παρατίθεται ο **Πίνακας 2.2** με τα Πιστωτικά Ιδρύματα που έχουν έδρα στην Ελλάδα.

¹³ Βλ. www.hba.gr/main/Ereunes-meletes/EllinikoTrapezikoSistema2008s.pdf

Πίνακας 2.2
Πιστωτικά Ιδρύματα με έδρα στην Ελλάδα

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος
Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος
Alpha Bank
EFG Eurobank Ergasias
Τράπεζα Πειραιώς
Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος
Γενική Τράπεζα Ελλάδος
Marfin-Egnatia
Τράπεζα Αττικής
Millennium Bank
Proton Bank
Τράπεζα Probank
Πανελλήνια Τράπεζα
First Business Bank
Aspis Bank
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο
Επενδυτική Τράπεζα Ελλάδος
Aegean Baltic Bank
Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακας Εποπτευόμενων Ιδρυμάτων

B) Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως

Επιπλέον των παραπάνω πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, τραπεζικές υπηρεσίες (πληρωμών ή χρηματοδότησης) προς ελληνικά φυσικά ή νομικά πρόσωπα δύνανται, επίσης, να παρέχουν, και παρέχουν (έστω και σε περιορισμένη προς το παρόν έκταση), 283 πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ).

Τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους και κατά τα προβλεπόμενα από το Ν. 3601/2007, έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος «ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση».

Η κατανομή τους ανά χώρα προέλευσης έχει ως εξής (**Πίνακας 2.3**):

Πίνακας 2.3

Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως

Χώρα Προέλευσης	Αριθμός Ιδρυμάτων	Χώρα Προέλευσης	Αριθμός Ιδρυμάτων
Αυστρία	22	Λιχτενστάιν	2
Βέλγιο	4	Λουξεμβούργο	30
Γαλλία	33	Μάλτα	3
Γερμανία	43	Νορβηγία	3
Ιταλία	6	Ολλανδία	19
Δανία	6	Ουγγαρία	2
Ισλανδία	1	Πολωνία	1
Ηνωμένο Βασίλειο	67	Πορτογαλία	3
Ιρλανδία	25	Σουηδία	2
Ισπανία	4	Φινλανδία	4
Κύπρος	3		
		Σύνολο	283

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακας Εποπτευόμενων Ιδρυμάτων

Γ) Λοιπές Εταιρείες του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Επιπλέον των προαναφερθέντων (υπό α και β) πιστωτικών ιδρυμάτων, στην Ελλάδα λειτουργούν άλλες 50 εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (εκτός της αποδοχής καταθέσεων από το κοινό, υπηρεσία που σύμφωνα με τη νομοθεσία επιτρέπεται να παρέχεται μόνο από τα πιστωτικά ιδρύματα) και εποπτεύονται, επίσης, από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η κατανομή τους, ανά κατηγορία επιχειρήσεων, έχει ως εξής (**Πίνακας 2.4**):

Πίνακας 2.4

Λοιπές Εταιρείες του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

	Αριθμός Εταιριών
Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος	12
Εταιρείες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	14
Εταιρείες Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων	4
Εταιρείες Παροχής Πιστώσεων	2
Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (χωρίς εγκατάσταση)	7
Χρηματοδοτικά Ιδρύματα (χωρίς εγκατάσταση)	1
Εταιρίες Διαμεσολάβησης στη Μεταφορά Κεφαλαίων	10
Σύνολο	50

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακας Εποπτευόμενων Ιδρυμάτων

Συγκέντρωση Ευρωπαϊκού και Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Η συγκέντρωση του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος με δείκτη αναφοράς τα συνολικά στοιχεία ενεργητικού κατά τη χρονική περίοδο 2001-2009, αυξήθηκε σημαντικά ως αποτέλεσμα των Σ&Ε που έλαβαν χώρα στην εν λόγω περίοδο. Ο Herfindahl-Hirschmann Index¹⁴ (HHI, Πίνακας 2.5) αυξήθηκε σημαντικά σε 687 μονάδες το 2008, από 543 μονάδες το 2001 όσον αφορά την Ευρωζώνη, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση σημείωσε άνοδο της τάξεως των 665 μονάδων, από 504 μονάδες το 2001. Η συγκέντρωση του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος, με βάση το μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών (CR-5) διαμορφώθηκε στο 44,7% και 45,2% για τη ζώνη του ευρώ και την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2008, από 39,1% και 37,8% που ήταν αντίστοιχα το 2001. Από την άλλη πλευρά, η συγκέντρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος εμφανίζεται σημαντικά υψηλότερη σε σχέση με αυτή του ευρωπαϊκού. Ο δείκτης CR-5 διαμορφώθηκε στο 69,5% για το 2008, ελάχιστα μεταβαλλόμενος από το 67% στο οποίο βρισκόταν το 2001.

¹⁴ Ο HHI ισούται με το άθροισμα των τετραγώνων των μεριδίων αγοράς (στη συγκεκριμένη περίπτωση βάσει του ενεργητικού) των τραπεζικών ιδρυμάτων. Τιμές του δείκτη μεταξύ 1.000-1.800 απεικονίζουν μέτρια συγκέντρωση της αγοράς, ενώ τιμές του δείκτη πάνω από 1.800 απεικονίζουν υψηλή συγκέντρωση.

Πίνακας 2.5
Δείκτες Συγκέντρωσης

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Δείκτης Herfindahl-Hirschman (HHI)									
Ελλάδα	1.113	1.164	1.130	1.070	1.096	1.101	1.096	1.172	1.184
Ευρωζώνη	543	552	580	600	640	634	659	687	663
Ευρωπαϊκή Ένωση	504	520	547	567	614	592	596	665	632
Δείκτης Συγκέντρωσης (CRS) βάσει μεριδίου αγοράς (Ενεργητικό, %)									
Ελλάδα	67	67,4	66,9	65	65,6	66,3	67,7	69,5	69,2
Ευρωζώνη	39,1	39,3	40,5	41,7	42,8	43,1	44,4	44,7	44,6
Ευρωπαϊκή Ένωση	37,8	38,3	39,7	40,9	42,6	41,5	41,5	45,2	44,3
Δείκτης Συγκέντρωσης βάσει μεριδίου αγοράς (Δάνεια, %)									
Ελλάδα									
CR5	50,2	54	56,6	56,5	57,2	60,5	67,2	73,7	-
CR3	34,5	38,2	39,9	40,3	41,6	44,2	48,9	53,9	-
Δείκτης Συγκέντρωσης βάσει μεριδίου αγοράς (Καταθέσεις, %)									
CR5	67,9	74,5	76,2	73,2	73	71,3	68,7	80,1	-
CR3	50,6	55,8	56,3	53,3	55,4	53,5	48,1	57,1	-

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Τράπεζα της Ελλάδος, BankScope Data base

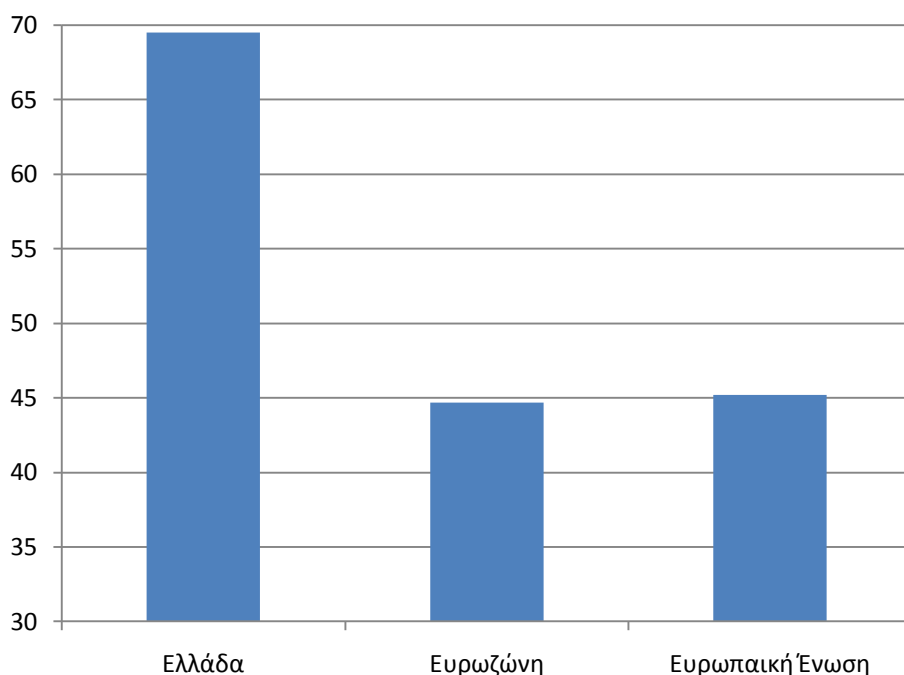
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δείκτες συγκέντρωσης των πέντε (CR-5) και των τριών (CR-3) μεγαλύτερων ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, λαμβάνοντας υπόψιν τις συνολικές καταθέσεις και τα συνολικά δάνεια των τραπεζικών ιδρυμάτων. Το μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών βάσει των χορηγηθέντων δανείων αυξήθηκε σε 73,7% το 2008, έναντι 50,2% το 2001, με τις τρεις μεγαλύτερες τράπεζες να καρπώνονται το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης αυτής. Την ίδια ώρα, ο δείκτης συγκέντρωσης CR-5 βάσει των καταθέσεων αυξήθηκε σε 80,1% το 2008, από 67,9% το 2001, αντανakλώντας κυρίως την εμπιστοσύνη των καταθετών προς τις μεγαλύτερες τράπεζες. Μην ξεχνάμε πως εκείνη την περίοδο είχαμε και την κατάρρευση της Lehman Brothers, γεγονός που δημιούργησε τεράστια ανησυχία, η οποία μετακύλησε στο παγκόσμιο αλλά και στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Ο Πίνακας 2.5 δείχνει ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα χαρακτηρίζεται από χαμηλό βαθμό συγκέντρωσης, σύμφωνα με τους σχετικούς δείκτες (HHI και CR-5). Πιο συγκεκριμένα, η CR-5 είναι κάτω του 75%, όσον αφορά το σύνολο του ενεργητικού, και το HHI είναι περίπου 1000, σημεία που υποδεικνύουν την ανταγωνιστική δομή του ελληνικού τραπεζικού κλάδου. Ακόμα κι αν ο βαθμός συγκέντρωσης αποκαλύπτει μια ανταγωνιστική δομή, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα συμπεριφέρεται σε ολιγοπωλιακό μοτίβο και η δομή του καθορίζεται από τη συμπεριφορά των επιμέρους τραπεζών οι οποίες είναι διαφορετικές μεταξύ τους.

Το **Διάγραμμα 2.2** που παρατίθεται παρακάτω μας δείχνει το μερίδιο των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών (CR-5) στο σύνολο του ενεργητικού στην Ελλάδα, την Ευρωζώνη και την Ευρωπαϊκή Ένωση για το 2008.

Διάγραμμα 2.2

Μερίδιο αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών το 2008 (%)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Τράπεζα της Ελλάδος

2.2.2 Η Δομή του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος μετά την Κρίση (2008) – Σήμερα

Η παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008, δημιούργησε μια τεράστια ανησυχία, η οποία μετακύλησε στο παγκόσμιο αλλά και στο Ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να επέλθουν πολλές αλλαγές στην δομή τόσο του Ευρωπαϊκού όσο και του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος, μέχρι να φτάσουμε στην σημερινή του εικόνα. Σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση του Τραπεζικού Συστήματος έπαιξαν οι πολυάριθμες συγχωνεύσεις και εξαγορές που έλαβαν χώρα στο διάστημα αυτό. Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος τα τραπεζικά προϊόντα και οι υπηρεσίες, το 2015, προσφέρονται στην Ελλάδα από 495 πιστωτικούς οργανισμούς.¹⁵ Τους οργανισμούς αυτούς η ΤτΕ τους ταξινομεί ως εξής:

¹⁵ Βλ. www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/SupervisedInstitutions/default.aspx

- 40 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα
- 385 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ), που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς επί τόπου παρουσία τους
- 70 λοιπές εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Α) Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, το Μάιο του 2015, στην Ελλάδα είναι εγκατεστημένα και λειτουργούν 40 πιστωτικά ιδρύματα, εκ των οποίων:

- 18 πιστωτικά ιδρύματα (8 εμπορικές και 10 συνεταιριστικές τράπεζες) που έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν πάρει άδεια και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3601/2007
- 17 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, επίσης, υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) του Ν. 3601/2007, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων
- 4 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης
- 1 πιστωτικό ίδρυμα που έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του Ν. 3601/2007, δηλαδή το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

Παρακάτω παρατίθεται ο **Πίνακας 2.6** με τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν έδρα στην Ελλάδα.

Πίνακας 2.6
Πιστωτικά Ιδρύματα με έδρα στην Ελλάδα

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.
Alpha Bank Α.Ε.
Τράπεζα Πειραιώς ΑΕ.
Τράπεζα Eurobank Ergasias Α.Ε
Attica Bank, Ανώνυμη Τραπεζική Εταιρεία
Επενδυτική Τράπεζα Ελλάδος Α.Ε.
Aegean Baltic Bank Α.Τ.Ε.
Credicom Consumer Finance Τράπεζα Α.Ε.
Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακας Εποπτευόμενων Ιδρυμάτων

Β) Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως

Επιπλέον των παραπάνω πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, τραπεζικές υπηρεσίες (πληρωμών ή χρηματοδότησης) προς ελληνικά φυσικά ή νομικά πρόσωπα δύνανται, επίσης, να παρέχουν, και παρέχουν (έστω και σε περιορισμένη προς το παρόν έκταση), 385 πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ).

Τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους και κατά τα προβλεπόμενα από το Ν. 3601/2007, έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος «ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση». Η κατανομή τους ανά χώρα προέλευσης έχει ως εξής (**Πίνακας 2.7**):

Πίνακας 2.7**Πιστωτικά ιδρύματα που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ αποστάσεως**

Χώρα Προέλευσης	Αριθμός Ιδρυμάτων	Χώρα Προέλευσης	Αριθμός Ιδρυμάτων
Αυστρία	33	Λιχτενστάιν	7
Βέλγιο	5	Λετονία	6
Γαλλία	38	Λουξεμβούργο	45
Γερμανία	53	Μάλτα	10
Γιβραλτάρ	4	Νορβηγία	3
Δανία	4	Ολλανδία	21
Εσθονία	2	Ουγγαρία	3
Ηνωμένο Βασίλειο	84	Πολωνία	1
Ιρλανδία	28	Πορτογαλία	3
Ισλανδία	1	Σουηδία	4
Ισπανία	5	Τσεχία	1
Ιταλία	11	Φινλανδία	7
Κύπρος	6		
		Σύνολο	385

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακας Εποπτευόμενων Ιδρυμάτων

Γ) Λοιπές Εταιρείες του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Επιπλέον των προαναφερθέντων (υπό α και β) πιστωτικών ιδρυμάτων, στην Ελλάδα λειτουργούν άλλες 70 εταιρείες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (εκτός της αποδοχής καταθέσεων από το κοινό, υπηρεσία που σύμφωνα με τη νομοθεσία επιτρέπεται να παρέχεται μόνο από τα πιστωτικά ιδρύματα) και εποπτεύονται, επίσης, από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η κατανομή τους, ανά κατηγορία επιχειρήσεων, έχει ως εξής (**Πίνακας 2.8**):

Πίνακας 2.8

Λοιπές Εταιρείες του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

	Αριθμός Εταιριών
Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος	10
Εταιρείες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	8
Εταιρείες Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων	5
Εταιρείες Παροχής Πιστώσεων	4
Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (χωρίς εγκατάσταση)	42
Χρηματοδοτικά Ιδρύματα (χωρίς εγκατάσταση)	1
Σύνολο	70

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακας Εποπτευόμενων Ιδρυμάτων

Συγκέντρωση Ευρωπαϊκού και Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Τον υψηλότερο βαθμό συγκέντρωσης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης παρουσίασε το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (2013). Ο αυξημένος βαθμός συγκέντρωσης επιτρέπει την πρόσβαση των ελληνικών τραπεζών σ' ένα ιδιαίτερα μεγάλο πελατολόγιο, πενταπλάσιο σχεδόν σε σχέση με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης.

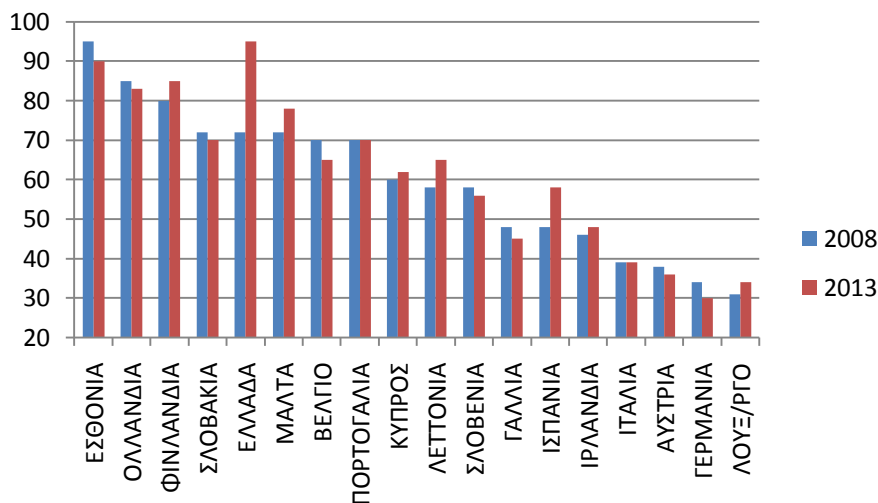
Όπως αναφέρει η ΕΚΤ στην ετήσια έκθεση για τη δομή του πιστωτικού συστήματος, στην Ελλάδα οι πέντε μεγαλύτερες τράπεζες (CR-5) με βάση τα στοιχεία του 2013, ελέγχουν το 95% του συνολικού ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος, κατατάσσοντας τη χώρα μας πρώτη στη σχετική κατάταξη και σε απόσταση από αγορές, όπως η Πορτογαλία, όπου το αντίστοιχο ποσοστό είναι 70%, η Ισπανία με 55%, η Γαλλία με 45%, η Ιταλία με 40% και η Γερμανία με 30%. Να σημειωθεί ότι στα στοιχεία του 2013 δεν περιλαμβάνεται η εξαγορά του χαρτοφυλακίου λιανικής τραπεζικής της Citibank από την Alpha Bank, που πραγματοποιήθηκε εντός του 2014, ούτε επίσης η απορρόφηση της Geniki Bank από την Τράπεζα Πειραιώς, εξελίξεις που διευρύνουν περαιτέρω το μερίδιο των τεσσάρων ουσιαστικά τραπεζών.

Η Ελλάδα δεν είναι η μοναδική χώρα της Ευρωζώνης στην οποία υπήρξε συγκέντρωση του τραπεζικού συστήματος. Αντίστοιχη τάση, παρατηρήθηκε στην Ισπανία, την Πορτογαλία

και την Ιρλανδία και είναι αποτέλεσμα της αναδιάρθρωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων, που παρατηρήθηκε σε χώρες που βρέθηκαν στη δίνη της οικονομικής κρίσης. Ο τραπεζικός τομέας στο σύνολο της Ευρωζώνης ακολουθεί σταθερά πορεία συρρίκνωσης τα τελευταία χρόνια, με τη μείωση να φθάνει τα 742 πιστωτικά ιδρύματα. Έτσι στα τέλη του 2013, ο αριθμός των πιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην Ευρωζώνη περιορίστηκε στα 5.948 από 6.690 το 2008, καταγράφοντας πτώση της τάξης του 11,1%.

Τα **Διαγράμματα 2.3 και 2.4** που παρατίθενται παρακάτω μας δείχνουν το μερίδιο των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών (CR-5) στο σύνολο του ενεργητικού σε ευρωπαϊκές χώρες και την συγκέντρωση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος αντίστοιχα από το 2008-2013.

Διάγραμμα 2.3
Το μερίδιο των πέντε μεγαλύτερων Τραπεζών
(CR-5) στο σύνολο του ενεργητικού
σε ευρωπαϊκές χώρες

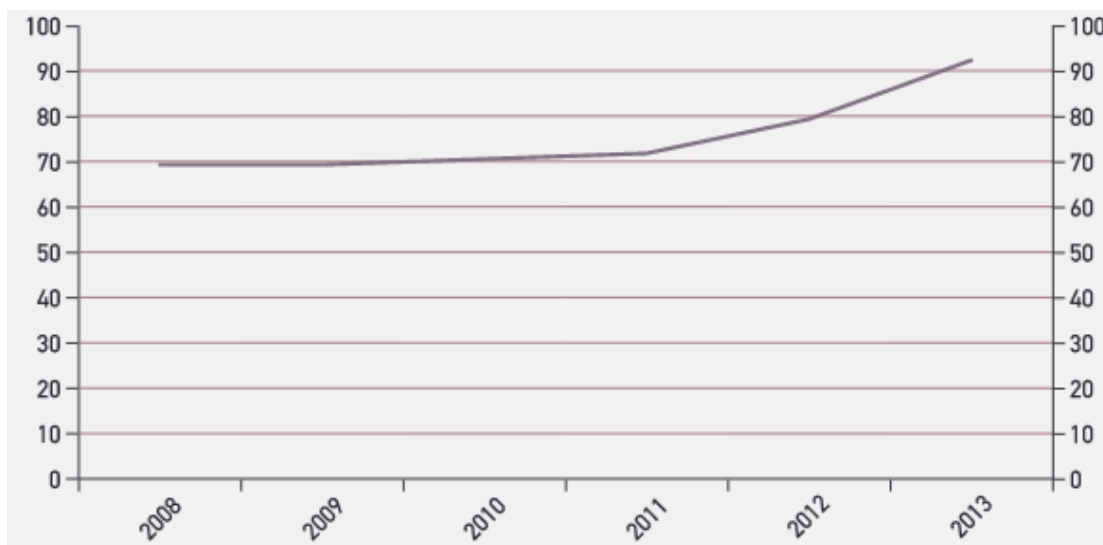

Πηγή: ECB Structural Financial Indicators

Φαίνεται ξεκάθαρα τόσο στο **Διάγραμμα 2.3** όσο και στο **2.4**, που ακολουθεί, πως το Τραπεζικό Σύστημα της Ελλάδας είναι πολύ συγκεντρωμένο τα τελευταία χρόνια και οι πέντε μεγαλύτερες τράπεζες κατέχουν πάνω από το 95% του συνολικού ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος.

Διάγραμμα 2.4

Η συγκέντρωση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος 2008-2013

Πηγή: www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ Το Χρονικό της Μεγάλης Κρίσης

2.3 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Το κεφάλαιο αυτό έχει ως στόχο να περιγράψει την δομή και τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Έχει γίνει μια εκτενής ανάλυση των αρμοδιοτήτων και του ρόλου της Τράπεζας της Ελλάδος, των εμπορικών τραπεζών, των συνεταιριστικών τραπεζών, καθώς και των ειδικών πιστωτικών οργανισμών. Επίσης, έχει γίνει μια λεπτομερής ανάλυση της δομής του ελληνικού τραπεζικού συστήματος πριν την χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 καθώς και μετά την κρίση έως σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ

ΚΛΑΔΟ

3.1 Γενικά στοιχεία και ορισμοί

Η είσοδος της Ελλάδας στην ζώνη του ευρώ σηματοδότησε μια νέα εποχή για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, ενισχύοντας τον ανταγωνισμό και συμπιέζοντας την κερδοφορία των τραπεζών. Η ένταση του ανταγωνισμού ανάγκασε τις τράπεζες να προβούν σε αναδιάρθρωση της εταιρικής τους δομής και οργάνωσης και σε επανεξέταση του στρατηγικού σχεδιασμού προκειμένου να αξιοποιήσουν τις οικονομίες κλίμακας και φάσματος που παρουσιάζονταν και να μειώσουν το λειτουργικό κόστος.

Το μέσο για την επιτυχία του ανωτέρω σκοπού είναι οι εξαγορές και συγχωνεύσεις που στοχεύουν στην δημιουργία μεγάλων χρηματοοικονομικών ομίλων με διεθνή παρουσία, κεφαλαιακή ευρωστία και διευρυμένα δίκτυα.

Στην ελληνική τραπεζική αγορά, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 25 ετών, και ιδιαίτερα μετά από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, τρεις είναι οι βασικές έννοιες που κυριάρχησαν: η «οικονομική εξυγίανση», η «συγχώνευση» και η «εξαγορά».

Οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις συμβάλλουν συνήθως στη δημιουργία μεγάλων τραπεζικών ομίλων, στην άρση του ανταγωνισμού ανάμεσα στις τράπεζες που συγχωνεύονται, στην εξυγίανσή τους, καθώς και στη μείωση του κόστους, με τελικό αποτέλεσμα τη βελτίωση της αποδοτικότητας.¹⁶

Στον τραπεζικό τομέα, οι παράγοντες που συνέβαλαν στην δημιουργία του κύματος εξαγορών και συγχωνεύσεων ήταν η απελευθέρωση και η ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών, η ενίσχυση της μικρο-προληπτικής και μακρο-προληπτικής εποπτείας των τραπεζικών συστημάτων, η πρόοδος της τεχνολογίας και η ανάπτυξη νέων

¹⁶ Εργασίες ΕΣΔΟ (Εθνικό Συνέδριο Διοίκησης και Οικονομίας) 2009, 18 – 20 Σεπτεμβρίου, Φλώρινα, Κυριαζόπουλος – Ζησόπουλος – Σαριγιαννίδης «Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των Εξαγορών και Συγχωνεύσεων των τραπεζών στη διεθνή και την ελληνική οικονομία», σελ.131επ.

συστημάτων πληροφορικής. Οι ανωτέρω παράγοντες οδήγησαν στην ενίσχυση του ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών, που είχε ως άμεσο αποτέλεσμα την επιδίωξη των τραπεζών να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητά τους, να επεκτείνουν την κλίμακα της λειτουργίας τους και να διευρύνουν το φάσμα των υπηρεσιών που προσφέρουν. Βέβαια, είναι αναγκαίο να σημειωθεί ότι, αν και οι εξαγορές και συγχωνεύσεις αποτελούν έναν από τους τρόπους ανάπτυξης και υλοποίησης των ανωτέρω στρατηγικών, δεν συνεπάγονται αυτόματα και βελτίωση των επιδόσεων μιας τράπεζας.

Στο σημείο αυτό και για την καλύτερη κατανόηση των εξαγορών και των συγχωνεύσεων στον τραπεζικό κλάδο, θεωρώ σκόπιμο να δοθούν οι ορισμοί των δύο αυτών βασικών εννοιών.

Οι εξαγορές αφορούν στη μεταβίβαση του συνόλου ή πλειοψηφικού μέρους της ιδιοκτησίας μιας επιχείρησης (εξαγοραζόμενη) σε μια άλλη (εξαγοράζουσα), που καταβάλλει το αντίστοιχο αντίτιμο. Η μεταβίβαση γίνεται συνήθως με καταβολή μετρητών ή με αγορά και ανταλλαγή μετοχών, μέσω του Χρηματιστηρίου. Σε πολλές περιπτώσεις, ακόμα και η απόκτηση μειοψηφικού πακέτου μετοχών ή ανάλογου ποσοστού επί της συνολικής ιδιοκτησίας, μπορεί να εξασφαλίζει στην εξαγοράζουσα τράπεζα ουσιαστικό έλεγχο, εάν με τη μεταβίβαση μπορεί να επηρεάσει κρίσιμες επιλογές της εξαγοραζόμενης, ή εάν τα λοιπά μερίδια ιδιοκτησίας αυτής της επιχείρησης είναι χωρισμένα σε πάρα πολύ μικρά κομμάτια. Οι εξαγορές ομαδοποιούνται και αξιολογούνται συνήθως με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

- 1) **Είδος εξαγοραζόμενης τράπεζας.** Εάν η εξαγοραζόμενη τράπεζα ανήκει στο δημόσιο τομέα και αγοράζεται από ιδιωτική τράπεζα, η εν λόγω διαδικασία εκτός από εξαγορά ονομάζεται και *ιδιωτικοποίηση*.
- 2) **Προέλευση εξαγοράζουσας τράπεζας.** Η εξαγοράζουσα μπορεί να είναι ξένη, πολυεθνική, εδρεύουσα σε άλλη χώρα ή εγχώρια τράπεζα.
- 3) **Οικονομικοί και επιχειρηματικοί στόχοι της εξαγοράζουσας τράπεζας.** Τέτοιοι στόχοι μπορεί να είναι:
 - i. Αύξηση μεγέθους για πιο αποδοτική λειτουργία.
 - ii. Απορρόφηση ανταγωνιστών.
 - iii. Ενίσχυση της θέσης της στην αγορά.
 - iv. Προοπτική συγχώνευσης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης.
 - v. Είσοδος σε νέα αγορά /χώρα, περιοχή.

Συγχώνευση γίνεται όταν δύο ή περισσότερες τράπεζες εξαφανίζονται για να παραχωρήσουν τη θέση τους σε μια νέα τράπεζα. Είναι επομένως η συνένωση δύο ή περισσότερων τραπεζών σε μία νέα τράπεζα. Συγχώνευση λαμβάνει χώρα όταν μια τράπεζα ή επιχείρηση γενικότερα, αγοράζει μια άλλη (ή και περισσότερες) και την απορροφά σε μια ενιαία επιχειρησιακή δομή, συνήθως διατηρώντας την αρχική εταιρική ταυτότητα της εξαγοράζουσας τράπεζας. Στη πράξη η συγχώνευση εκφράζεται με τα δύο ακόλουθα βήματα:

Βήμα 1: Εκκαθάριση όλων των τραπεζών οι οποίες συγχωνεύονται.

Βήμα 2: Ανταλλαγή των τίτλων των παλαιών τραπεζών με μετοχές της νέας τράπεζας.

Οι συγχωνεύσεις αντιστοιχούν σε διαφορετικές μορφές επιχειρησιακής ολοκλήρωσης. Έτσι, η επιχειρησιακή ολοκλήρωση μπορεί να είναι κάθετη, οριζόντια ή συνδυασμός ετερόκλητων δραστηριοτήτων (conglomerates):

- i. Η **κάθετη ολοκλήρωση** αναφέρεται σε συγχωνεύσεις τραπεζών και γενικά επιχειρήσεων που καλύπτουν διαφορετικά αλλά συμπληρωματικά στάδια της παραγωγικής διαδικασίας, καθώς και επιχειρήσεις που ανήκουν σε διαδοχικά στάδια ολοκλήρου του κυκλώματος είτε της παραγωγής είτε της κυκλοφορίας αγαθών και υπηρεσιών, προκειμένου να μειωθούν, αν είναι δυνατό να μηδενιστούν, τα σημαντικά μειονεκτήματα που απορρέουν από τον καταμερισμό των έργων.
- ii. Η **οριζόντια ολοκλήρωση** αφορά συγχωνεύσεις τραπεζών και γενικά επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου, ή απασχολήσεις συγγενούς αντικειμένου, που καλύπτουν την ίδια ή παρόμοια φάση της παραγωγικής αλυσίδας. Στόχος τους είναι να εξουδετερώσουν το μεταξύ τους ανταγωνισμό και για να επιβληθούν, αν είναι δυνατό μονοπωλιακά, στην αγορά.
- iii. Η **συγχώνευση τύπου συγκροτήματος (conglomerate merger)** είναι η συγχώνευση δύο επιχειρήσεων σε άσχετους μεταξύ τους κλάδους. Τα conglomerates καλύπτουν μια ενιαία οργανωτική δομή επιχειρήσεων από διαφορετικούς κλάδους, των οποίων οι δραστηριότητες δεν συνδέονται μεταξύ τους.

3.2 Κίνητρα των συγχωνεύσεων και των εξαγορών των τραπεζών

Τα κυριότερα κίνητρα που ωθούν τις τραπεζικές επιχειρήσεις σε συγκέντρωση με εξαγορά ή συγχώνευση είναι τα ακόλουθα:

- i. Το κίνητρο της ορθολογικής οργάνωσης και επέκτασης των τραπεζών:* Οι συγχωνευμένες τράπεζες ενδεχομένως να αναμένουν την επέκταση των δραστηριοτήτων τους με την είσοδο σε νέες εγχώριες ή διεθνείς αγορές, νέες πηγές εφοδιασμού πρώτων και λοιπών υλών και νέους δρόμους διαθέσεως των προϊόντων τους. Η κατάκτηση νέων αγορών είναι δυνατό να αποβλέπει στη μείωση του κόστους παραγωγής, με την κατανομή των γενικών εξόδων σε μεγαλύτερο όγκο παραγωγής. Είναι ακόμη πιθανό, οι συγχωνευμένες τράπεζες να επιδιώκουν τη διαφοροποίησή τους (diversification) δηλαδή την επέκταση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους σε κερδοφόρες κατηγορίες προϊόντων, ή την καθετοποίηση του παραγωγικού κυκλώματος τους.
- ii. Το αμυντικό κίνητρο:* Η εξαγοράζουσα τράπεζα επιδιώκει να ισχυροποιήσει τη θέση της στην αγορά, έτσι ώστε να αποθαρρύνει μια πιθανή εξαγορά αυτής από κάποια άλλη ανταγωνίστρια της τράπεζα.
- iii. Το επιθετικό κίνητρο:* Η τράπεζα προβαίνει σε εξαγορά μιας άλλης τράπεζας πριν αυτή καταστεί ανταγωνίστρια της και έτσι αποφεύγει την ισχυροποίηση της ανταγωνίστριας στην αγορά.
- iv. Το κερδοσκοπικό κίνητρο:* Μία τράπεζα εξαγοράζει μία άλλη τράπεζα, με σκοπό να ανεβάσει την αξία της, προκειμένου, μετά το πέρας μίας χρονικής περιόδου, να την πωλήσει σε τρίτους.

Στη χώρα μας οι πρώτες προσπάθειες για συγχωνεύσεις και εξαγορές εκδηλώθηκαν με μεγάλη καθυστέρηση αλλά βαθμιαία απέκτησαν μεγάλες διαστάσεις. Στόχος ήταν η δημιουργία μεγάλων τραπεζικών ομίλων ικανών όχι μόνο να διατηρήσουν αλλά και να διευρύνουν το μερίδιό τους τόσο στην ελληνική αγορά όσο και να επεκταθούν στις διεθνείς αγορές με προτεραιότητα τα Βαλκάνια και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

3.3 Συγχωνεύσεις και Εξαγορές των τεσσάρων “Συστημικών” Τραπεζών

3.3.1 ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Από την ίδρυσή της το 1841 έως σήμερα, η Εθνική Τράπεζα έχει προχωρήσει σε μια σειρά από συγχωνεύσεις και εξαγορές, τόσο στον ελλαδικό χώρο όσο και στο εξωτερικό. Καθοριστικό όμως ρόλο, για την σημερινή της εικόνα, έχουν παίξει τόσο οι συγχωνεύσεις όσο και οι εξαγορές στις οποίες έχει προχωρήσει την τελευταία εικοσαετία. Ξεκινώντας λοιπόν από τον Αύγουστο του 1997, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος προχώρησε στην ενοποίηση των δύο στεγαστικών θυγατρικών της τραπεζών. Η Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΚΤΕ) απορρόφησε την Εθνική Στεγαστική Τράπεζα. Η νέα τράπεζα που δημιουργήθηκε λειτούργησε από την 1 Ιανουαρίου 1998 ως Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος.

Επακολούθησε η συγχώνευση μεταξύ Εθνικής Τράπεζας και της ΕΚΤΕ. Η Εθνική απορρόφησε την ΕΚΤΕ και η ολοκλήρωση της εν λόγω διαδικασίας έγινε τον Οκτώβριο του 1998. Την συγκεκριμένη χρονική στιγμή η νέα τράπεζα διέθετε 705 υποκαταστήματα, 17.000 υπαλλήλους, ενεργητικό αξίας 35 δισεκατομμυρίων ευρώ, καταθέσεις 28,3 δισεκατομμύρια ευρώ και χορηγήσεις 9,3 δισεκατομμύρια ευρώ.

Λίγους μήνες αργότερα, τον Φεβρουάριο του 1999, η Εθνική εξαγόρασε το κατάστημα της Chase Manhattan Bank στο Βουκουρέστι και τον Αύγουστο του ίδιου έτους το 72,5% της "Interlease" που εκείνη την περίοδο αποτελούσε την μοναδική εταιρία διεθνούς χρηματοδοτικής μίσθωσης της Βουλγαρίας.

Την 29.10.99 υπογράφηκε στα Σκόπια προσύμφωνο αγοράς της Stopanska Banka από την Εθνική Τράπεζα που απέκτησε το 65% του μετοχικού της κεφαλαίου. Η Stopanska ήταν η μεγαλύτερη τράπεζα της ΠΓΔΜ με 92 καταστήματα και θυρίδες, 1.350 υπαλλήλους και ενεργητικό ύψους 332 εκατομμυρίων ευρώ. Η συνολική αξία της τράπεζας υπολογιζόταν σε 9 εκατ. ευρώ. Η κυβέρνηση της ΠΓΔΜ δέχτηκε να ανταλλάξει προβληματικά δάνεια ύψους 112 εκατ. ευρώ με έντοκα γραμμάτια του δημοσίου ενώ οι νέοι επενδυτές δεσμεύτηκαν να προχωρήσουν σε αύξηση του κεφαλαίου της τράπεζας κατά 25,5 εκατ. ευρώ.

Στις 20 Ιουλίου του 2000, η Εθνική Τράπεζα Ελλάδος ανακοίνωσε την εξαγορά της United Bulgarian Bank που την συγκεκριμένη περίοδο ήταν η τρίτη μεγαλύτερη τράπεζα της

Βουλγαρίας. Η Εθνική απέκτησε το 89,9% του μετοχικού κεφαλαίου ενώ το 10% το διατήρησε η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη (EBRD).

Ένα χρόνο αργότερα, τον Οκτώβριο του 2001 οι διοικητές της Εθνικής Τράπεζας και της Alpha Bank ανακοίνωσαν την πρόθεσή τους να γίνει η συγχώνευση μεταξύ των δύο αυτών τραπεζών. Εν συνεχεία συμφωνήθηκε η δομή της νέας τράπεζας και η κατανομή των θέσεων στην εκτελεστική επιτροπή. Το εγχείρημά τους όμως απέτυχε. Έτσι τον Ιανουάριο του 2002 ανακοινώθηκε ότι οι διαπραγματεύσεις απέβησαν άκαρπες και ο στόχος για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού κολοσσού έμεινε απραγματοποίητος.

Στις 13 Νοεμβρίου 2001, έγινε γνωστή η εξαγορά της τράπεζας Yonkers Financial Corporation (Y.F.C.) από την ΕΤΕ μέσω της θυγατρικής της Atlantic Bank. Η συμφωνία προέβλεπε τίμημα εξαγοράς 69,6 εκατ. δολαρίων και τελικά τη συγχώνευση της Y.F.C. στην Atlantic Bank of New York.

Ένα χρόνο αργότερα, τον Οκτώβριο του 2002 εγκρίθηκε η απορρόφηση της Εθνικής Τράπεζας Επενδύσεων Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΕΒΑ) από τη μητρική της, Εθνική Τράπεζα. Για κάθε δέκα μετοχές της απορροφώμενης Τράπεζας (ΕΤΕΒΑ) αντιστοιχούσαν τρεις νέες μετοχές της απορροφούσας Τράπεζας (Εθνική Τράπεζα).

Τον Οκτώβριο του 2003 η Εθνική Τράπεζα απέκτησε το 81,7% του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας της Ρουμανίας Banca Romaneasca η οποία είχε έδρα το Βουκουρέστι, αφού πρώτα η Τράπεζα της Ελλάδος ενέκρινε την εν λόγω εξαγορά.

Δύο χρόνια αργότερα, στις 11 Οκτωβρίου 2005, επήλθε συμφωνία για την πώληση της Atlantic Bank, η οποία ήταν θυγατρική της ΕΤΕ, στην New York Community Bank. Το τίμημα της εξαγοράς ανήλθε σε 400 εκατομμύρια δολάρια σε μετρητά. Το εν λόγω χρηματικό ποσό αναμενόταν να χρησιμοποιηθεί για τη χρηματοδότηση μέρους του επενδυτικού προγράμματος της Εθνικής Τράπεζας στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η κίνηση αυτή της ΕΤΕ εντάχθηκε στο πλαίσιο της διεθνούς στρατηγικής της για την εστίαση των δραστηριοτήτων της σε αγορές που παρουσίαζαν δυναμικούς ρυθμούς ανάπτυξης και στις οποίες η Τράπεζα διέθετε συγκριτικό πλεονέκτημα για την επίτευξη υψηλών αποδόσεων στους μετόχους της. Ως τέτοιες αναγνωρίζονταν οι οικονομίες της ευρύτερης περιφέρειας της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Ένα μήνα αργότερα, στις 6 Νοεμβρίου 2005, η ΕΤΕ ανακοίνωσε την πώληση της θυγατρικής της, National Bank of Greece, Canada στην καναδική τράπεζα Scotiabank. Η NBG, Canada διέθετε δίκτυο 10 καταστημάτων στις περιοχές του Quebec και του Ontario. Παρότι τα

τελευταία χρόνια η NBG, Canada παρουσίαζε σταθερή κερδοφορία, η πώλησή της σε συνδυασμό με την πώληση της Atlantic Bank, μόλις ένα μήνα πριν, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ότι η ETE ήθελε να επεκταθεί στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και να αποσυρθεί από περιοχές που οι θυγατρικές της εμφάνιζαν μεν κερδοφορία αλλά η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων τους παρέμενε κατώτερη της αντίστοιχης αποδοτικότητας του Ομίλου της ETE.

Στις 3 Απριλίου 2006, η Εθνική Τράπεζα ανακοίνωσε ότι συμφώνησε για την απόκτηση του 46% (437 εκατομμύρια διαπραγματευόμενες μετοχές) των κοινών μετοχών της ιδιωτικής τράπεζας της Τουρκίας Finansbank και του 100% (100 μετοχές) των ιδρυτικών (προνομιούχων) μετοχών από τη FIBA Holding και τις συνδεδεμένες με αυτή εταιρείες έναντι του ποσού των 2,291 δις ευρώ, εκ των οποίων τα 1,918 δις ευρώ αφορούσαν τις κοινές μετοχές και τα 372 εκατ. ευρώ τις ιδρυτικές μετοχές.

Σύμφωνα με τις οικονομικές καταστάσεις της 31ης Δεκεμβρίου 2005, ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας είχε βασικό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας της τάξεως του 8.9% και συνολικό βασικό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας της τάξεως του 12.3%. Λαμβάνοντας υπόψη την πώληση της Atlantic Bank, ο βασικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας διαμορφωνόταν στο 9.9%. Η Εθνική Τράπεζα προκειμένου να χρηματοδοτήσει μέρος της εξαγοράς της Finansbank προέβη σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου με δικαίωμα προτίμησης των παλαιών μετόχων μέχρι του ποσού των 3 δις ευρώ. Έτσι τον Αύγουστο του 2006, η ETE ανακοίνωσε ότι ολοκληρώθηκε η εξαγορά του 46% των κοινών μετοχών και του 100% των ιδρυτικών μετοχών της Finansbank. Τον Ιανουάριο του 2007, η Εθνική Τράπεζα απέκτησε περαιτέρω 43,44% των μετοχών της Finansbank έναντι 1,733 δις ευρώ. Σήμερα η Εθνική Τράπεζα κατέχει το 99,8% του μετοχικού κεφαλαίου της Finansbank, συμπεριλαμβανομένου του 5% το οποίο κατέχεται από την IFC και του 9,68% που βρισκόταν στα χέρια των πωλητών Fiba και τον Αύγουστο του 2008 εξαγοράστηκε από την ETE.

Τον Σεπτέμβριο του 2006, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ETE) και η Δημοκρατία της Σερβίας υπέγραψαν τελική σύμβαση για την εξαγορά, από την ETE, της Vojvodanska Banka a.d. Novi Sad (Vojvodanska). Η διάθεση της Vojvodanska, για την οποία είχαν αρχικά εκδηλώσει ενδιαφέρον 11 ευρωπαϊκές τράπεζες, ήταν αποτέλεσμα διαδικασίας δημόσιας προσφοράς εννέα μηνών. Τελικά, μόνο η ETE υπέβαλλε δεσμευτική προσφορά.

Με την ολοκλήρωση της συναλλαγής, η ETE κατέβαλε στη Δημοκρατία της Σερβίας 360 εκατομμύρια ευρώ σε μετρητά για την εξαγορά ποσοστού 99,4% του μετοχικού κεφαλαίου

της Vojvodanska. Στη συνέχεια, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία, η ΕΤΕ υπέβαλε προσφορά στους μετόχους μειοψηφίας της Vojvodanska με όρους ισότιμους προς εκείνους που συμφωνήθηκαν με τη Δημοκρατία της Σερβίας. Επιπλέον, η ΕΤΕ κατέβαλε το ποσό των 25 εκατομμυρίων ευρώ σε δεσμευμένο λογαριασμό το Δεκέμβριο του 2007. Ο λογαριασμός αυτός κάλυπτε ορισμένες αναμενόμενες εισπράξεις από το χαρτοφυλάκιο επισφαλών δανείων της Vojvodanska, που ήταν πλήρως καλυμμένο από σχετικές προβλέψεις, και σε περίπτωση ελλείμματος στις εισπράξεις, το ανάλογο τμήμα του ποσού αυτού θα αποδιδόταν στην ΕΤΕ. Ο Η εξαγορά εγκρίθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος στις 8 Νοεμβρίου 2006.

Στις 17 Αυγούστου 2010, η Εθνική Τράπεζα εξαγόρασε το 10,8% του μετοχικού κεφαλαίου της Stopanska Banka, το οποίο βρισκόταν στα χέρια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) και του IFC. Το συνολικό τίμημα ανήλθε σε 35,2 εκατομμύρια ευρώ. Πλέον η Τράπεζα κατείχε το 21,6% του μετοχικού κεφαλαίου της Stopanska Banka.

Τον Οκτώβριο του 2012, η Εθνική Τράπεζα ανακοίνωσε προαιρετική δημόσια πρόταση μέσω ανταλλαγής μετοχών, για την απόκτηση του συνόλου των υφιστάμενων κοινών μετοχών της Eurobank με αναλογία 58 νέες μετοχές της Εθνικής για 100 μετοχές της Eurobank.¹⁷ Πρόθεση της Εθνικής Τράπεζας ήταν να προχωρήσει στη συγχώνευση της Eurobank, μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της Δημόσιας προσφοράς. Στις 28 Μαρτίου 2013 και ενώ η συγχώνευση δεν είχε ακόμα ολοκληρωθεί, η Τράπεζα της Ελλάδος έστειλε επιστολές στην Εθνική και στην Eurobank, δηλώνοντας τους πως μέχρι το τέλος Απριλίου 2013 θα πρέπει να έχουν ολοκληρώσει την ανακεφαλαιοποίησή τους. Η Εθνική Τράπεζα μαζί με την Eurobank έστειλαν επιστολή στην Τράπεζα της Ελλάδος και της ζήτησαν μια επιμήκυνση χρόνου με σκοπό να ολοκληρωθεί η συγχώνευση και να προχωρήσουν σε ανακεφαλαιοποίηση πλέον ως ένα ενιαίο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Το αίτημα αυτό δεν έγινε αποδεκτό από την Τράπεζα της Ελλάδος και έτσι στις 8 Απριλίου 2013, η Eurobank και η Εθνική Τράπεζα ανακοίνωσαν πως θα προχωρήσουν σε ανακεφαλαιοποίηση ανεξάρτητα η μία από την άλλη και πως η διαδικασία της συγχώνευσης αναστέλλεται¹⁸.

¹⁷ Βλ. σχετικά: <https://www.nbg.gr/el/the-group/press-office/press-releases/ypovoli-proairetikis-dimosias-protasis-gia-eurobank-ergasias>

¹⁸ Βλ. σχετικά: <https://www.nbg.gr/el/the-group/press-office/press-releases/deltio-typoy-8-4-2013>, <http://www.eurobank.gr/online/home/viewNews2.aspx?id=1798&code=PRESS&lang=gr>

Σε εφαρμογή των διατάξεων του τότε ισχύοντος τραπεζικού νόμου 3601/2007¹⁹ άρθρα 63^A επ., τα οποία εισήχθησαν δια του ν. 4021/2011 με σκοπό, μεταξύ άλλων, την αποτελεσματική διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας έναντι συστημικών κινδύνων και την ενεργό προστασία της εμπιστοσύνης του κοινού στο χρηματοπιστωτικό σύστημα²⁰, και συγκεκριμένα σε εφαρμογή του άρθρου 63B «εντολή μεταβίβασης», η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, στις 10 Μαΐου 2013, σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 10/1/10.05.2013 απόφαση της Επιτροπής Μέτρων Εξυγίανσης (ΕΜΕ) της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) με θέμα «*Εντολή μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων του υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος με την επωνυμία «FBB – ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.» στο πιστωτικό ίδρυμα με την επωνυμία «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.»*» απέκτησε, χωρίς τίμημα, το “υγιές” τμήμα των στοιχείων του ενεργητικού και των υποχρεώσεων της FBB (First Business Bank).²¹ Σύμφωνα με την απόφαση 13/7.11.2013 της ΕΜΕ της Τράπεζας της Ελλάδος, οριστικοποιήθηκε η αποτίμηση των αποκτηθέντων στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού της FBB και προσδιορίστηκε το χρηματοοικονομικό άνοιγμα σε 457 εκατ. ευρώ, ποσό το οποίο καλύφθηκε εξολοκλήρου από το ΤΧΣ με ομόλογα ΕΤΧΣ ισόποσης ονομαστικής αξίας. Δύο μήνες αργότερα, στις 26 Ιουλίου 2013, η Εθνική Τράπεζα πάλι σύμφωνα με την απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος (υπ' αρ. 12/1/26.7.2013 απόφαση της ΕΜΕ της ΤτΕ «*Εντολή μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων του υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος με την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK Α.Ε.» στο πιστωτικό ίδρυμα με την επωνυμία «ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.»*») απέκτησε, χωρίς τίμημα, το “υγιές” τμήμα των στοιχείων του ενεργητικού και των υποχρεώσεων της Probank.²² Σύμφωνα με την απόφαση 15/30.12.2013 της ΕΜΕ της Τράπεζας της Ελλάδος²³, οριστικοποιήθηκε η

¹⁹ ν. 3601/2007 «Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 178/2007).

²⁰ Βλ. αναλυτικώς αιτιολογική έκθεση σχεδίου νόμου «*Ενισχυμένα μέτρα εποπτείας και εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων Ρύθμιση θεμάτων χρηματοπιστωτικού χαρακτήρα– Κύρωση της Σύμβασης Πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και των τροποποιήσεων της και άλλες διατάξεις*»

²¹ ΦΕΚ Β' 1137/10.05.2013. Στο ίδιο ΦΕΚ δημοσιεύτηκε και η υπ' αρ. 73/1/10.5.2013 απόφαση της Επιτροπής Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων (ΕΠΑΘ) της ΤτΕ «*Ανάκληση της άδειας λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος με την επωνυμία «FBB–ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.»*», θέση αυτού σε ειδική εκκαθάριση και διορισμός ειδικού εκκαθαριστή», καθώς και η υπ' αρ. 102/2/10.5.2013 απόφαση της ΕΜΕ της ΤτΕ περί της προσωρινής αποτίμησης των μεταβιβαζόμενων περιουσιακών στοιχείων της τέως FBB στην ΕΤΕ.

²² ΦΕΚ Β' 1831/26.7.2013. Στο ίδιο ΦΕΚ δημοσιεύτηκε και η υπ' αρ. 85/1/26.7.2013 απόφαση της ΕΠΑΘ της ΤτΕ «*Ανάκληση της άδειας λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος με την επωνυμία «ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK Α.Ε.»*», τερματισμός του έργου του επιτρόπου, θέση του πιστωτικού ιδρύματος σε ειδική εκκαθάριση και διορισμός ειδικού εκκαθαριστή», καθώς και η υπ' αρ. 12/2/26.7.2013 απόφαση της ΕΜΕ της ΤτΕ περί της προσωρινής αποτίμησης των μεταβιβαζόμενων περιουσιακών στοιχείων της τέως Probank στην ΕΤΕ.

²³ ΦΕΚ Β' 3354/30.12.2013.

αποτίμηση των αποκτηθέντων στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού της Probank και προσδιορίστηκε το χρηματοοικονομικό άνοιγμα σε 563 εκατ. ευρώ, ποσό το οποίο καλύφθηκε εξολοκλήρου από το ΤΧΣ με εισφορά μετρητών στην Τράπεζα. Και οι δύο τράπεζες εκείνη την περίοδο βρίσκονταν σε ειδική εκκαθάριση.²⁴

3.3.2 EUROBANK

Η Τράπεζα Eurobank Ergasias A.E. («Eurobank») ιδρύθηκε στην Ελλάδα, στις 11 Δεκεμβρίου 1990 με την επωνυμία «Ευρωεπενδυτική Τράπεζα Α.Ε.» σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο. Σύμφωνα με τα ιστορικά δεδομένα είναι αυτή που άνοιξε το χορό των συγχωνεύσεων στην Ελλάδα.

Στις 19 Ιουλίου 1996 υπέγραψε σύμβαση εξαγοράς με τη Bank Worms η οποία πώλησε το 95% των μετοχών της θυγατρικής της Interbank Ελλάς Α.Ε που διέθετε 19 υποκαταστήματα. Η Eurobank απορρόφησε τελικά την Interbank και ως νέα τράπεζα πια διέθετε 25 καταστήματα (19+6 της Eurobank). Επιπλέον το 1997 **εξαγόρασε** πέντε από τα επτά καταστήματα της Credit Lyonnais Hellas τα οποία απορρόφησε με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός των υποκαταστημάτων της να ανέλθει σε 30.

Στις αρχές του 1998 εξαγόρασε από τον Κορεάτικο όμιλο HANWA το 58,08% των κοινών ονομαστικών μετοχών της Τράπεζας Αθηνών έναντι 26,1 εκατ. ευρώ και από την Εθνική Τράπεζα το 51% των προνομιούχων μετοχών της ίδιας τράπεζας έναντι 4,7 εκατ. ευρώ. Η Τράπεζα Αθηνών διέθετε 24 υποκαταστήματα και τελικά συγχωνεύθηκε με τη Eurobank.

Στις 29 Ιουνίου 1998 η Eurobank απέκτησε από την Τράπεζα της Ελλάδος, που ασκούσε τη διοίκηση μέσω του διορισμού επιτρόπου, την Τράπεζα Κρήτης έναντι 273 εκατ. ευρώ. Η Τράπεζα Κρήτης που διέθετε 88 καταστήματα απορροφάται τελικά από την Eurobank τον Οκτώβριο του 1999. Η κίνηση αυτή της Eurobank θεωρήθηκε πρωτόγνωρη και από πολλούς αρκετά εντυπωσιακή για την εποχή εκείνη.

²⁴ Τόσο η μεταβίβαση επιλεγμένων περιουσιακών στοιχείων του υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος με την επωνυμία «*FBB-ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.*», όσο και του υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος με την επωνυμία «*ΤΡΑΠΕΖΑ PROBANK Α.Ε.*» πραγματοποιήθηκαν σε εφαρμογή των διατάξεων του ν. 3601/2007 «*Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις*» (ΦΕΚ Α' 178), όπως ίσχυε, και ειδικότερα των διατάξεων των άρθρων 63B, 63Δ, 68 και 69 παρ. 3 αυτού.

Στις 14 Αυγούστου 1998 απέκτησε από τη κρατική εταιρία τραπεζικής αναδιάρθρωσης της Βουλγαρίας το 78,23% της Post Bank έναντι 38 εκατ. δολαρίων και δεσμεύτηκε να αυξήσει το μετοχικό της κεφαλαίο κατά 20 εκατ. δολάρια μέσα στους επόμενους 12 μήνες. Επίσης δεσμεύτηκε πως για τα επόμενα πέντε χρόνια θα εκχωρεί το 10% των κερδών στο βουλγαρικό δημόσιο. Η προσφορά υποβλήθηκε σε ποσοστά 50% - 50% μαζί με την American Life Insurance Co. Η Post Bank κατείχε το 8% της αγοράς καταθέσεων, είχε 1.600 υπαλλήλους καθώς και 111 τραπεζικά υποκαταστήματα.

Μέσα στο ίδιο έτος αγόρασε από μεγαλομέτοχο το 12% των μετοχών της Τράπεζας Εργασίας το οποίο αύξησε στο 20,34%, με αγορές στο ΧΑΑ και συμμετοχή στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου μέσω της μητρικής εταιρίας συμμετοχών Consolidated Eurofinance Holdings.

Στη συνέχεια προχώρησε, σε συνεργασία με τη Deutsche Bank, που ήδη κατείχε το 10% των μετοχών της Eurobank, σε επιθετική εξαγορά της Τράπεζας Εργασίας προσφέροντας στους μετόχους της την ανταλλαγή των μετοχών τους σε αναλογία 1 μετοχή της Εργασίας έναντι 2,2 μετοχές της Eurobank συν 4.000 δρχ. μετρητά για κάθε μετοχή. Στη διαδικασία θέλησε να μπει και η Τράπεζα Πειραιώς η οποία κατέθεσε δημόσια αντιπροσφορά για την απόκτηση του 50,1% των μετοχών της Τράπεζας Εργασίας, η οποία μάλιστα κρίθηκε πιο ελκυστική. Η Eurobank τότε επανήλθε με πιο συμφέρουσα προσφορά (μια μετοχή της Εργασίας 2,4 μετοχές της Eurobank συν 17.000 δρχ. μετρητά για κάθε μετοχή). Τελικά η συγχώνευση των δύο τραπεζών ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2000. Η νέα τράπεζα ονομάστηκε Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias, και είχε μετοχικό κεφάλαιο 561,1 εκατ. ευρώ. Τον Φεβρουάριο του 2003, η Eurobank αποφάσισε να επεκταθεί πιο πολύ στην τραπεζική αγορά της Ρουμανίας αυξάνοντας το ποσοστό της στην Bancpost σε 36,25% από 19,25% που κατείχε ήδη από το 1990. Μέχρι το 2007, η Eurobank είχε καταφέρει να έχει στα χέρια της το 77,56% του μετοχικού κεφαλαίου της Bancpost και σήμερα το ποσοστό αυτό έχει φτάσει στο 99,11%.

Στις 16 Μαρτίου 2001 η Eurobank εξαγόρασε την Τράπεζα Επενδύσεων TELESIS με ανταλλαγή μετοχών και με αναλογία 1 μετοχή Eurobank έναντι 2,2 μετοχές της TELESIS. Ακολούθησε η συγχώνευση των χρηματιστηριακών εταιριών των δύο τραπεζών ενώ τα στελέχη του επενδυτικού τομέα της Telesis εντάχθηκαν στην EFG Finance που μετονομάστηκε σε EFG Telesis Finance. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Telesis είχε εξαγοράσει

και απορροφήσει τη Δωρική Τράπεζα για να εξαγορασθεί και απορροφηθεί με τη σειρά της από την EFG Eurobank Ergasias.

Στις 28 Ιανουαρίου του 2003, η Τράπεζα της Ελλάδος ενέκρινε την απόκτηση από την EFG Eurobank του 90% του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας Post Banka AD της Σερβίας. Μέσα στην ίδια χρονιά, ανακοινώθηκε η λήξη της στρατηγικής συμμαχίας της Deutsche Bank με την EFG Eurobank καθώς η γερμανική τράπεζα ήθελε να αποδεσμευτεί από μειοψηφικές συμμετοχές στην Ευρώπη. Επίσης ανακοινώθηκε η απόκτηση από την EFG Eurobank του 91,7% των μετοχών και κατ' επέκταση ο πλήρης έλεγχος της Bulgarian Post Bank που ήταν η πέμπτη μεγαλύτερη τράπεζα της Βουλγαρίας με κέρδη το 2003 άνω των 5 εκατ. ευρώ.

Στις 4 Αυγούστου 2005, η EFG Eurobank απέκτησε την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου της σερβικής τράπεζας Nacionanla Stedionica banca (NsB), αφού πρώτα εγκρίθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος. Λίγες μέρες αργότερα υπογράφηκε συμφωνία για την εξαγορά από ιδιώτες μετόχους του 49% των μετοχών της τράπεζας. Η Nacionanla Stedionica banca (NsB) τον Οκτώβριο του 2006 απορροφήθηκε από την Eurobank EFC AD Beograd και το ποσοστό συμμετοχής αγγίζει το 100%.

Τον Ιούλιο του 2006 ανακοινώθηκε ότι η EFG Eurobank κατέληξε σε συμφωνία με τους ιδιώτες μετόχους της Universal Bank της Ουκρανίας για την αγορά μετοχών που αντιπροσώπευαν το 99,34% του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας. Η εξαγορά εγκρίθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδος τον Σεπτέμβριο του 2006. Η Universal Bank ήταν μια μεσαίου μεγέθους τράπεζα και οι δραστηριότητές της επικεντρώνονταν στη Δυτική Ουκρανία και το Κίεβο. Σήμερα το ποσοστό συμμετοχής της Eurobank στην Universal Bank αξίζει το 99,97%. Στις 29 Σεπτεμβρίου 2006 ανακοινώθηκε ότι η EFG Eurobank Ergasias απέκτησε το 74,26% της τράπεζας της Βουλγαρίας DZI Bank έναντι 157,76 εκατ. ευρώ από τα οποία τα 110 εκατ. καταβλήθηκαν με μετρητά και τα υπόλοιπα σε 2 εκατ. μετοχές της EFG Eurobank. Μετά την συγχώνευση της Bulgarian Post Bank A.D και της DZI Bank προέκυψε η Eurobank Bulgaria A.D. θυγατρική κατά 99,99% της Eurobank.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, μέσα στο 2013 έγινε μια προσπάθεια από την Εθνική Τράπεζα και την Eurobank να συγχωνευθούν με την απορρόφηση της δεύτερης από την πρώτη. Η συγχώνευση αυτή τελικά δεν ολοκληρώθηκε και έτσι η Eurobank ολοκλήρωσε την διαδικασία ανακεφαλαιοποίησής της και εν συνεχεία το ΤΧΣ απέκτησε το 98,6% του τότε κοινού μετοχικού κεφαλαίου και των δικαιωμάτων ψήφου.

Στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης αναδιάρθρωσης και ενοποίησης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, που ξεκίνησε στην αρχή της οικονομικής κρίσης, στις 15 Ιουλίου 2013, η Τράπεζα σύναψε δεσμευτική συμφωνία με το ΤΧΣ για την απόκτηση του 100% των μετοχών και των δικαιωμάτων ψήφου του Νέου ΤΤ έναντι ανταλλάγματος 681 εκατ. ευρώ καταβλητέο με την έκδοση κοινών μετοχών. Την ίδια ημέρα, η Τράπεζα σύναψε δεσμευτική συμφωνία με το ΤΧΣ για την απόκτηση του 100% των μετοχών και των δικαιωμάτων ψήφου της Νέας Proton Bank έναντι ανταλλάγματος 1,00 ευρώ²⁵. Πριν από την ολοκλήρωση της συναλλαγής, το ΤΧΣ κάλυψε τις κεφαλαιακές ανάγκες της Νέας Proton Bank εισφέροντας €395 εκατομμύρια σε μετρητά. Τον Οκτώβριο υπεγράφησαν τα σχέδια συμβάσεων για συγχώνευση δια απορροφήσεως του Νέου ΤΤ και της Νέας Proton Bank από την Τράπεζα. Η συγχώνευση της Τράπεζας με τη Νέα Proton Bank και το Νέο ΤΤ ολοκληρώθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2013 και στις 27 Δεκεμβρίου 2013 αντίστοιχα και ως αποτέλεσμα όλα τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις της Νέας Proton Bank και του Νέου ΤΤ μεταβιβάστηκαν στην Eurobank, η οποία κατέστη εκ του νόμου οιοική καθολική διάδοχος του Νέου ΤΤ και της Νέας Proton Bank.²⁶

Οι παραπάνω συγκεντρώσεις βελτίωσαν το μέγεθος και το προφίλ του Ομίλου και είχαν θετικό αντίκτυπο στη ρευστότητα και την κεφαλαιακή βάση του, ενισχύοντας περαιτέρω το συστημικό χαρακτήρα της Τράπεζας.

²⁵ Νωρίτερα δυνάμει των υπ' αρ. 9250/9.10.2011 και 2124/Β.95/18.01.2013 Αποφάσεων του Υπουργού Οικονομικών είχαν συσταθεί σε εφαρμογή του άρθρου 63^Ε «Μεταβατικό Πιστωτικό Ίδρυμα» του ν. 3601/2007 τα μεταβατικά πιστωτικά ιδρύματα «ΝΕΑ PROTON ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.» και «ΝΕΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ Α.Τ.Ε.», αφού είχαν ανακληθεί με αντίστοιχες αποφάσεις της ΕΠΑΘ της ΤτΕ οι άδειες λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων «PROTON ΤΡΑΠΕΖΑ Α.Ε.» και «ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Τ.Ε.».

²⁶ Α)ΦΕΚ Β' 3042/29.11.2013. Στο ίδιο ΦΕΚ δημοσιεύτηκε και η υπ' αρ. 569/VI/2013 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, δυνάμει της οποίας επετράπη, κατόπιν σχετικού αιτήματος της «ΤΡΑΠΕΖΑ EUROBANK ERGASIAS ΑΕ» η κατά παρέκκλιση, βάσει του άρθρου 9 παρ. 3 του ν. 3959/2011, πραγματοποίηση της συγκέντρωσης που αφορά στην απόκτηση από την αιτούσα, στο πλαίσιο σχετικών συμφωνιών, του συνόλου (100%) των μετοχών των ανωνύμων εταιριών με την επωνυμία (α) «Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος ΑΤΕ» και (β) «Νέα Proton Τράπεζα Α.Ε.»

Β) http://www.epant.gr/apofasi_details.php?Lang=gr&id=352&nid=711. Η απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

3.3.3 ALPHA BANK

Η Alpha Bank ξεπερνά τα 130 χρόνια στον τραπεζικό κλάδο της Ελλάδας. Μάλιστα είναι από τις τράπεζες που παρουσιάζουν μια πλούσια επιχειρηματική δραστηριότητα ιδιαίτερα τα τελευταία είκοσι χρόνια, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Τον Οκτώβριο του 1998, ο όμιλος της Alpha Τράπεζας Πίστεως, όπως τότε ονομαζόταν, εξαγόρασε το 75% της Lombard NatWest, η οποία στην συνέχεια ονομάστηκε Alpha Τράπεζα Limited. Η Lombard NatWest κάλυπτε το 5% της τραπεζικής αγοράς της Κύπρου και διέθετε 24 υποκαταστήματα.

Στις 29 Μαρτίου 1999, το Διοικητικό Συμβούλιο της Εμπορικής Τράπεζας αποφάσισε να μεταβιβάσει το 51% του μετοχικού κεφαλαίου της Ιονικής Τράπεζας στην Alpha Τράπεζας Πίστεως. Μέχρι εκείνη την περίοδο ήταν η μεγαλύτερη ιδιωτικοποίηση κρατικής τράπεζας με τίμημα 798 εκατ. ευρώ. Ο όμιλος της Ιονικής Τράπεζας διέθετε δίκτυο 230 υποκαταστημάτων, καταστήματα στο Λονδίνο και τη Σόφια, πέντε θυγατρικές χρηματοπιστωτικές εταιρίες, την Ιονική Εκπαιδευτική και την Ιονική Ξενοδοχειακή που ήταν ιδιοκτήτρια των ξενοδοχείων Athens Hilton και Rhodos Imperial. Στις 25 Απριλίου 2000, ολοκληρώθηκε η συγχώνευση μεταξύ των δύο τραπεζών και προέκυψε η νέα τράπεζα με το όνομα Alpha Bank. Ήταν πλέον ο δεύτερος τραπεζικός όμιλος στην Ελλάδα με 437 υποκαταστήματα, 720 ATMs και 2,7 εκατομμύρια λογαριασμούς πελατών.

Το Δεκέμβριο του 1999 η Alpha Bank εξαγόρασε το 65,05% της Kreditna Banka AD-Skorje, ιδιωτικής τράπεζας της FYROM. Εκείνη την εποχή η Kreditna Banka AD ήταν η τέταρτη μεγαλύτερη τράπεζα των Σκοπίων και το τίμημα της εξαγοράς άγγιξε τα 9,45 εκατ. ευρώ.

Λίγους μήνες αργότερα, η Alpha Bank εξαγόρασε το 85% του μετοχικού κεφαλαίου της Banca Bucuresti στην Ρουμανία, η οποία στα τέλη Μαΐου του 2000 μετονομάστηκε σε Alpha Bank Romania. Το υπόλοιπο 15% το είχε η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (10%) και η Ιταλική Τράπεζα Banca Monte dei Paschi di Siena (5%). Βέβαια δύο χρόνια αργότερα, στις 27 Δεκεμβρίου του 2002, η Alpha Bank εξαγόρασε το ποσοστό αυτό και από εκείνη τη στιγμή και μετά κατείχε το 100% του μετοχικού κεφαλαίου. Σήμερα η Alpha Bank Romania διαθέτει 154 υποκαταστήματα σε όλη την Ρουμανία και η Alpha Bank κατέχει το 99,43% του μετοχικού της κεφαλαίου.

Στις 23 Δεκεμβρίου 1999, η Alpha Bank έλαβε έγκριση για την ίδρυση 4 υποκαταστημάτων στην Αλβανία έχοντας ως βάση το υποκατάστημά της στα Τίρανα, ενώ μέχρι τις αρχές του 2006 απώτερος σκοπός της Τράπεζας ήταν να έχει στην κατοχή της 11 υποκαταστήματα. Σήμερα η Alpha Bank έχει 40 υποκαταστήματα σε ολόκληρη την Αλβανία.

Στις 4 Ιουνίου 2002, η Alpha Bank ανακοίνωσε ότι συμφώνησε να αγοράσει από τους κατόχους του μειοψηφικού πακέτου των μετοχών της θυγατρικής της Alpha Bank Cyprus το 14,36% ώστε να ελέγχει το 100% του μετοχικού κεφαλαίου. Το 2005 η θυγατρική της Alpha Bank διέθετε ενεργητικό 1.413.377.886 λιρών και μέχρι το 2007 το δίκτυο των υποκαταστημάτων της έφτασε τα 28. Σήμερα το δίκτυο της Alpha Bank Cyprus έχει μειωθεί σε 26 υποκαταστήματα.

Στις 10 Αυγούστου 2002, η Alpha Bank εξαγόρασε το 16,41% της θυγατρικής της τράπεζας στα Σκόπια Kreditna Banka AD-Skopje η οποία μετονομάστηκε σε Alpha Bank A.D Skorje, ώστε να ελέγχει το 100% του μετοχικού της κεφαλαίου. Την συγκεκριμένη περίοδο η Alpha Bank A.D Skorje διέθετε δίκτυο 6 υποκαταστημάτων, ενώ μέχρι το 2007 τα υποκαταστήματα έγιναν 10. Σήμερα το εν λόγω δίκτυο αριθμεί 18 καταστήματα.

Στις 19 Ιανουαρίου 2005, η Alpha Bank εξαγόρασε το 88,64% του μετοχικού κεφαλαίου της Jubanka A.D. Beograd, αφού πρώτα πήρε την έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος. Η εξαγορά έγινε έναντι 152 εκατ. ευρώ τα οποία πλήρωσε η Alpha Bank στη κυβέρνηση της Σερβίας, που κατείχε το 82,69% και στην Yugobanka, που κατείχε το 5,95%. Τον Ιούνιο του ίδιου έτους υπέβαλλε πρόταση εξαγοράς για το υπόλοιπο 11,36% που κατείχαν μέτοχοι μειοψηφίας και με ισοδύναμους όρους προς αυτούς που συνομολογήθηκαν με τους δύο κύριους μετόχους. Η Jubanka είχε δίκτυο 90 υποκαταστημάτων και ήταν η έβδομη μεγαλύτερη τράπεζα της Σερβίας. Μετά την εξαγορά η Jubanka ονομάστηκε Alpha Bank A.D. Beograd και εν συνεχεία μετονομάστηκε σε Alpha Bank Srbija A.D. Σήμερα το δίκτυο των καταστημάτων της Τράπεζας αριθμεί 80 καταστήματα.

Στις 14 Απριλίου 2005, η Alpha Bank έλαβε έγκριση από την Τράπεζα της Ελλάδος για την ίδρυση 12 νέων υποκαταστημάτων στην Βουλγαρία, χρησιμοποιώντας ως βάση το υποκατάστημα της πρώην Ιονικής στη Σόφια. Στις 24 Ιανουαρίου 2006 ίδρυσε άλλα 30 υποκαταστήματα στη Βουλγαρία ενώ στόχος ήταν μέχρι το τέλος του 2007 τα υποκαταστήματα και τα σημεία πώλησης να φθάσουν τα 80. Σήμερα ο αριθμός των υποκαταστημάτων της Alpha Bank σε ολόκληρη την Βουλγαρία φτάνει τα 83.

Τον Μάρτιο του 2007, η Τράπεζα προχώρησε στην πώληση της θυγατρικής εταιρείας Alpha Ασφαλιστική Α.Ε. στην AXA, μία από τις μεγαλύτερες ασφαλιστικές εταιρείες παγκοσμίως. Μαζί με την συμφωνία μεταβίβασης των μετοχών η Alpha Bank ανέλαβε την αποκλειστική διανομή των ασφαλιστικών προϊόντων της AXA στην ελληνική αγορά.

Από το Μάρτιο του 2007 έως και το Ιανουάριο του 2010, η Alpha Bank δεν προχώρησε σε κάποια συγχώνευση ή εξαγορά όσον αφορά τον τραπεζικό κλάδο. Στις 25 Ιανουαρίου 2010, η Τράπεζα συμμετείχε σε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της θυγατρικής της εταιρίας Alpha Bank Romania S.A. καταβάλλοντας συνολικό ποσό 69,8 εκατ. ευρώ. Λίγους μήνες αργότερα, στις 27 Μαΐου 2010 προχώρησε στην αγορά 31.381.000 μετοχών της J.S.C Astra Bank στην Ουκρανία έναντι του ποσού των 14,2 εκατ. ευρώ, με αποτέλεσμα το ποσοστό συμμετοχής της Alpha Bank στη θυγατρική της εταιρία να φτάσει στο 100%. Επίσης στις 30 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, η Τράπεζα συμμετείχε στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της θυγατρικής της Alpha Bank A.D. Skorje καταβάλλοντας συνολικό ποσό ύψους 6 εκατ. ευρώ.

Στις 16 Οκτωβρίου 2012, η Alpha Bank ήρθε σε συμφωνία με την Crédit Agricole S.A. για την πώληση της Εμπορικής Τράπεζας Α.Ε. Αφού πρώτα ελήφθησαν οι οικίες κανονιστικές εγκρίσεις από τις Κεντρικές Τράπεζες Ελλάδας και Κύπρου και τις αρμόδιες Επιτροπές Ανταγωνισμού, το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου της Εμπορικής Τράπεζας μεταβιβάστηκε από την Crédit Agricole στην Alpha Bank. Στα πλαίσια της εξαγοράς, η Crédit Agricole ολοκλήρωσε την κεφαλαιακή ενίσχυση της Εμπορικής Τράπεζας καταβάλλοντας συνολικά 2,9 δις ευρώ. Η συγχώνευση της Εμπορικής μετά, και δια απορροφήσεως, από την Alpha Bank, ολοκληρώθηκε στις 28 Ιουνίου 2013.²⁷

Η εν λόγω εξαγορά απέφερε σημαντικά οφέλη στον Όμιλο της Alpha Bank. Μέσω αυτής της εταιρικής πράξης, το μέγεθος της Τράπεζας αυξήθηκε σημαντικά και ενισχύθηκε η εικόνα της στην αγορά, καθώς και το εύρος των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Η Εμπορική Τράπεζα την περίοδο της εξαγοράς κατείχε ένα αξιοπρεπέστατο δανειακό χαρτοφυλάκιο, το οποίο παρείχε συνολική κάλυψη των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε μετρητά σε ποσοστό μεγαλύτερο του 60%. Επίσης ο δείκτης καθαρών δανείων προς τις καταθέσεις είχε φτάσει στο 122%. Οι παραπάνω παράγοντες βελτίωσαν πολύ την ποιότητα

²⁷ Η συγχώνευση της Εμπορικής Τράπεζας μετά, και δια απορροφήσεως, από την Alpha Bank, έγινε σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 68 παρ. 2 και 78 (εξαιρουμένου του άρθρου 71) κ.ν. 2190/1920 σε συνδυασμό προς το άρθρο 16 παρ. 5 επ. ν. 2515/1997, χωρίς αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, ή/και έκδοση μετοχών από την απορροφώσα.

των στοιχείων του ενεργητικού του Ομίλου της Alpha Bank και πλέον θεωρείται ως ένας από τους μεγαλύτερους τραπεζικούς ομίλους στην Ελλάδα. Σήμερα ο Όμιλος εκμεταλλευόμενος την δυναμική του, έχει καταφέρει να αυξήσει το μερίδιο αγοράς του και να βελτιώσει ακόμα περισσότερο τη θέση του στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο.

Στις 18 Ιουλίου 2013, η Alpha Bank υπέγραψε σύμβαση πώλησης του μετοχικού κεφαλαίου της θυγατρικής της JSC Astra Bank στην Ουκρανία στον Ουκρανικό όμιλο Delta Bank έναντι του ποσού των 82 εκατ. ευρώ.

3.3.4 ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Η Τράπεζα Πειραιώς δραστηριοποιείται επιχειρηματικά στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο τα τελευταία 100 χρόνια. Το 1992 πέρασε στον ιδιωτικό τομέα όταν η Εμπορική Τράπεζα πώλησε το 66,67% του μετοχικού κεφαλαίου που κατείχε η ίδια σε όμιλο ιδιωτών επιχειρηματιών.

Το 1996 ιδρύθηκε η θυγατρική της Τράπεζας Πειραιώς στην Αλβανία, η Tirana Bank IBC S.A., η οποία ήταν η πρώτη ιδιωτική τράπεζα στην χώρα. Σήμερα, η Tirana Bank IBC S.A. έχει 45 καταστήματα και είναι η τέταρτη μεγαλύτερη τράπεζα στη χώρα σε όρους χορηγήσεων.

Το Μάιο του 1998, αγόρασε από την Εθνική Τράπεζα και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο με το ποσό των 80 εκατ. ευρώ το 36,37% του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Μακεδονίας - Θράκης.

Στις 10 Σεπτεμβρίου 1998, αγόρασε το ενεργητικό και τα δύο καταστήματα της Credit Lyonnais Hellas, την οποία μετέπειτα μετέτρεψε σε επενδυτική τράπεζα και πήρε το όνομα Piraeus Prime Bank ενώ στο μετοχικό της κεφάλαιο συμμετείχε και η Bank of Tokyo - Mitsubishi.

Ένα μήνα αργότερα, το Νοέμβριο του 1998, ο όμιλος της Πειραιώς αποφάσισε να συνεργαστεί με τη ΧΙΟΣBANK μέσω ανταλλαγής μετοχών. Η Πειραιώς έναντι του ποσού των 243,5 εκατ. ευρώ απέκτησε το 37,8% των μετοχών της ΧΙΟΣBANK και η τελευταία το 8,4% των μετοχών της Πειραιώς.

Το Μάρτιο του 1999, η Πειραιώς εξαγόρασε την National Westminster Bank Greece και τα πέντε υποκαταστήματά της. Ο όμιλος εκείνη την περίοδο διέθετε συνολικά 150 υποκαταστήματα.

Τον Απρίλιο του 2000, η Τράπεζα απέκτησε από τη Budapest Bank PT το 99,99% του μετοχικού κεφαλαίου της ρουμανικής τράπεζας Banca de Credit Pater καθώς και τα δύο υποκαταστήματά της. Η Banca de Credit Pater είχε ενεργητικό 23,8 εκατ. ευρώ και καθαρά κέρδη 425.500 ευρώ. Η νέα τράπεζα μετονομάστηκε σε Piraeus Bank Romania και ασχολείται κυρίως με τη λιανική τραπεζική και την επαγγελματική πίστη, ενώ τον Μάρτιο του 2007 είχε 55 υποκαταστήματα με προοπτική να φθάσει τα 100 στο τέλος του έτους. Σήμερα το δίκτυο της Piraeus Bank Romania σε ολόκληρη την Ρουμανία φτάνει τα 140 υποκαταστήματα.

Τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2000, ύστερα από απόφαση που πάρθηκε στις Γενικές Συνελεύσεις τόσο της Τράπεζας Πειραιώς, όσο και της Τράπεζας Μακεδονίας-Θράκης και Τράπεζας Χίου, έγινε η συγχώνευση δια απορροφήσεως της Τράπεζας Πειραιώς με τις δύο προαναφερθείσες Τράπεζες. Η συμφωνία όριζε την ανταλλαγή μίας μετοχής των Τραπεζών Μακεδονίας-Θράκης και Χίου έναντι μίας μετοχής της Τράπεζας Πειραιώς. Στο τέλος του 2000 η νέα τράπεζα, που διατήρησε το όνομα Τράπεζα Πειραιώς, διέθετε δίκτυο 200 υποκαταστημάτων, 3.400 εργαζόμενους και ενεργητικό 11,7 δις ευρώ.

Η Τράπεζα Πειραιώς και η Αγροτική Τράπεζα συμμετείχαν στον διαγωνισμό πώλησης του πλειοψηφικού πακέτου μετοχών της Ελληνικής Τράπεζας Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΒΑ). Στις 30 Οκτωβρίου 2001, ανακοινώθηκε το αποτέλεσμα του διαγωνισμού που όριζε ως κάτοχο την Τράπεζα Πειραιώς. Η Τράπεζα Πειραιώς εξαγόρασε το 57,8% που ανήκε στο Δημόσιο έναντι του ποσού των 510 εκατ. ευρώ και το υπόλοιπο 7,8% (68,85 εκατ. ευρώ) περιήλθε στα χέρια της κατά τη συγχώνευση των δύο τραπεζών.

Στις 17 Σεπτεμβρίου 2003, η θυγατρική της Τράπεζας Πειραιώς στη Νέα Υόρκη Marathon Banking Corporation εξαγόρασε το 98,56% της Interbank Νέας Υόρκης που διέθετε δίκτυο πέντε υποκαταστημάτων στο Μανχάταν και στα προάστια της Νέας Υόρκης. Μετά την εξαγορά η Marathon Banking Corporation διέθετε ενεργητικό 600 εκατ. δολάρια και δίκτυο με 11 υποκαταστήματα. Η εξαγορά ολοκληρώθηκε στις 23 Ιανουαρίου 2004.

Στις 24 Ιανουαρίου 2005, η Τράπεζα Πειραιώς ήρθε σε συμφωνία με την Petrol Holding A.D για την εξαγορά του 99,7% του μετοχικού κεφαλαίου της βουλγαρικής τράπεζας Piraeus Eurobank A.D με έδρα τη Σόφια η οποία μετονομάστηκε σε Piraeus Bank Bulgaria A.D. Εκείνη την περίοδο η Piraeus Bank Bulgaria A.D. διέθετε 30 υποκαταστήματα και το μερίδιο της στον τραπεζικό κλάδο της Βουλγαρίας ξεπερνούσε το 4,2%. Στις 19 Μαΐου 2005 ολοκληρώθηκε η εξαγορά και το τίμημα ανήλθε σε 48,4 εκατ. ευρώ. Μέχρι τις αρχές του

2007 το δίκτυο της Piraeus Bank Bulgaria A.D. είχε φτάσει τα 64 υποκαταστήματα. Σήμερα το εν λόγω δίκτυο αποτελείται από 83 καταστήματα.

Το Φεβρουάριο του 2005, η Τράπεζα Πειραιώς συμφώνησε στην εξαγορά του 80% του μετοχικού κεφαλαίου της Atlas Banka A.D στην Σερβία με έδρα το Βελιγράδι. Η Atlas Banka A.D, εκείνη την περίοδο, είχε 9 υποκαταστήματα τα οποία στις αρχές του 2007 είχαν αυξηθεί σε 24. Στις 11 Μαρτίου του ίδιου έτους, η Τράπεζα της Ελλάδος ενέκρινε την εν λόγω εξαγορά, το τίμημα της οποίας ανήλθε στα 19,5 εκατ. ευρώ και ολοκληρώθηκε στις 30 Μαΐου του 2005. Με αυτό τον τρόπο, η Τράπεζα Πειραιώς μπήκε στον τραπεζικό κλάδο της Σερβίας και αμέσως μετονόμασε την Atlas Banka A.D σε Piraeus Bank Beograd. Το Μάιο του 2007 η Τράπεζα διέθετε ένα δίκτυο 30 υποκαταστημάτων και είχε ως στόχο να τα αυξήσει με την πάροδο των ετών. Σήμερα το δίκτυο της Piraeus Bank Beograd αποτελείται από 42 καταστήματα.

Στις 17 Μαΐου 2005, η Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας Egyptian Commercial Bank στην Αίγυπτο με έδρα το Κάιρο, αφού πρώτα πήρε την έγκριση από την Τράπεζα της Ελλάδος. Τον Ιούνιο του ίδιου έτους ολοκληρώθηκαν οι διαδικασίες της δημόσιας προσφοράς και η Τράπεζα Πειραιώς έναντι του ποσού των 22,1 εκατ. ευρώ απέκτησε το 79,1% του μετοχικού κεφαλαίου της Egyptian Commercial Bank. Στη συνέχεια η αιγυπτιακή τράπεζα προέβη σε αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου κατά 40,2 εκατ. ευρώ. Η Τράπεζα Πειραιώς, αφού πρώτα έλαβε μέρος στην αύξηση αυτή, μετά αύξησε τη συμμετοχή της στο 89,3%. Η Egyptian Commercial Bank, που μετονομάστηκε σε Piraeus Bank Egypt S.A.E, εκείνη την περίοδο διέθετε 18 καταστήματα ενώ ήδη από τις αρχές του 2007 είχε φθάσει τα 39 υποκαταστήματα. Σήμερα η Piraeus Bank Egypt S.A.E έχει ένα δίκτυο με 41 καταστήματα.

Το 2007 η Τράπεζα Πειραιώς ξεκίνησε να δραστηριοποιείται στον τραπεζικό κλάδο της Ουκρανίας, εξαγοράζοντας την τοπική Τράπεζα International Commerce Bank ICB, η οποία μετέπειτα μετονομάστηκε σε JSC Piraeus Bank ICB. Στις 31 Δεκεμβρίου 2013, το δίκτυο της JSC Piraeus Bank ICB αποτελείτο από 37 καταστήματα σε όλη τη χώρα. Λόγω της έντονης πολιτικής και οικονομικής αστάθειας που επικρατεί στην Ουκρανία την τελευταία περίοδο, ο αριθμός των καταστημάτων της εν λόγω Τράπεζας έχει μειωθεί αισθητά από 37 σε 19. Μέσα στο ίδιο έτος, η Τράπεζα Πειραιώς εξαγόρασε το τοπικό δίκτυο καταστημάτων της Arab Bank στην Κύπρο. Το 2008 η Arab Bank μετονομάστηκε σε Piraeus Bank Cyprus Ltd και

μέχρι το τέλος του 2013, το δίκτυό της απαριθμούσε 14 καταστήματα. Σήμερα ο αριθμός αυτός έχει μειωθεί κατά μια μονάδα.

Στις 27 Ιουλίου 2012, σε εφαρμογή από την Τράπεζα της Ελλάδος των διατάξεων των άρθρων 63B, 63Δ και 68 του ν. 3601/2007,²⁸ η Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε επιλεγμένα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού (“υγιές” τμήμα) της πρώην Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος (ATEbank), έναντι τιμήματος 95 εκατ. ευρώ.²⁹ Μέσω της συναλλαγής αυτής, η Τράπεζα απέκτησε όλες τις καταθέσεις, στοιχεία ενεργητικού, ορισμένες άλλες δραστηριότητες της ATEbank καθώς και το δίκτυο υποκαταστημάτων. Το δίκτυο αυτό απαριθμούσε 468 υποκαταστήματα και την βοήθησε να αποκτήσει περιθώριο εξοικονόμησης κόστους. Η απόκτηση από την Τράπεζα των εν λόγω στοιχείων ενεργητικού συνέβαλε στην ενδυνάμωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος εν μέσω της οικονομικής κρίσης. Τον Ιανουάριο του 2013 οριστικοποιήθηκε το εύρος των μεταβιβασθέντων στοιχείων και η διαφορά μεταξύ των μεταφερόμενων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού ανήλθε σε 7,5 δις ευρώ, ποσό που καλύφθηκε εξολοκλήρου από το ΤΧΣ. Μέρος της συναλλαγής ήταν και η απόκτηση του 93,27% της ATE Bank Romania S.A.

Στις 26 Μαρτίου 2013, η Τράπεζα κατέβαλε 524 εκατ. ευρώ για την απόκτηση όλων των καταθέσεων, των δανείων καθώς και ολόκληρου του δικτύου της Τράπεζας Κύπρου, της Cyprus Popular Bank και της Ελληνικής Τράπεζας στην Ελλάδα.³⁰ Το ίδιο έτος, η Τράπεζα Πειραιώς πούλησε το 93,27% της ATE Bank Romania S.A. σε ένα ρουμανικό επιχειρηματικό όμιλο έναντι του ποσού των 10,3 εκατ. ευρώ.³¹ Το Δεκέμβριο δε του ίδιου έτους (9.12.2013)

²⁸ Βλ. και ανωτέρω ενότητα 3.3.1 και υποσημειώσεις 18,19

²⁹ ΦΕΚ Β' 2209/27.7.2012 : Α) Εντολή μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων του υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος με την επωνυμία «Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.» στο πιστωτικό ίδρυμα με την επωνυμία «Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε.» Β) Καθορισμός της διαφοράς αξίας μεταξύ στοιχείων παθητικού και στοιχείων ενεργητικού που μεταβιβάζονται από το υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικό ίδρυμα «Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.» στο πιστωτικό ίδρυμα με την επωνυμία «Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε.» Γ) Καθορισμός του ανταλλάγματος για τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων του υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικού ιδρύματος με την επωνυμία «Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.» στο πιστωτικό ίδρυμα με την επωνυμία «Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε.»

³⁰ Η Επιτροπή Ανταγωνισμού με την υπ' αριθ. 564/VII/2013 απόφασή της επέτρεψε, κατόπιν σχετικού αιτήματος της "ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.", την κατά παρέκκλιση, βάσει του άρθρου 9 παρ. 3 του ν.3959/2011, πραγματοποίηση της συγκέντρωσης που αφορά στην απόκτηση από την αιτούσα επιλεγμένων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού στην Ελλάδα, των εταιριών "ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ LIMITED", "CYPRUS POPULAR BANK PUBLIC CO LTD" και "ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ LIMITED" με έδρα την Κύπρο. http://www.epant.gr/news_details.php?Lang=gr&id=19&nid=517. Με την δε υπ' αρ. 574/VII/2013 Απόφασή της η ΕΑ έκανε δεκτή την εν λόγω συγκέντρωση επιχειρήσεων http://www.epant.gr/img/x2/apofaseis/apofaseis713_1_1390292971.pdf

³¹ Η πώληση του μετοχικού κεφαλαίου της ATE Bank Romania S.A. ολοκληρώθηκε μετά την απόσχιση της πλειονότητας των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού της ATE Bank Romania με εισφορά αυτών στην Piraeus Bank Romania.

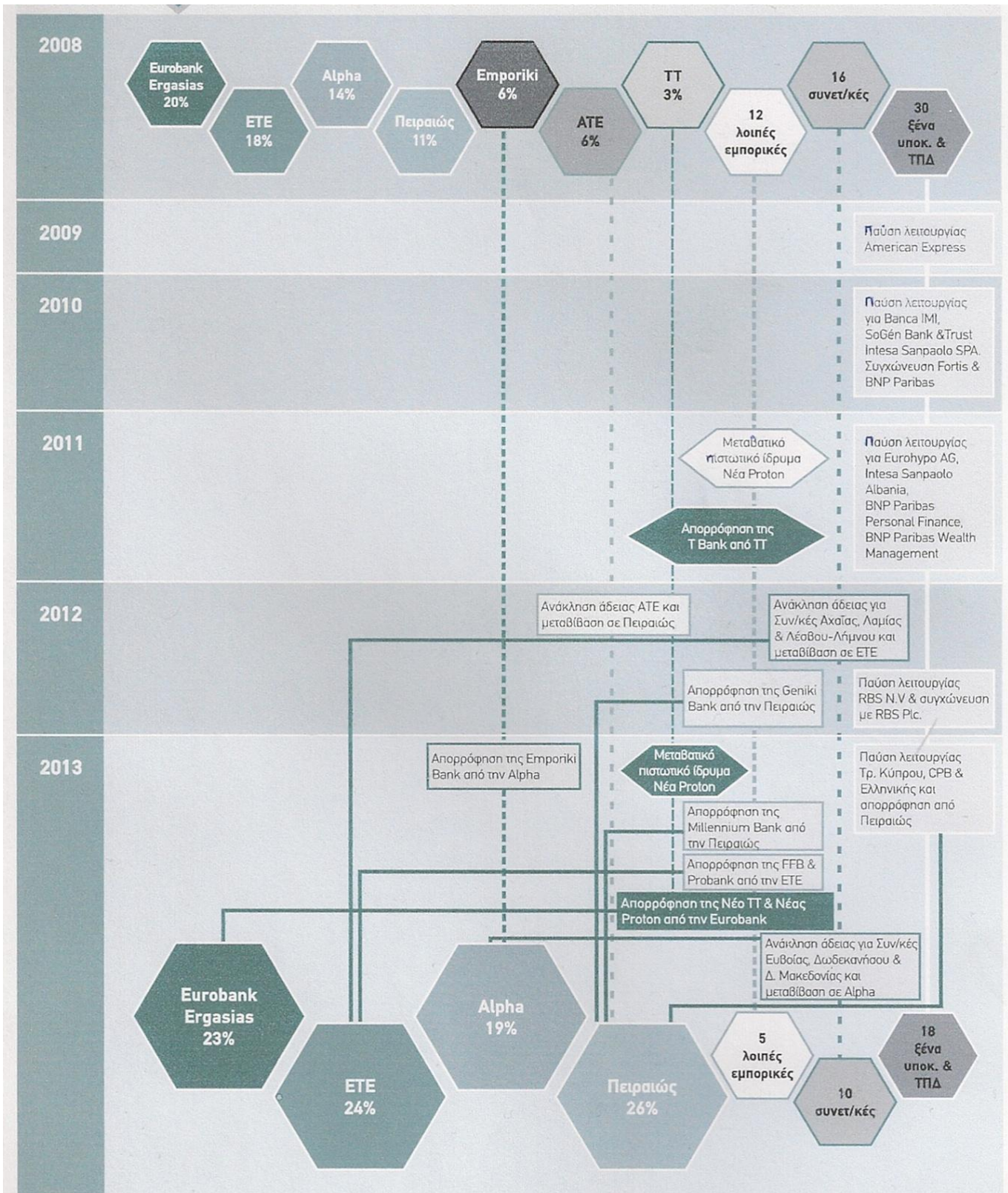
ολοκληρώθηκε και τυπικά η συγχώνευσή δια απορροφήσεως της Millennium Bank Greece (MBG)³² · πριν την ολοκλήρωση της, η *Banco Comercial Português* (BCP) ανακεφαλαιοποίησε πλήρως την MBG κατά 400 εκατ. ευρώ σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος³³.

Το **Διάγραμμα 3.1** που ακολουθεί, περιλαμβάνει συνοπτικά τις μεταβολές των εμπορικών, των συνεταιριστικών και των ξένων τραπεζών από το 2008 έως το 2013 και ο **Πίνακας 3.1** παρουσιάζει τις σπουδαιότερες εξαγορές και συγχωνεύσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών, οι οποίες έχουν αναλυθεί εκτενώς μέσα στο κεφάλαιο.

³² Η συγκέντρωση των Πειραιώς - Millennium εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 566/VII/2013 απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΕΑ). Διευκρινίζεται, ωστόσο, ότι οι διαδικασίες ολοκλήρωσης της απόκτησης του 100% του μετοχικού κεφαλαίου της Millennium Bank ολοκληρώθηκαν μέσα στον Ιούνιο 2013. Όπως δε αναφέρει η Πειραιώς στην υπ' αριθμ. πρωτ. 5537/10.07.2013 απαντητική επιστολή της προς την ΕΑ «την 19.6.2013 ολοκληρώθηκε η εξαγορά από την Τράπεζα Πειραιώς, του συνόλου ποσοστού συμμετοχής (100%) της Millennium BCP («BCP») στη θυγατρική της στην Ελλάδα Millennium Bank SA («MBG») μετά τη λήψη όλων των απαιτούμενων εγκρίσεων».

³³ Βλ. σχετικώς και Ενημερωτικό Δελτίο Τράπεζας Πειραιώς 1.4.2014 για αύξηση μετοχικού κεφαλαίου, Ενότητα 3 «Εγγραφο Αναφοράς», υποενότητα 3.3.2 «Εξαγορές», σελ. 120

Διάγραμμα 3.1
Εξέλιξη Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Πίνακας 3.1

Σπουδαιότερες εξαγορές και συγχωνεύσεις των τεσσάρων συστημικών τραπεζών

ΕΞΑΓΟΡΑΖΟΥΣΑ	ΕΞΑΓΟΡΑΖΟΜΕΝΗ	ΠΡΟΣΦΟΡΑ (DEAL)	ΕΤΟΣ
Εθνική Τράπεζα	Finansbank	Εξαγορά του 46% των κοινών μετοχών και του 100% των ιδρυτικών (προνομιούχων) μετοχών έναντι του ποσού των 2,291 δις ευρώ	2005
Εθνική Τράπεζα	Finansbank	Εξαγορά περαιτέρω 43,44% των μετοχών έναντι 1,733 δις ευρώ	2007
Εθνική Τράπεζα	Vojvodanska Banka a.d. Novi Sad	360 εκατομμύρια ευρώ σε μετρητά για την εξαγορά ποσοστού 99,4% του μετοχικού κεφαλαίου της Vojvodanska	2007
Εθνική Τράπεζα	FBB (First Business Bank)	Απόκτηση του υγιούς τμήματος των στοιχείων του ενεργητικού και των υποχρεώσεων της FBB (First Business Bank) έναντι 457 εκατ. ευρώ, ποσό το οποίο καλύφθηκε εξολοκλήρου από το ΤΧΣ με ομόλογα ΕΤΧΣ ισόποσης ονομαστικής αξίας	2013
Εθνική Τράπεζα	Probank	Απόκτηση του υγιούς τμήματος των στοιχείων του ενεργητικού και των υποχρεώσεων της Probank έναντι 563 εκατ. ευρώ, ποσό το οποίο	2013

		καλύφθηκε εξολοκλήρου από το ΤΧΣ με εισφορά μετρητών στην Τράπεζα.	
Eurobank	Τράπεζας Αθηνών	Εξαγόρασε από τον Κορεάτικο όμιλο HANWA το 58,08% των κοινών ονομαστικών μετοχών της Τράπεζας Αθηνών έναντι 26,1 εκατ. ευρώ και από την Εθνική Τράπεζα το 51% των προνομιούχων μετοχών έναντι 4,7 εκατ. ευρώ	1998
Eurobank	Τράπεζα Κρήτης	απέκτησε από την Τράπεζα της Ελλάδος την Τράπεζα Κρήτης έναντι 273 εκατ. ευρώ	1999
Eurobank	Τράπεζα Εργασία	Μια μετοχή της Τράπεζας Εργασίας έναντι 2,4 μετοχές της Eurobank συν 17.000 δρχ. μετρητά για κάθε μετοχή. Η νέα τράπεζα ονομάστηκε Τράπεζα EFG Eurobank Ergasias, και είχε μετοχικό κεφάλαιο 561,1 εκατ. ευρώ.	2000
Eurobank	Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	Η Τράπεζα σύναψε δεσμευτική συμφωνία με το ΤΧΣ για την απόκτηση του 100% των μετοχών και των δικαιωμάτων	2013

		ψηφου του Νέου ΤΤ έναντι ανταλλάγματος 681 εκατ. ευρώ καταβλητέο με την έκδοση κοινών μετοχών.	
Eurobank	Proton Bank	Η Τράπεζα σύναψε δεσμευτική συμφωνία με το ΤΧΣ για την απόκτηση του 100% των μετοχών και των δικαιωμάτων ψηφου της Νέας Proton Bank έναντι ανταλλάγματος 1,00 ευρώ. Πριν από αυτό, το ΤΧΣ κάλυψε τις κεφαλαιακές ανάγκες της Νέας Proton Bank εισφέροντας €395 εκατομμύρια σε μετρητά.	2013
Alpha Bank	Ιονική Τράπεζα	Το Διοικητικό Συμβούλιο της Εμπορικής Τράπεζας αποφάσισε να μεταβιβάσει το 51% του μετοχικού κεφαλαίου της Ιονικής Τράπεζας στην Alpha Τράπεζας Πίστεως με τίμημα 798 εκατ. ευρώ. Έτσι προέκυψε η νέα τράπεζα με το όνομα Alpha Bank.	2000
Alpha Bank	Jubanka A.D. Beograd	Εξαγόρασε το 88,64% του μετοχικού κεφαλαίου της Jubanka A.D.	2005

		Beograd, έναντι 152 εκατ. ευρώ τα οποία πλήρωσε η Alpha Bank στη κυβέρνηση της Σερβίας, που κατείχε το 82,69% και στην Yugobanka, που κατείχε το 5,95%. Τον Ιούνιο του ίδιου έτους εξαγόρασε και το υπόλοιπο 11,36%.	
Alpha Bank	Εμπορική Τράπεζα	Η Crédit Agricole S.A. πούλησε την Εμπορική Τράπεζα στην Alpha Bank, αφού πρώτα κατέβαλλε συνολικά 2,9 δις ευρώ για την κεφαλαιακή της ενίσχυση.	2013
Τράπεζα Πειραιώς	Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης	Εξαγόρασε το 36,37% του μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Μακεδονίας – Θράκης έναντι 80 εκατ. ευρώ.	1998
Τράπεζα Πειραιώς	Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης και Τράπεζα Χίου	Η συμφωνία όριζε την ανταλλαγή μιας μετοχής των Τραπεζών Μακεδονίας-Θράκης και Χίου έναντι μίας μετοχής της Τράπεζας Πειραιώς.	2000
Τράπεζα Πειραιώς	Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΒΑ)	Εξαγόρασε το 57,8% που ανήκε στο Δημόσιο έναντι του ποσού των 510 εκατ. ευρώ και το υπόλοιπο 7,8% (68,85 εκατ. ευρώ)	2001

		περιήλθε στα χέρια της κατά τη συγχώνευση των δύο τραπεζών.	
Τράπεζα Πειραιώς	Atlas Banka A.D	Εξαγόρασε το 80% του μετοχικού κεφαλαίου της Atlas Banka A.D στην Σερβία έναντι 19,5 εκατ. ευρώ και μετονομάστηκε σε Piraeus Bank Beograd	2005
Τράπεζα Πειραιώς	Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος (ATEbank)	Απέκτησε επιλεγμένα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού (“υγιές” τμήμα) της πρώην Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος (ATEbank), έναντι τιμήματος 95 εκατ. ευρώ. Τον Ιανουάριο του 2013 οριστικοποιήθηκε το εύρος των μεταβιβασθέντων στοιχείων και η διαφορά μεταξύ των μεταφερόμενων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού ανήλθε σε 7,5 δις ευρώ, ποσό που καλύφθηκε εξολοκλήρου από το ΓΧΣ. Μέρος της συναλλαγής ήταν και η απόκτηση του 93,27% της ATE Bank Romania S.A.	2013
Τράπεζα Πειραιώς	Τράπεζα Κύπρου, Cyprus Popular Bank	Κατέβαλε 524 εκατ. ευρώ για την	2013

	και Ελληνική Τράπεζα	απόκτηση όλων των καταθέσεων, των δανείων καθώς και ολόκληρου του δικτύου της Τράπεζας Κύπρου, της Cyprus Popular Bank και της Ελληνικής Τράπεζας στην Ελλάδα	
Τράπεζα Πειραιώς	Millennium Bank Greece (MBG)	Η Banco Comercial Português (BCP) ανακεφαλαιοποίησε πλήρως την MBG κατά 400 εκατ. ευρώ σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος	2013

Πηγή: www.nbg.gr, www.eurobank.gr, www.piraeusbank.gr, www.alpha.gr

3.4 Συγχωνεύσεις και Εξαγορές στον τραπεζικό κλάδο άλλων ευρωπαϊκών χωρών

3.4.1 ΙΣΠΑΝΙΑ

Το Ισπανικό τραπεζικό σύστημα αποτελείται από τρεις τύπους πιστωτικών ιδρυμάτων. Πρώτα απ' όλα υπάρχουν οι εμπορικές τράπεζες, οι οποίες κυμαίνονται από τις μεγάλες διεθνείς τράπεζες όπως είναι η BBVA και η Santander, στις αμιγώς εθνικές τράπεζες όπως είναι η Sabadell και η Banco Popular. Η δεύτερη κατηγορία είναι τα «Cajas» που είναι ιδιωτικά ταμειυτήρια τα οποία έχουν μια ιδιόμορφη δομή διακυβέρνησης που τα κάνει εύκολη λεία για τις ισχυρές πολιτικές τάξεις της Ισπανίας. Τέλος, υπάρχουν οι πιστωτικές ενώσεις, οι οποίες είναι πολύ μικρές σε σύγκριση με τις εμπορικές τράπεζες και τα Cajas τόσο σε έκταση όσο και σε δύναμη στον κλάδο.

Την μεγαλύτερη ευθύνη, για την Ισπανική τραπεζική κρίση, την έχουν τα Cajas. Η εταιρική τους διακυβέρνηση γινόταν μέσα από μια γενική συνέλευση και τα διοικητικά συμβούλια απαρτιζόνταν από άτομα τα ποία ήταν πολιτικά διορισμένα, χωρίς να έχουν τα

κατάλληλα προσόντα. Στο Δ.Σ συμμετείχαν επίσης τοπικοί επιχειρηματίες και αποταμιευτές. Με την πάροδο των ετών, τα μεγάλα Cajas, όπως το Caja Madrid και το La Caixa με έδρα την Βαρκελώνη, κατάφεραν από φιλανθρωπικά ιδρύματα να γίνουν ομάδες χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στο ίδιο επίπεδο με τις εμπορικές τράπεζες. Πήραν, επίσης, μετοχές σε εταιρείες. Η άρση των περιορισμών ,το 1989, σχετικά με την ίδρυση υποκαταστημάτων εκτός των περιοχών καταγωγής, έδωσε τη δυνατότητα στα Cajas να επεκταθούν γύρω από την Ισπανία σε υπερβολικό βαθμό. Ο αριθμός των υποκαταστημάτων των Cajas αυξήθηκε από 13,650 το 1990 σε 25.035 το Σεπτέμβριο του 2008. Αντίστοιχα, ο αριθμός των υποκαταστημάτων των εμπορικών τραπεζών, μειώθηκε κατά την ίδια περίοδο από 17.075 σε 15.617.

Τα Cajas έδιναν πάρα πολλά στεγαστικά δάνεια χωρίς να λαμβάνουν ιδιαίτερες εγγυήσεις από τους πελάτες. Μάλιστα το ποσοστό των δανείων αυτών είχε φτάσει το ήμισυ των συνολικών δανείων όλου του τραπεζικού κλάδου. Έτσι όταν το 2008 ξέσπασε η κρίση, αρχής γενομένης από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και εξαπλώθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο, ήταν πασιφανές πως το τραπεζικό σύστημα της Ισπανίας θα βρισκόταν σε πολύ δύσκολη θέση, όπως και έγινε.

Η χρηματοπιστωτική κρίση επέφερε μεγάλες αλλαγές στον τραπεζικό κλάδο της Ισπανίας. Ο αριθμός των Cajas μειώθηκε υπερβολικά, από 45 το 2008 σε 7 το 2009, ενώ σήμερα μόνο 2 έχουν επιζήσει στην αρχική τους μορφή. Τα υπόλοιπα είτε έχουν απορροφηθεί από άλλες τράπεζες, είτε έχουν αναγκαστεί να συγχωνευθούν και να περάσουν στα χέρια της κυβέρνησης. Και οι εμπορικές τράπεζες όμως προκειμένου να ανταπεξέλθουν στην κρίση προχώρησαν σε μια σειρά από συγχωνεύσεις και εξαγορές, που τις βοήθησε να ισχυροποιήσουν την θέση τους στον κλάδο.

Ίσως η πιο γνωστή περίπτωση συγχώνευσης στον Ισπανικό τραπεζικό κλάδο, είναι αυτή της Bankia-BFA. Το 2010, το Caja Madrid και το Bancaja συγχωνεύτηκαν και δημιουργήθηκε η Banco Financiero y de Ahorros (BFA). Ένα χρόνο αργότερα, άλλα πέντε ταμειυτήρια (το Caja Insular de Canarias, το Caja Ávila, το Caja Laietana, το Caja Segovia και το Caja Rioja) συγχωνεύτηκαν με την BFA και δημιουργήθηκε ένα ενιαίο πιστωτικό ίδρυμα με την ονομασία Bankia-BFA. Τον Μάρτιο του 2011 η BFA λανσαρίστηκε ως Bankia, αλλά διατήρησε την BFA ως μητρική εταιρία. Η Bankia κληρονόμησε πολλά από τα προβλήματα που χαρακτήριζαν τα Cajas με τα οποία συγχωνεύτηκε, όπως είναι η κακή στρατηγική, ο κακός οικονομικός σχεδιασμός, καθώς και η απάτη και η γενικότερη κακοδιαχείριση. Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα η Bankia από εκεί που ήταν η τρίτη

μεγαλύτερη τράπεζα στην Ισπανία πολύ γρήγορα να αρχίσει να κατακυλάει. Η BFA διατήρησε τα τοξικά περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις της οντότητας, όπως είναι για παράδειγμα οι προνομιούχες μετοχές, ενώ η Bankia διατήρησε την τραπεζική πλευρά της επιχείρησης. Αυτό ήταν ένα τέχνασμα ώστε η BFA να φαίνεται ως η “κακή” τράπεζα ενώ η Bankia παρουσιαζόταν ως η “καλή” τράπεζα με καθαρό ιστορικό. Η Bankia έπρεπε με κάποιο τρόπο να αντλήσει πρόσθετα κεφάλαια για να αντισταθμίσει τα κενά μεταξύ δανείων και καταθέσεων, τη μεγάλη έκθεση σε ακίνητα περιουσιακά στοιχεία και να αποπληρώσει το δάνειο 4,5 δις ευρώ που πήρε από το FROB. Οι ξένοι επενδυτές αρνήθηκαν να αγοράσουν τις μετοχές της και έτσι η κυβέρνηση του Θαπατέρο έπεισε τις ισπανικές τράπεζες και τις επιχειρήσεις να αναλάβουν την αγορά των μετοχών της Bankia για το συμφέρον της χώρας. Η λανθασμένη στρατηγική καθώς και ο κακός οικονομικός σχεδιασμός της ισπανικής τράπεζας άρχισαν να φαίνονται το 2012 όταν οι φόβοι για την βιωσιμότητά της ήρθαν στην επιφάνεια. Σε λιγότερο από ένα χρόνο, οι τιμές των μετοχών της υποχώρησαν από 3,75 ευρώ που ήταν αρχικά σε 1 ευρώ. Το 2013 η τιμή των μετοχών της είχε πέσει κάτω από 1 ευρώ και γι’ αυτό το λόγο βγήκε από το Ισπανικό Ibex.

Μέχρι το τέλος του 2013, η Bankia είχε χάσει πάνω από το 90% της αξίας της μετοχής της αφήνοντας τους επενδυτές με βαριές απώλειες. Τελικά προκειμένου να μην καταρρεύσει, η BFA-Bankia έλαβε έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Τράπεζα της Ισπανίας και το FROB για να μπει στο Σχέδιο Αναδιάρθρωσης Τραπεζών (2012-2017).³⁴

3.4.2 ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Το τραπεζικό σύστημα της Πορτογαλίας αποτελείται από τέσσερις ιδιωτικές εμπορικές τράπεζες (Banco Comercial Português or BCP Millennium, Novo Banco (πρώην Banco Espírito Santo), Banco Santander Totta και Banco Português de Investimento) καθώς και την Caixa Geral de Depositos (CGD), η οποία είναι η μόνη κρατική τράπεζα που έχει απομείνει. Επιπλέον, υπάρχουν ορισμένες μικρές τράπεζες που λειτουργούν σε εξειδικευμένες αγορές. Οι συνεταιριστικές τράπεζες εξυπηρετούν κυρίως τους πελάτες στις επαρχιακές περιοχές και το συνολικό μερίδιο αγοράς τους είναι πολύ μικρό. Τα ταμειυτήρια δεν έχουν καμία σημασία στον τραπεζικό τομέα της Πορτογαλίας, ενώ αρκετά σημαντικό είναι το γεγονός ότι ένα

³⁴ Βλ. Annual Report Bankia (2014)

αρκετά μεγάλο μερίδιο των τραπεζικών περιουσιακών στοιχείων ελέγχεται από ξένα ιδρύματα.

Η Banco Comercial Português ιδρύθηκε το 1985 και είναι η μεγαλύτερη ιδιωτική τράπεζα της χώρας. Το Μάρτιο του 1995 αποφάσισε να αγοράσει μια εγχώρια τράπεζα, έτσι ώστε να κερδίσει μερίδιο αγοράς στην τραπεζική αγορά, σε ασφαλιστικές και άλλες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Προχώρησε λοιπόν στην απόκτηση της Banco Português do Atlântico SA, η οποία, την εποχή εκείνη, ήταν η μεγαλύτερη εμπορική τράπεζα στην Πορτογαλία. Τον Ιούνιο του 2000 η Atlântico ενσωματώθηκε ολοκληρωτικά στην BCP. Τον Μάρτιο του 2000, η Τράπεζα σύναψε συμφωνία με την Caixa Geral de Depósitos (CGD), για την απόκτηση του μετοχικού κεφαλαίου που κατείχε η Caixa στην Banco Pinto & Sotomayor (Sotomayor) και τον Απρίλιο του ίδιου έτους, απέκτησε και τις υπόλοιπες μετοχές της Sotomayor. Τον Δεκέμβριο του 2000, η Sotomayor συγχωνεύθηκε εξολοκλήρου με την BCP. Ενώ μέχρι το 2010, η BCP ήταν πολύ ισχυρή στον κλάδο, χτυπήθηκε από την κρίση και μάλιστα το 2012 ήταν στα πρόθυρα κατάρρευσης. Αυτό βέβαια αποφεύχθηκε μέσω της παραλαβής ενός πακέτου στήριξης από το ΔΝΤ ύψους 3 δις ευρώ.³⁵

Η Banco Espírito Santo ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη ιδιωτική τράπεζα της Πορτογαλίας. Το 1937, η τράπεζα ενίσχυσε τη θέση της στην εμπορική τραπεζική μέσω της συγχώνευσης με την Banco Comercial de Lisboa για να σχηματίσουν την Banco Espírito Santo e Comercial de Lisboa (BESCL). Το 1992, η Τράπεζα μπήκε στον τραπεζικό κλάδο της Ισπανίας δημιουργώντας την Banco Espírito Santo S.A. Από τις αρχές του 2013, η Τράπεζα άρχισε να καταγράφει σημαντικές απώλειες λόγω της κρίσης που περνούσε ο τραπεζικός κλάδος της χώρας. Το αρνητικό κλίμα συνεχίστηκε και το 2014 όπου στις 3 Αυγούστου η Banco de Portugal, κεντρική τράπεζα της Πορτογαλίας, ανακοίνωσε τη χορήγηση ενός πακέτου στήριξης προς την BES ύψους 4,4 δις ευρώ που σήμανε το τέλος της BES ως ιδιωτική τράπεζα. Το πακέτο στήριξης χρηματοδοτήθηκε από το Ταμείο Εξυγίανσης της Πορτογαλίας. Η τράπεζα χωρίστηκε σε μια υγιή τράπεζα, τη Novo Banco, ενώ τα τοξικά περιουσιακά στοιχεία παραμένουν στην υπάρχουσα τράπεζα.³⁶

Η Banco Totta, ιδρύθηκε το 1864 και έχει την έδρα της στην Πορτογαλία. Η Τράπεζα κρατικοποιήθηκε το 1975 και μεταμορφώθηκε σε κρατική εταιρεία το 1990. Όμως δύο χρόνια αργότερα, στις 2 Δεκεμβρίου 1992, ιδιωτικοποιήθηκε εκ νέου. Το 2000, η Banco

³⁵ Βλ. Reuters (June 7, 2012)

³⁶ Βλ. Reuters (3 Aug. 2014)

Totta αποκτήθηκε από την Santander Group, αλλάζοντας το όνομά της σε Banco Santander Totta SA. Στις 3 Μαΐου 2010, η Τράπεζα πραγματοποίησε την συγχώνευση με την ενσωμάτωση της Banco Santander de Negócios Portugal, SA (BSN). Ένα χρόνο αργότερα, την 1η Απριλίου 2011, η Τράπεζα πραγματοποίησε την συγχώνευση με την ενσωμάτωση του Totta Crédito Especializado -Instituição Financeirade Crédito, SA («Totta IFIC»). Σήμερα η Banco Santander Totta SA, είναι η τέταρτη μεγαλύτερη τράπεζα στην Πορτογαλία και η τρίτη μεγαλύτερη ιδιωτική τράπεζα της χώρας.

Η Banco Português de Investimento είναι ο κεντρικός φορέας ενός πολυ-εξειδικευμένου χρηματοπιστωτικού ομίλου με μεγαλύτερη εξειδίκευση στον τραπεζικό τομέα και παρέχει ένα ευρύ φάσμα τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών σε εταιρίες, θεσμικούς επενδυτές και ιδιώτες. Η BPI κατέχει το 50,1% του μετοχικού κεφαλαίου της Banco de Fomento Angola, SA η οποία λειτουργεί ως εμπορική τράπεζα στην Αγκόλα. Το 2013 η BPI αύξησε τη συμμετοχή της στο 100% του μετοχικού κεφαλαίου της BPI Dealer - Sociedade Financeira de Corretagem στη Μοζαμβίκη, εξαγοράζοντας το 10,5% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας που το κατείχε η Banco Comercial de Investimentos. Η εν λόγω τράπεζα άλλαξε όνομα και πλέον είναι γνωστή ως Banco Português de Investimento Mozambique.

Η Caixa Geral de Depositos (CGD), είναι η μόνη κρατική τράπεζα που έχει απομείνει στην χώρα. Ιδρύθηκε το 1876 στην Λισαβόνα και δέκα χρόνια αργότερα συγχωνεύθηκε με την Caixa Económica Portuguesa δημιουργώντας ένα ενιαίο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Σήμερα η CGD έχει παρουσία σε 23 χώρες, που εκτείνονται σε τέσσερις ηπείρους μέσω καταστημάτων και γραφείων αντιπροσώπευσης. Είναι ο μεγαλύτερος χρηματοοικονομικός όμιλος της Πορτογαλίας, με τα υψηλότερα μερίδια στην εγχώρια αγορά σε βασικούς τομείς όπως είναι οι καταθέσεις των πελατών, δάνεια και προκαταβολές σε πελάτες, στεγαστικά δάνεια, ασφάλειες, αμοιβαία κεφάλαια και leasing ακινήτων. Ως βασική οντότητα στη χρηματοδότηση της πορτογαλικής οικονομίας και συμβάλλοντας ενεργά προς την αναζωογόνηση της, η CGD συνέχισε να αυξάνει το μερίδιο αγοράς της σε δάνεια και προκαταβολές σε επιχειρήσεις, από 17,3% το 2012 σε 18,1% το Δεκέμβριο του 2013. Ο δανεισμός από την ΕΚΤ ήταν σημαντικά χαμηλότερος το 2013 μιας και δανείστηκε 6,33 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με το Δεκέμβρη του 2012 που το ποσό αυτό άγγιζε τα 8,4 εκατ. ευρώ.³⁷

³⁷ Βλ. Annual Report CGD (2013) σελ.10-12

3.4.3 ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Τα έξι κύρια εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που αποτελούσαν τον κύριο κορμό του Ιρλανδικού τραπεζικού συστήματος πριν την κρίση είναι η Bank of Ireland, η Allied Irish Bank (AIB), η Anglo Irish Bank, η Irish Nationwide Building Society (INBS), η Irish Life and Permanent (IL&P) και η Educational Building Society (EBS). Η Ιρλανδία είχε ασυνήθιστα υψηλά επίπεδα ιδιοκατοίκησης, γεγονός που εξηγεί απόλυτα τα υψηλά επίπεδα ζήτησης προσωπικών στεγαστικών δανείων. Οι INBS και η EBS οι οποίες προηγουμένως επικεντρώνονταν στην παροχή στεγαστικών δανείων, άρχισαν να χορηγούν επιπλέον δάνεια για την ανάπτυξη και την βελτίωση των ήδη υπάρχοντων κατοικιών. Η Irish Life and Permanent (IL&P) αντέδρασε στον αυξημένο ανταγωνισμό και στο μειούμενο περιθώριο κέρδους που αντιμετώπιζε, αυξάνοντας από την πλευρά της τον όγκο δανεισμού.³⁸

Η ανεπαρκής και χαλαρή εποπτεία του ιρλανδικού τραπεζικού συστήματος επέτρεψε τον υπερβολικό δανεισμό από τις ιρλανδικές τράπεζες προς τις επιχειρήσεις, τα νοικοκυριά και τις διεθνείς αγορές χρήματος. Ο υπερβολικός εξωτερικός δανεισμός από τις ιρλανδικές τράπεζες αντανάκλούσε και την τεράστια αύξηση των δανείων στην ιρλανδική αγορά ακινήτων. Αυτό οδήγησε στην μαζική αύξηση της τιμής των ιρλανδικών περιουσιακών στοιχείων. Το πάγωμα της παγκόσμιας διατραπεζικής αγοράς κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007-2008 προκάλεσε δύο προβλήματα για τις ιρλανδικές τράπεζες. Πρώτον, έμειναν χωρίς νέα χρήματα διαθέσιμα για να δανείσουν και δεύτερον η απόσυρση των καταθέσεων προκάλεσε πρόβλημα ρευστότητας.

Με άλλα λόγια, δεν υπήρχε διαθέσιμο χρήμα για να καλύψει τα αιτήματα ανάληψης. Ένα πρόβλημα ρευστότητας από μόνο του είναι συνήθως διαχειρίσιμο μέσω της χρηματοδότησης από την Κεντρική Τράπεζα. Ωστόσο, το δεύτερο πρόβλημα ήταν η φερεγγυότητα και αυτό ήταν πολύ πιο σοβαρό. Με την αξία των περισσότερων στοιχείων του ενεργητικού τους (δάνεια) να μειώνεται σύμφωνα με την αγορά ακινήτων, οι υποχρεώσεις (καταθέσεις) από τις έξι εγχώριες ιρλανδικές τράπεζες ήταν τώρα πολύ μεγαλύτερες από ό, τι τα περιουσιακά τους στοιχεία. Το ιρλανδικό τραπεζικό σύστημα βρέθηκε σε πολύ δύσκολη θέση με την έλευση της κρίσης, με αποτέλεσμα να προχωρήσει σε μια σειρά αλλαγών προκειμένου να σταθεροποιηθεί και να μην καταρρεύσει.

³⁸ Βλ. UCD/geary/workingpapers (February 2012) "Crisis in the Irish Banking System p.6

Ενώ όλες οι ιρλανδικές τράπεζες συμμετείχαν στην έκδοση επιχειρηματικών και στεγαστικών δανείων, η Anglo και η Irish Nationwide Building Society (INBS) ήταν οι πιο επιθετικές, τόσο στην ανάπτυξη όσο και στην επικινδυνότητα του χαρτοφυλακίου ακινήτων. Επιπλέον, οι δύο αυτές τράπεζες βρέθηκαν να έχουν σοβαρές ελλείψεις σε θέματα εταιρικής διακυβέρνησης. Γι' αυτό το λόγο, η κυβέρνηση αποφάσισε να κρατικοποιήσει την Anglo τον Ιανουάριο του 2009 και την INBS τον Αύγουστο του 2010. Οι καταθέσεις της Anglo απορροφήθηκαν από την Allied Irish Bank, και οι καταθέσεις της INBS από την Irish Life and Permanent (ILP). Οι δύο τράπεζες στη συνέχεια συγχωνεύθηκαν και δημιουργήθηκε η Irish Bank Resolution Corporation (IBRC), η οποία τέθηκε σε ειδική εκκαθάριση, τον Φεβρουάριο του 2013.³⁹

Από την κρίση επηρεάστηκε και η Irish Life and Permanent η οποία μάλιστα αναγκάστηκε να διασπαστεί (split). Το κερδοφόρο ασφαλιστικό τμήμα της Irish Life αγοράστηκε από την κυβέρνηση και εν συνεχεία πωλήθηκε στην Great-West Lifeco τον Ιούλιο του 2013 έναντι 1,3 δις ευρώ.⁴⁰ Το τραπεζικό τμήμα αφού πρώτα έλαβε κρατική ενίσχυση ύψους 2,7 δις ευρώ, μετονομάστηκε σε Permanent TSB (PTSB) και πλέον η πλειοψηφία του μετοχικού της κεφαλαίου είναι στα χέρια του κράτους.

Η Educational Building Society (EBS) ιδρύθηκε το 1935 και πρόσφερε στεγαστικά δάνεια, προσωπικά δάνεια, λογαριασμούς ταμειωτηρίου, επενδυτικά προϊόντα και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Λόγω της κρίσης, χρειάστηκε σημαντική κεφαλαιακή ενίσχυση και κρίθηκε απαραίτητη η αναδιοργάνωσή της, όπως και στις άλλες ιρλανδικές τράπεζες, μέσω κρατικής ενίσχυσης και σύμφωνα με τα εγκεκριμένα σχέδια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Έτσι τον Ιούλιο του 2011, η EBS συγχωνεύθηκε με την Allied Irish Bank και μετατράπηκε σε θυγατρική της.

Το αποτέλεσμα αυτών των εκκαθαρίσεων και συγχωνεύσεων είναι ένα εγχώριο τραπεζικό σύστημα με έξι τράπεζες να μετατραπεί σε ένα πιο ενοποιημένο και συμπυκνωμένο σύστημα με δύο μεγάλες τράπεζες, την Bank of Ireland και την Allied Irish Bank, καθώς και μία μικρή τράπεζα, την Permanent TSB.

³⁹ Βλ. Dirk Schoemaker (Jan 2015) "Stabilising and Healing the Irish Banking System" p.12

⁴⁰ Βλ. Great-West Lifeco/new releases (July 18 2013)

3.5 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές στο τραπεζικό κλάδο. Αρχικά, γίνεται αναφορά σε κάποια γενικά στοιχεία και σε ορισμούς όσον αφορά τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές καθώς και σε κάποια βασικά κίνητρα που ωθούν τις τράπεζες στο να προχωρήσουν σε μια τέτοια ενέργεια.

Στη συνέχεια του κεφαλαίου, παρουσιάζονται λεπτομερώς όλες οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές των τεσσάρων “συστημικών” τραπεζών από το 1995 έως το 2015. Τέλος, έχει γίνει μια αναφορά και στις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές στον τραπεζικό κλάδο άλλων ευρωπαϊκών χωρών όπως είναι η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία που αναγκάστηκαν κι αυτές, όπως κι εμείς, να διαμορφώσουν το τραπεζικό τους σύστημα σύμφωνα με τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΙΣΧΥΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ Η ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ Η΄ ΑΣΤΑΘΕΙΑ

4.1 Εισαγωγή

Η οικονομική κρίση που ο κόσμος ζει από το καλοκαίρι του 2007, κατέδειξε τη σημασία του χρηματοπιστωτικού τομέα για την εύρυθμη λειτουργία των οικονομιών.

Για τις ευρωπαϊκές χώρες η οικονομική κρίση είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του όγκου των πιστώσεων που χορηγούνται, τη μειωμένη δραστηριότητα στις διεθνείς αγορές και την αύξηση των κινδύνων και της αστάθειας. Οι οικονομικές οντότητες έχουν δει πώς θα έπρεπε να έχουν αλλάξει τον τρόπο λειτουργίας τους, να έχουν προσαρμοστεί σε μια κατάσταση στην οποία υπάρχουν δυσκολίες στη λήψη χρηματοδότησης στις διεθνείς αγορές, τόσο από την πλευρά του όγκου όσο και από την πλευρά των επιτοκίων και στην οποία τα επίπεδα κινδύνου είναι ουσιαστικά υψηλότερα. Επιπλέον, ο βαθμός αποστροφής του κινδύνου, που χαρακτηρίζει τις οικονομικές οντότητες, έχει αυξηθεί σημαντικά, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά τις πιστωτικές συνθήκες.

Η εμπειρία της κρίσης έδειξε ότι η έντασή της σε κάθε χώρα που αναλύθηκε ήταν διαφορετική. Έτσι, χώρες όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Γερμανία χρειάστηκαν την ανακεφαλαιοποίηση μόνο ενός τμήματος του χρηματοπιστωτικού τομέα.⁴¹ Ωστόσο, σε άλλες χώρες, όπως η Ιταλία ή η Ισπανία (εκτός από τις περιπτώσεις των ταμειυτηρίων της Caja Castilla La Mancha και CajaSur) όπου η υποστήριξη της κυβέρνησης έχει λάβει τη μορφή εγγυήσεων για την έκδοση χρέους και την απόκτηση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού, η δημόσια ανακεφαλαιοποίηση των χρηματοπιστωτικών οντοτήτων δεν ήταν απαραίτητη, τουλάχιστον έως τα μέσα του 2010.

Είναι πολύ σημαντικό και ταυτόχρονα ενδιαφέρον να αναλυθεί η σχέση που υπάρχει μεταξύ της έντασης του ανταγωνισμού, της δύναμης (ισχύος) της αγοράς και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, δεδομένου ότι η οικονομική θεωρία δεν μας προσφέρει σαφή αποτελέσματα. Από τη μία πλευρά, υπάρχει η παραδοσιακή υπόθεση, που υποθέτει ότι αφού ο ανταγωνισμός μειώνει την αξία της αγοράς μιας τράπεζας, προκύπτει ένα πρόβλημα

⁴¹ Βλ. European Central Bank (2010)

ηθικού κινδύνου, το οποίο με την σειρά του προκαλεί την τράπεζα να έχει κίνητρα ώστε να αναλάβει μεγαλύτερο ρίσκο, προκειμένου να αυξήσει τα έσοδά της, γεγονός που θα προκαλέσει μεγαλύτερη χρηματοπιστωτική αστάθεια. Από την άλλη πλευρά, η εναλλακτική υπόθεση αξιώνει μια θετική σχέση μεταξύ του ανταγωνισμού και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Αν μια τράπεζα έχει ισχύ στην αγορά θα είναι σε θέση να καθορίσει υψηλότερο επιτόκιο δανεισμού, οδηγώντας σε αύξηση των πιο ριψοκίνδυνων σχεδίων.⁴² Επιπλέον, υπάρχει μία υπόθεση ότι μια πιο συγκεντρωμένη τραπεζική αγορά, επιτρέπει στις μεγαλύτερες τράπεζες να ασκούν περισσότερη δύναμη στην αγορά. Αυτές οι τράπεζες απολαμβάνουν μια επιπλέον ασφάλεια που πηγάζει από το γεγονός ότι θεωρούνται “Too big to fail” και είναι πολύ πιθανό η κατάσταση αυτή να τις ωθεί να λαμβάνουν μεγαλύτερο ρίσκο στις επενδυτικές τους αποφάσεις.

Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι είναι θεωρητικά δυνατό να υποθέσουμε πως υπάρχει τόσο αρνητική όσο και θετική σχέση μεταξύ της ισχύος στην αγορά, του ανταγωνισμού και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, είναι απαραίτητη πάντα μια εμπειρική μελέτη.

4.2 Βιβλιογραφική ανασκόπηση

4.2.1 Η σχέση της συγκέντρωσης και του ανταγωνισμού

Στην οικονομική βιβλιογραφία, υπάρχουν δύο παραδοσιακές υποθέσεις που προσπαθούν να εξηγήσουν την σχέση που υπάρχει μεταξύ του ανταγωνισμού και της συγκέντρωσης στην αγορά. Από τη μία πλευρά, έχουμε την παραδοσιακή θεωρία της Βιομηχανικής Οργάνωσης η οποία ισχυρίζεται ότι η συγκέντρωση αποθαρρύνει τον ανταγωνισμό.⁴³

Από την άλλη πλευρά, υπάρχει η θεωρία των διεκδικήσιμων αγορών, η οποία υποθέτει ότι εάν η είσοδος και η έξοδος είναι ελεύθερη, ο ανταγωνισμός μπορεί να υφίσταται ακόμη και όταν η αγορά είναι συγκεντρωμένη.⁴⁴

⁴² Βλ. Joaquín Maudos and Juan Fernández de Guevara: “Bank Size, Market Power and Financial Stability”, Wolpertinger Conference 2010, Bangor University (UK), 10 September 2010.

⁴³ Βλ. Sallami & Chaffai (2011)

⁴⁴ Βλ. Baumol (1982)

Σε ό, τι αφορά τη συγκέντρωση, η παραδοσιακή θεωρία την περιγράφει ως την ύπαρξη ενός μικρού αριθμού επιχειρήσεων, που έχουν μια ισχυρή δύναμη στην αγορά και μεταξύ τους υπάρχει μια λιγότερο ανταγωνιστική συμπεριφορά. Η ιδέα αυτή μας οδηγεί στο κλασικό επιχείρημα της βιομηχανικής οργάνωσης, που δείχνει την ύπαρξη μιας θετικής σχέσης μεταξύ της δομής της αγοράς, της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων στην τιμολόγηση και στα κέρδη, καθώς και του βαθμού της ισχύος στην αγορά. Αυτή η ιδέα είναι γνωστή ως παράδειγμα “Structure – Conduct - Performance”.⁴⁵ Αυτό το παράδειγμα προσπαθεί να δημιουργήσει μια σχέση μεταξύ της δομής της αγοράς και της ισχύος στην αγορά. Γνωρίζοντας πως η έκταση της ισχύος στην αγορά βασίζεται στο κέρδος και στα κόστη, τα οικονομικά δείχνουν ότι υπάρχει μια θετική σχέση μεταξύ της συγκέντρωσης και του κέρδους. Δηλαδή, η ανεπτυγμένη συγκέντρωση σε μία αγορά όπου οι επιχειρήσεις έχουν μεγαλύτερη ισχύ, επιτρέπει στις επιχειρήσεις αυτές να παράγουν περισσότερα κέρδη.

Υπάρχει και μια άλλη υπόθεση που υποστηρίζει την ίδια άποψη όσον αφορά τη θετική σχέση μεταξύ της συγκέντρωσης και των κερδών. Ωστόσο, η υπόθεση αυτή, γνωστή ως Structure-Efficiency hypothesis, υποθέτει ότι μια αποτελεσματική επιχείρηση παράγει περισσότερα κέρδη και κερδίζει περισσότερο μερίδιο αγοράς και παίζει ένα ρόλο στην αύξηση της συγκέντρωσης της αγοράς. Ως εκ τούτου, η συγκέντρωση δεν καθορίζεται αποκλειστικά από την ισχύ στην αγορά, αλλά από την αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων.⁴⁶

Όσον αφορά την θεωρία των διεκδικησιμων αγορών, αυτή υποστηρίζει την ιδέα ότι ο ανταγωνισμός μπορεί να υπάρχει ακόμη και σε μια αγορά υψηλής συγκέντρωσης από την απελευθέρωση εισόδου και εξόδου. Η θεωρία αυτή έχει ως στόχο την ανανέωση και την επέκταση της κλασικής θεωρίας του ανταγωνισμού στη βιομηχανική οικονομία. Ορίζει τον βαθμό της οικονομικής διεκδίκησης μιας ήδη υπάρχουσας επιχείρησης μέσα στην αγορά από την έκθεσή της στην απειλή της εισόδου νέων επιχειρήσεων.⁴⁷

Αρκετές μελέτες έχουν επιδιώξει να μελετήσουν την πολυπλοκότητα της σχέσης μεταξύ της συγκέντρωσης και του ανταγωνισμού. Για παράδειγμα, ο Bikker (2004) διαπίστωσε ότι η συγκέντρωση ενδέχεται να έχει αντίκτυπο στον ανταγωνισμό και τόνισε πως μια πιθανή αύξηση στο οικονομικό μέγεθος μια επιχείρησης μπορεί να επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τη

⁴⁵ Βλ. Bain (1956)

⁴⁶ Βλ. Schaeck, Cihak, Wolfe (2006)

⁴⁷ Βλ. Sallami and Chaffai (2011)

χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Οι Bikker και Haaf (2002) στην μελέτη που έκαναν, εξέτασαν τη σχέση “συγκέντρωση - ανταγωνισμός” μέσα από ένα δείγμα 23 βιομηχανικών χωρών και διαπίστωσαν ότι η αύξηση της συγκέντρωσης αποθαρρύνει τον ανταγωνισμό. Οι Claessens και Laeven (2004), μελετώντας ένα δείγμα 50 χωρών, διαπίστωσαν ότι υπάρχει μια θετική σχέση μεταξύ της συγκέντρωσης και του ανταγωνισμού. Ωστόσο, τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα των Claessens και Laeven (2004) δείχνουν ότι η συγκέντρωση είναι ένας φτωχός δείκτης ανταγωνισμού (βαθμός ισχύος στην αγορά), σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν οι τράπεζες.

4.2.2 Συγκέντρωση και χρηματοπιστωτική σταθερότητα

Θεωρητικά και εμπειρικά, η επίδραση της συγκέντρωσης της τραπεζικής αγοράς στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα παραμένει ασαφής και χωρίς πειστικά αποτελέσματα. Στην οικονομική βιβλιογραφία, υπάρχουν δύο απόψεις που αντιπροσωπεύουν τις δύο βασικές υποθέσεις σχετικά με το αξίωμα της συγκέντρωσης και της σταθερότητας.

Από τη μία πλευρά, υπάρχει η “concentration - stability” hypothesis η οποία προϋποθέτει την ύπαρξη θετικής σχέσης μεταξύ της συγκέντρωσης και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Πράγματι, σε ένα συγκεντρωμένο τραπεζικό σύστημα, οι τράπεζες παράγουν περισσότερα κέρδη που τις οδηγούν σε ένα «μαξιλάρι» ασφαλείας ή σε ένα «απόθεμα ασφαλείας» που απορροφά όλους τους μακροοικονομικούς κραδασμούς και τις εξωτερικές διαταραχές της ρευστότητας.⁴⁸ Ομοίως, οι Benston, Hunter και Wall (1995) μελέτησαν τις ενοποιήσεις που έγιναν στο τραπεζικό σύστημα των ΗΠΑ και διαπίστωσαν ότι η συγκέντρωση που προέκυψε συνέβαλλε στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Το ίδιο αποτέλεσμα έχει βρεθεί και από τους Craig και Santos (1997) για τις αμερικανικές τράπεζες, εξετάζοντας την αποδοτικότητα και τον κίνδυνο πριν από την ενοποίηση. Επίσης, οι Boyd και Prescott (1986) έδειξαν ότι ένα συγκεντρωμένο τραπεζικό σύστημα που αποτελείται από ένα μικρό αριθμό μεγάλων τραπεζών μετριάζει τον κίνδυνο μέσω της αποτελεσματικής διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου.

Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά τη δεύτερη υπόθεση, βασισμένοι σε διάφορες επιστημονικές έρευνες που έχουν γίνει κατά καιρούς, διαπιστώνουμε ότι υπάρχει μια

⁴⁸ Βλ. Boyd et Al (2005)

αρνητική σχέση μεταξύ της συγκέντρωσης και της σταθερότητας γνωστή και ως “concentration - fragility” hypothesis. Έχει αποδειχθεί ότι σε ένα τραπεζικό σύστημα με περιορισμένο αριθμό τραπεζών, η αποφυγή της χρεοκοπίας του εν λόγω συστήματος αποτελεί δημόσιο ή εθνικό συμφέρον. Τα μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα που διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στην οικονομία θεωρούνται “too big to fail” και λαμβάνουν επιδοτήσεις από το κρατικό δίκτυ ασφαλείας (implicit government guarantee or government safety net). Σύμφωνα με την άποψη αυτή, κάθε μεγάλη τράπεζα μπορεί να προβεί σε επενδύσεις υψηλότερου κινδύνου που αυξάνουν τον ηθικό κίνδυνο, διαστρεβλώνουν τα κίνητρά της και ζημιώνουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.⁴⁹ Η παγκόσμια κρίση των ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου, που ξέσπασε το Δεκέμβριο του 2007, είναι ένα παράδειγμα όπου αρκετές τράπεζες παρά το τεράστιο μέγεθός τους χρεοκόπησαν, όπως η τράπεζα Lehmann Brother. Επιπλέον, οι Boyd και De Nicolo (2006) έδειξαν ότι μια πιθανή αύξηση του επιτοκίου δανεισμού ενδέχεται να ενθαρρύνει την συμπεριφορά των επενδυτών για την ανάληψη επιπλέον κινδύνου, η οποία οδηγεί σε αυξημένη πιθανότητα για χρεοκοπία της τράπεζας και επηρεάζει σημαντικά την οικονομική σταθερότητα. Η επίδραση της διαφοροποίησης του κινδύνου μπορεί να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα της διοίκησης των τραπεζών, ενισχύοντας την πιθανότητα αύξησης του λειτουργικού κινδύνου που με την σειρά του προκαλεί χρηματοπιστωτική αστάθεια (συστημικός κίνδυνος).

Κατά τη διάρκεια της επταετίας από το 1993 μέχρι το 2000, οι De Nicolo et al (2004) έδειξαν ότι σε τραπεζικό σύστημα που παρατηρείται προοδευτικά όλο και μεγαλύτερη συγκέντρωση, το επίπεδο του συστημικού κινδύνου αυξάνεται. Επίσης, κατά την περίοδο από το 1999 μέχρι το 2004 και για ένα δείγμα 10 ευρωπαϊκών χωρών, οι Schaeck και Cihak (2007) και οι Schaeck, Cihak και Wolfe (2009) έδειξαν ότι σε ένα πιο ανταγωνιστικό περιβάλλον οι τράπεζες δημιουργούν περισσότερα αποθέματα ασφαλείας. Τέλος, οι Uhde και Heimeshoff (2009) μελέτησαν ένα δείγμα 2.600 τραπεζών σε 25 ευρωπαϊκές χώρες για την περίοδο 1997-2005 και διαπίστωσαν ότι μια συγκεντρωμένη εγχώρια τραπεζική αγορά έχει αρνητικές επιπτώσεις στην χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

⁴⁹ Βλ. Mishkin, F. S (1999),), Apergis et al (2015), Polemis and Paleologos (2014)

Παρακάτω παρατίθεται ο **Πίνακας 4.1** ο οποίος περιλαμβάνει διάφορες έρευνες που έχουν γίνει κατά καιρούς και τα αποτελέσματά τους υποστηρίζουν είτε την “concentration - stability” hypothesis είτε την “concentration - fragility” hypothesis.

Πίνακας 4.1

Έρευνες όσον αφορά τη Συγκέντρωση και την Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα

Hypothesis	Authors	Sample	Period	Measurement Methods	Results
Concentration-Financial Stability	Ariss (2010)	Αφρική, Ανατολική και Νότια Ασία και τον Ειρηνικό	1999-2005	Ο Ariss χρησιμοποίησε τον Lerner Index για να μετρήσει το βαθμό του τραπεζικού ανταγωνισμού στο δείγμα καθώς και το Z-score για να ελέγξει την χρηματοπιστωτική σταθερότητα	Η έρευνα έδειξε ότι ο αυξημένος βαθμός ισχύος στην αγορά, οδήγησε σε μια αξιοσημείωτη χρηματοπιστωτική σταθερότητα
	Schaeck, Cihak and Wolfe (2007)	38 χώρες	1990-2003	Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να εξετάσει τη σχέση μεταξύ της ισχύος στην αγορά και της αστάθειας του τραπεζικού συστήματος. Χρησιμοποίησαν τον H-statistic of Panzar and Ross ως μέτρο ανταγωνισμού στις χώρες του δείγματος.	Έδειξαν πως ένας υψηλός βαθμός ισχύος στην αγορά μειώνει τον κίνδυνο παραγωγής συστημικού κινδύνου
	Schaeck and Cihak (2007)	10 ευρωπαϊκές χώρες	1997-2004	Χρησιμοποίησαν τον H-statistic of Panzar and Ross ως μέτρο ανταγωνισμού στις χώρες του δείγματος.	Σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον, οι τράπεζες με μεγαλύτερη ισχύ στην αγορά κρατούν περισσότερο απόθεμα ασφαλείας το οποίο οδηγεί σε χρηματοπιστωτική

					σταθερότητα
	Allen and Gale (2000)	Αμερικάνικο και Ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα	1900-1999	-	Όσο πιο συγκεντρωμένο είναι το τραπεζικό σύστημα, τόσο μεγαλύτερη σταθερότητα υπάρχει
	Craig and Santos (1997)	256 εξαγορές που έλαβαν χώρα στο τραπεζικό κλάδο της Αμερικής	1984-1993	Χρησιμοποίησαν το ROA και το ROE για να ελέγξουν τις επιπτώσεις των συγχωνεύσεων	Βρήκαν πως οι τράπεζες εμφάνισαν αυξημένη αποδοτικότητα μετά τη συγχώνευση, καθώς και μειωμένο κίνδυνο
	Capie (1995)	Αγγλικό τραπεζικό σύστημα	1890-1940	-	Τα λιγότερο ανταγωνιστικά τραπεζικά συστήματα μπορεί να είναι αρκετά σταθερά
	Benston, Hunter and Wall (1995)	Τραπεζικό σύστημα της Αμερικής	1960-1990	-	Η συγκέντρωση οδηγεί σε χρηματοπιστωτική σταθερότητα
	Bordo, Redish and Rockoff (1995)	Τραπεζικό σύστημα στον Καναδά και στην Αμερική	1920-1980	-	Το τραπεζικό σύστημα στον Καναδά που ακολουθεί ολιγοπωλιακή δομή είναι πιο σταθερό σε σχέση με το τραπεζικό σύστημα της Αμερικής που είναι πιο ανταγωνιστικό
Concentration-Financial Fragility	Tarazi, Soedarmono and Machrouh (2013)	Ασιατικές Χώρες	1994-2009	Οι συγγραφείς χρησιμοποίησαν τον Lerner Index για να μετρήσουν την ισχύ στην αγορά και το Z-score σαν μέτρο της χρηματοπιστωτικής αστάθειας	Ένας υψηλός βαθμός ισχύος στην αγορά σχετίζεται με την αύξηση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας και την αύξηση του κινδύνου αφερεγγυότητας
	Tarazi, Soedarmono and Machrouh (2011)	12 Ασιατικές χώρες	2001-2007	Οι συγγραφείς χρησιμοποίησαν τον Lerner Index για να μετρήσουν την ισχύ στην αγορά και το Z-score σαν μέτρο	Η ύπαρξη ενός υψηλού βαθμού ισχύος στην αγορά, δημιουργεί έναν υψηλό βαθμό χρηματοπιστωτικής αστάθειας

			της χρηματοπιστωτικής αστάθειας	
Maudos and De Guevara (2010)	25 χώρες από Ευρώπη, Αμερική, Καναδά και Ιαπωνία	2001-2008	Μέτρησαν τον βαθμό της ισχύος στην αγορά χρησιμοποιώντας τον Lerner Index και το Z-score για να μετρήσουν την χρηματοπιστωτική αστάθεια	Έδειξαν ότι μια αύξηση της ισχύος στην αγορά επιδρά αρνητικά στην σταθερότητα του τραπεζικού κλάδου
Uhde and Heimeshoff (2009)	25 ευρωπαϊκές χώρες	1990-2003	Οι συγγραφείς χρησιμοποίησαν το concentration ratio για την μέτρηση του βαθμού της ισχύος στην αγορά και το Z-score για τη μέτρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας	Έδειξαν ότι υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ συγκέντρωσης και σταθερότητας
De Nicolo et al (2004)	100 χώρες	1993-2000	Χρησιμοποίησαν το CR3 και το CR5 ως δείκτες συγκέντρωσης	Σε ένα συγκεντρωμένο τραπεζικό σύστημα, ο συστημικός κίνδυνος αυξάνεται
Caminal and Matutes (2002)	Καταθέτες, τράπεζες και επιχειρηματίες	2000	-	Έδειξαν πως οι τράπεζες που λειτουργούν κάτω από μονοπωλιακές συνθήκες τείνουν να προσφέρουν πιο ριψοκίνδυνες πιστώσεις, οι οποίες οδηγούν σε αύξηση της πιθανότητας αποτυχίας του τραπεζικού κλάδου
Mishkin (1999)	Τραπεζικό σύστημα της Αμερικής	1950-1998	-	Τα μεγαλύτερα και πιο συγκεντρωμένα πιστωτικά ιδρύματα ασχολούνται με πιο ριψοκίνδυνες δραστηριότητες, θέτοντας το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε αυξημένο συστημικό κίνδυνο, προκαλώντας έτσι αστάθεια
Boyd and Runkle (1993)	122 bank holding companies	1971-1990	Χρησιμοποίησαν το Z-score και το Tobin's q	Τα πιο συγκεντρωμένα ιδρύματα παίρνουν πιο ριψοκίνδυνες αποφάσεις γιατί θεωρούν πως είναι "Too big to fail", έτσι

4.2.3 Ανταγωνισμός και χρηματοπιστωτική σταθερότητα

Εκτός από τις υποθέσεις σχετικά με τη σχέση που υπάρχει μεταξύ της συγκέντρωσης και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, έχουν γίνει προσπάθειες να μελετηθεί και η σχέση που υπάρχει μεταξύ του ανταγωνισμού και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Η εν λόγω σχέση έχει οδηγήσει τους ερευνητές σε δύο βασικές απόψεις. Από τη μία πλευρά, υπάρχει η "competition - stability" hypothesis που αναδεικνύει μια θετική σχέση μεταξύ του ανταγωνισμού και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και από την άλλη πλευρά υπάρχει η "competition - fragility" hypothesis που αναδεικνύει μια αρνητική σχέση μεταξύ του ανταγωνισμού και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Η "competition - fragility" hypothesis, υποστηρίζει την ιδέα ότι μια υπέρβαση στον τραπεζικό ανταγωνισμό οδηγεί σε χρηματοπιστωτική αστάθεια για διάφορους λόγους. Αν το περιθώριο κέρδους των τραπεζών είναι χαμηλό, τότε οι τράπεζες αναγκάζονται να επενδύσουν σε ριψοκίνδυνα σχέδια, προκειμένου να αυξήσουν τα κέρδη τους με αποτέλεσμα την αυξημένη τραπεζική αστάθεια.⁵⁰

Ένας άλλος λόγος παρουσιάζεται από την αξία δικαιόχρησης (franchise value) μιας τράπεζας. Εάν ο ανταγωνισμός αυξάνεται, το κέρδος της κάθε τράπεζας μειώνεται, γεγονός που οδηγεί σε υποβάθμιση της αξίας της τραπεζικής αγοράς. Για να ανακτήσει αυτές τις ζημίες, κάθε τράπεζα θα αναγκαστεί να προβεί σε πιο ριψοκίνδυνες δραστηριότητες και να συλλέξει λιγότερα κεφάλαια αυξάνοντας έτσι την χρηματοπιστωτική αστάθεια.

Όσον αφορά την "competition - fragility" hypothesis, κατά καιρούς έχουν γίνει διάφορες έρευνες τα αποτελέσματα των οποίων υποστηρίζουν την εν λόγω υπόθεση. Για παράδειγμα, ο Keeley (1990) υποστήριξε την ιδέα ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών, μετά την οικονομική απορρύθμιση στα τέλη της δεκαετίας του 80', ενθάρρυνε τις τράπεζες να αναλάβουν περισσότερα ρίσκα. Αυτό όμως είχε ως αποτέλεσμα να μειωθεί το charter value

⁵⁰ Βλ. Maudos and De Guevara (2010), Polemis, (2014, 2015)

των τραπεζών.⁵¹ Οι Beck et al (2006) έδειξαν ότι οι χώρες με λιγότερο ανταγωνιστικό τραπεζικό σύστημα είναι λιγότερο πιθανό να πληγούν από τραπεζικές κρίσεις, οι οποίες δημιουργούν χρηματοπιστωτική αστάθεια, σε σύγκριση με τις χώρες που έχουν υψηλό τραπεζικό ανταγωνισμό. Ομοίως, οι Besanko και Thakor (1993) έδειξαν ότι οι τράπεζες αναζητούν πιο ριψοκίνδυνα χαρτοφυλάκια όταν αυξάνεται ο ανταγωνισμός. Ο Smith (1984) υπογράμμισε ένα θεωρητικό μοντέλο για το πώς η αύξηση του ανταγωνισμού για τις τράπεζες μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της ευπάθειας του τραπεζικού συστήματος. Οι Hellman, Murdoch και Stiglitz (2000) έδειξαν ότι η επιτάχυνση του ανταγωνισμού ωθεί τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να συμμετάσχουν σε ριψοκίνδυνες επενδύσεις. Επίσης, οι Berger et al (2009) και ο Turk (2010) έδειξαν ότι μια αύξηση της ισχύος στην αγορά οδηγεί σε μεγαλύτερη οικονομική σταθερότητα και κατ' επέκταση πως η υπέρβαση του τραπεζικού ανταγωνισμού μπορεί να είναι επιζήμια για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα αποτελέσματα της μελέτης του Vives (2010), ο οποίος προσπάθησε να διερευνήσει την "competition - fragility" hypothesis μέσω της εξέτασης των μηχανισμών πρόκλησης χρηματοπιστωτικής αστάθειας στο πλαίσιο του ανταγωνισμού στην τραπεζική αγορά. Βρήκε ότι ο ανταγωνισμός επηρεάζει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα μέσω δύο μηχανισμών: ο πρώτος είναι μέσω του αυξανόμενου προβλήματος συντονισμού μεταξύ των καταθετών και των επενδυτών και μέσω της ρευστότητας και του τραπεζικού κινδύνου που μπορεί να είναι συστημικός. Ο δεύτερος είναι μέσω της αύξησης των κινήτρων για την ανάληψη κινδύνου και την πιθανότητα χρεοκοπίας.

Από την άλλη πλευρά, η "competition - stability" hypothesis αναδεικνύει μια θετική σχέση μεταξύ του ανταγωνισμού και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Δεδομένου ότι σε μια λιγότερο συγκεντρωμένη αγορά οι επιχειρήσεις έχουν την δυνατότητα να απολαμβάνουν ένα υψηλότερο βαθμό ισχύος, η τράπεζα είναι σε θέση να καθορίσει υψηλότερα επιτόκια που οδηγούν τους δανειολήπτες να αναλάβουν πιο ριψοκίνδυνες αποφάσεις, λόγω του υψηλού κόστους χρηματοδότησης. Ενώ οι τράπεζες επωφελούνται από την κυρίαρχη θέση τους, γεγονός που μπορεί να θεωρηθεί και ως μια μορφή εγγύησης ή ασφάλισης έναντι της χρεοκοπίας, τα αυξημένα επιτόκια εντείνουν τη συμπεριφορά

⁵¹ «Charter value»: Η αξία μιας τράπεζας να είναι σε θέση να συνεχίσει να κάνει επενδύσεις στο μέλλον, η οποία αντικατοπτρίζεται ως μέρος της τιμής της μετοχής της.

ανάληψης αποφάσεων με μεγαλύτερο ρίσκο αλλά αυξάνουν τα κέρδη καθώς και τα παραγόμενα οφέλη από τα δάνεια.⁵²

Όσον αφορά την "competition - stability" hypothesis, κατά καιρούς έχουν γίνει διάφορες έρευνες τα αποτελέσματα των οποίων υποστηρίζουν την εν λόγω υπόθεση. Για παράδειγμα, οι Schaeck and Cihák (2009) έδειξαν ότι η σταθερότητα είναι υψηλή σε πιο ανταγωνιστικά τραπεζικά συστήματα και παράλληλα παρουσιάζεται μικρότερη πιθανότητα εμφάνισης κάποιας χρηματοοικονομικής κρίσης. Οι Boyd, De Nicolo and Jalal (2006), και οι Schaeck, Cihak and Wolfe (2006) έδειξαν μέσα από τις μελέτες τους, ότι η ισχύς στην αγορά μπορεί να αποσταθεροποιήσει το σύστημα και να είναι επιζήμια για την οικονομική σταθερότητα. Επίσης, οι Anginer, Kunt and Zhu (2012) εξέτασαν την συσχέτιση ανάμεσα στον τραπεζικό ανταγωνισμό και την σταθερότητα και έδειξαν την ύπαρξη μιας θετικής και στατιστικά σημαντικής συσχέτισης μεταξύ τους, υποστηρίζοντας έτσι την competition - stability hypothesis.

Παρακάτω παρατίθεται ο **Πίνακας 4.2**, ο οποίος περιλαμβάνει επιπλέον έρευνες που έχουν γίνει κατά καιρούς και τα αποτελέσματά τους υποστηρίζουν είτε την "competition - stability" hypothesis είτε την "competition - fragility" hypothesis.

⁵² Βλ. Boyd and De Nicolo (2005), Margaritis and Psillaki (2010)

Πίνακας 4.2

Έρευνες όσον αφορά τον Ανταγωνισμό και την Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα

Hypothesis	Authors	Sample	Period	Measurement Methods	Results
Competition-Financial Stability	Schaeck et al (2009)	38 χώρες	1990-2005	Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να εξετάσει τη σχέση μεταξύ της ισχύος στην αγορά και της αστάθειας του τραπεζικού συστήματος. Χρησιμοποίησαν τον H-statistic of Panzar and Ross ως μέτρο ανταγωνισμού στις χώρες του δείγματος.	Έδειξαν ότι υπάρχει χρηματοπιστωτική σταθερότητα στα πιο ανταγωνιστικά τραπεζικά συστήματα
	Staikouras and Wood (2000)	Ελληνικό και Ισπανικό τραπεζικό σύστημα	1980-2000	Χρησιμοποίησαν στοιχεία από το OECD Bank Profitability data και το Fitch-IBCA Bankscope	Το ισπανικό τραπεζικό σύστημα είναι πιο ανταγωνιστικό και πιο σταθερό σε σχέση με το αντίστοιχο ελληνικό
Competition-Financial Fragility	Vives (2010)	Τραπεζικό σύστημα Αμερικής και Ευρώπης	1980-2008	-	Διαπίστωσε πως ένας έντονος τραπεζικός ανταγωνισμός οδηγεί σε μια μέγιστη αύξηση του τραπεζικού κινδύνου, μέσω ενός προβλήματος συντονισμού που δημιουργείται μεταξύ των καταθετών και των επενδυτών
	Beck et al	69 χώρες της	1980-	Χρησιμοποίησαν	Οι χώρες με

	(2006)	ανατολικής Ασίας	1997	ετήσιες τιμές συγκέντρωσης, τις συγκεντρώσεις με βάση τις καταθέσεις καθώς και το CR3	λιγότερο ανταγωνιστικό τραπεζικό σύστημα έχουν μικρότερη πιθανότητα να αντιμετωπίσουν κάποια τραπεζική κρίση σε σχέση με τις χώρες που έχουν έντονα ανταγωνιστικό τραπεζικό σύστημα
	Boyd, De Nicolo and Smith (2004)	Έφτιαξαν ένα εικονικό μονοπωλιακό τραπεζικό σύστημα και ένα ανταγωνιστικό τραπεζικό σύστημα	2004	-	Βρήκαν πως η πιθανότητα μιας κοστοβόρας τραπεζικής κρίσης είναι μεγαλύτερη στο ανταγωνιστικό τραπεζικό σύστημα
	Carletti and Hartmann (2003)	Τραπεζικό σύστημα των G-7 και της Ευρώπης		-	Έδειξαν ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των μεγαλύτερων τραπεζών, μετά την οικονομική απορρύθμιση στα τέλη της δεκαετίας του 80', ενθάρρυνε τις τράπεζες να αναλάβουν περισσότερα ρίσκα. Αυτό όμως είχε ως αποτέλεσμα να μειωθεί το charter value των τραπεζών και να

					δημιουργηθεί αστάθεια
	Murdock and Stiglitz (2000)	Εικονικό τραπεζικό σύστημα	2000	-	Έδειξαν ότι ο έντονος ανταγωνισμός οδηγεί τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στο να αναλαμβάνουν πιο ριψοκίνδυνες επενδύσεις με αποτέλεσμα να αυξάνεται η πιθανότητα αστάθειας
	Hoggarth, Milne and Wood (1998)	Αγγλικό και Γερμανικό τραπεζικό σύστημα	1971-1997	-	Το Γερμανικό τραπεζικό σύστημα είναι λιγότερο ανταγωνιστικό αλλά πιο σταθερό σε σχέση με το αγγλικό που είναι πιο ανταγωνιστικό αλλά λιγότερο σταθερό
	Smith (1984)	Εικονικό τραπεζικό σύστημα	1984	-	Έδειξε ότι ο αυξημένος ανταγωνισμός μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων οδηγεί σε ευπάθεια του τραπεζικού συστήματος

4.3 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι να δείξει την σπουδαιότητα της σχέσης που υπάρχει μεταξύ της έντασης του ανταγωνισμού, της δύναμης (ισχύος) της αγοράς και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Κατά καιρούς έχουν γίνει διάφορες έρευνες, πολλές από τις οποίες αναλύονται λεπτομερώς μέσα στο κεφάλαιο, τα αποτελέσματα των οποίων μας έχουν οδηγήσει στο συμπέρασμα πως υπάρχουν τέσσερις βασικές θεωρίες οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

- 1) **“concentration - stability” hypothesis** η οποία προϋποθέτει την ύπαρξη θετικής σχέσης μεταξύ της συγκέντρωσης και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.
- 2) **“concentration - fragility” hypothesis** η οποία προϋποθέτει την ύπαρξη αρνητικής σχέσης μεταξύ της συγκέντρωσης και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.
- 3) **“competition - stability” hypothesis** που αναδεικνύει μια θετική σχέση μεταξύ του ανταγωνισμού και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.
- 4) **“competition - fragility” hypothesis** που αναδεικνύει μια αρνητική σχέση μεταξύ του ανταγωνισμού και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

5.1 Είδη Δεδομένων

Υπάρχουν τρία είδη δεδομένων:

- **Διαστρωματικά Στοιχεία (Cross Section Data):** Αποτελούν παρατηρήσεις μίας ή περισσότερων μεταβλητών σε πολλές διαφορετικές μονάδες δείγματος αλλά για μια μόνο χρονική στιγμή.
- **Χρονοσειρές (Time Series):** Εξετάζουν την εξέλιξη των τιμών μίας ή περισσότερων μεταβλητών κατά τη διάρκεια του χρόνου, για μία μόνο μονάδα δείγματος.
- **Δεδομένα Panel (Panel Data):** Αποτελούν δεδομένα μεταβλητών που αφορούν διαφορετικές μονάδες δείγματος (πχ τράπεζες) και πολλές χρονικές στιγμές.

Το εμπειρικό μοντέλο που επιλέξαμε να μελετήσουμε απαιτούσε την χρήση Δεδομένων Panel.

5.2 Δεδομένα Panel

Τα δεδομένα panel αποτελούν ουσιαστικά ένα σύνολο στοιχείων όπου ένα διαστρωματικό δείγμα απεικονίζεται διαχρονικά. Ισορροπημένα (balanced) χρονικά διαστρωματικά στοιχεία έχουμε όταν η χρονική περίοδος στην οποία αναφέρονται τα στρώματα (πχ τράπεζες) είναι η ίδια. Σε αντίθετη περίπτωση, δηλαδή όταν η χρονική περίοδος δεν είναι ίδια τότε έχουμε ανισόρροπα (unbalanced) χρονικά διαστρωματικά στοιχεία. Σε αυτή την περίπτωση υποθέτουμε πως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του ίδιου στρώματος στο χρόνο αλλά μεταξύ των στρωμάτων υπάρχει ανεξαρτησία.

Τα βασικά πλεονεκτήματα των δεδομένων panel είναι τα εξής:

1. Επιτρέπουν την μελέτη επιμέρους δυναμικών (π.χ. διαχωρισμός ηλικίας και ομαδοποίηση επίδρασης).
2. Περιέχουν περισσότερη πληροφορία (περισσότερη μεταβλητότητα, μικρότερη συγγραμμικότητα) και οι εκτιμητές είναι πιο αποτελεσματικοί.
3. Περιέχουν πληροφορία για την χρονική προτεραιότητα των γεγονότων.⁵³
4. Επιτρέπουν τον έλεγχο για την ύπαρξη ετερογένειας που δεν μπορεί να παρατηρηθεί εύκολα. Τα δεδομένα χρονοσειράς και τα διαστρωματικά δεδομένα δεν έχουν αυτή την δυνατότητα, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η πιθανότητα οι εκτιμητές που αποδίδουν να μην είναι αμερόληπτοι.
5. Μελετώντας τις επαναλαμβανόμενες διαστρωματικές παρατηρήσεις, τα πάνελ δεδομένα είναι περισσότερο κατάλληλα αναφορικά με τη μελέτη της δυναμικής της αλλαγής.
6. Επιτρέπουν την κατασκευή και τον έλεγχο πιο περίπλοκων συμπεριφορικά μοντέλων, σε αντίθεση με τα δεδομένα χρονοσειράς και τα διαστρωματικά δεδομένα που δεν έχουν αυτή την δυνατότητα.
7. Τα δεδομένα panel μπορούν αποτελεσματικότερα να ανιχνεύσουν και να μετρήσουν τις επιπτώσεις από τις αυξομειώσεις μίας ή περισσοτέρων μεταβλητών, οι οποίες δεν μπορούν να παρατηρηθούν σε μεμονωμένα διαστρωματικά δεδομένα ή δεδομένα χρονοσειρών.⁵⁴
8. Παρέχουν εκτιμήσεις αυξημένης ακρίβειας μιας και το πλήθος των συνολικών παρατηρήσεων που χρησιμοποιούν είναι υπερδιπλάσιο σε σχέση με αυτό των διαστρωματικών δεδομένων και των δεδομένων χρονοσειράς.
9. Επιτρέπουν την διόρθωση της συνδυασμένης επίδρασης της μεροληψίας από τις παραλειπόμενες μεταβλητές στο υπόδειγμα που μελετάμε. Ουσιαστικά πρόκειται για μεταβλητές που είναι διαχρονικά σταθερές, διαφέρουν μεταξύ των στρωμάτων αλλά έχουν παραληφθεί από το υπόδειγμα.
10. Παρέχουν την δυνατότητα να υποδειγματοποιήσουμε μια διαχρονική συμπεριφορά μιας οντότητας, αποφεύγοντας έτσι το σφάλμα της προσθετικότητας. Δηλαδή, η

⁵³ <http://www.sowi.uni-mannheim.de/lehrstuehle/lessm/veranst/Panelanalyse.pdf>, Σελ. 2

⁵⁴ Bad H. Baltagi, 2005, "Econometric Analysis of Panel Data", West Sussex, England, Σελ. 4-7

συμπεριφορά που χαρακτηρίζει κάποιο ή κάποια από τα στρώματα του δείγματος που μελετάμε, δεν είναι απαραίτητο πως χαρακτηρίζει και το σύνολο του δείγματός μας.⁵⁵

Σε αντίθεση με τη χρησιμοποίηση μεμονωμένων διαστρωματικών δεδομένων ή δεδομένων χρονοσειρών, τα δεδομένα panel μπορούν να εμπλουτίσουν την εκάστοτε εμπειρική ανάλυση. Παρ' όλα αυτά, τα μοντέλα παλινδρόμησης δεδομένων panel έχουν κάποια μειονεκτήματα.

Τα βασικότερα εξ' αυτών είναι τα εξής:

1. Προβλήματα σχεδίασης και συλλογής δεδομένων. (π.χ. μη ολοκληρωμένο δείγμα, έλλειψη απαντήσεων όταν το δείγμα μας προέρχεται από κάποιο ερωτηματολόγιο)
2. Στρεβλώσεις του σφάλματος μέτρησης. (π.χ. σφάλματα μέτρησης μπορεί να προκύψουν εξαιτίας των ελαττωματικών απαντήσεων λόγω ασαφών ερωτήσεων, σφάλματα μνήμης, σκόπιμη διαστρέβλωση των απαντήσεων)
3. Εξάρτηση από την διαστρωματικότητα. Panel μοντέλα με μεγάλη χρονική διάρκεια τα οποία δεν λαμβάνουν υπόψη τους τη διαστρωματικότητα, οδηγούν με βεβαιότητα σε λανθασμένα συμπεράσματα.⁵⁶

5.3 Βασικά Μοντέλα Δεδομένων Panel

Υπάρχουν δύο βασικά μοντέλα Panel:

1. Το Pooled OLS (Ομαδοποιημένη Μέθοδος Ελαχίστων Τετραγώνων)
2. Τα Individual Panel Models:
 - Fixed Effect (Μέθοδος Σταθερών Επιδράσεων)
 - Random Effect (Μέθοδος Τυχαίων Επιδράσεων)

⁵⁵ <https://npapanikolaou.files.wordpress.com/2010/10/ceb5cf81ceb3ceb1cf83cf84ceaecf81ceb9cebf-9-cf85cf80cebfceb4ceb5ceafceb3cebcceb1cf84ceb1-cebcceb5-ceb4ceb5ceb4cebfcebcceadcebdcceb1-panel.pdf>

⁵⁶ Bad H. Baltagi, 2005, "Econometric Analysis of Panel Data", West Sussex, England, Σελ. 8-9

Η Μέθοδος Ελαχίστων Τετραγώνων (Pooled Ordinary Least Square Method) θεωρείται το πιο αυστηρό μοντέλο σύμφωνα με την οποία οι εκτιμήσεις των πληθυσμιακών παραμέτρων προκύπτουν από την ελαχιστοποίηση του αθροίσματος των τετραγώνων των τιμών των καταλοίπων.⁵⁷

$$\min SS = \sum_{i=1}^n \hat{\varepsilon}_i^2 = \sum_{i=1}^n (Y_i - \hat{Y}_i)^2$$

Βασικές υποθέσεις του υποδείγματος:

1. Ο μέσος όρος των τιμών του τυχαίου σφάλματος για κάθε τιμή του είναι μηδέν, δηλαδή για κάθε $i=1,2,3,\dots,n$ ισχύει η σχέση:

$$\mathbf{E}(\varepsilon_i) = \mathbf{0}$$

2. Η διακύμανση των τιμών του τυχαίου σφάλματος είναι σταθερή και ίδια για κάθε τιμή του, δηλαδή για κάθε $i=1,2,3,\dots,n$ ισχύει η σχέση:

$$\mathbf{Var}(\varepsilon_i) = \mathbf{E}(\varepsilon_i^2) = \sigma^2$$

3. Οι τιμές του τυχαίου σφάλματος είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους, δηλαδή για κάθε $i \neq j$ ισχύει η σχέση:

$$\mathbf{E}(\varepsilon_i \varepsilon_j) = \mathbf{0}$$

4. Οι τιμές του τυχαίου σφάλματος είναι ανεξάρτητες από τις τιμές των ανεξάρτητων μεταβλητών, δηλαδή για κάθε $i=1,2,3,\dots,n$ ισχύει η σχέση:

$$\mathbf{E}(\varepsilon_i \mathbf{X}_i) = \mathbf{0}$$

5. Οι τιμές του τυχαίου σφάλματος ακολουθούν κανονική κατανομή:

$$\varepsilon_i \sim \text{iid } \mathbf{N}(\mathbf{0}, \sigma^2)$$

δηλαδή, οι τιμές του τυχαίου σφάλματος είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους και ακολουθούν την κανονική κατανομή με μέσο ορό μηδέν και διακύμανση σ^2 .

6. Οι τιμές των k ανεξάρτητων μεταβλητών δεν συσχετίζονται γραμμικά μεταξύ τους.⁵⁸

⁵⁷ Χρήστος Ν. Αγιακλόγλου, Θεοφάνης Ε. Μπένος (2007), «Εισαγωγή στην Οικονομετρική Ανάλυση», Τόμος Β', Β' έκδοση, Αθήνα, Σελ. 41

⁵⁸ Χρήστος Ν. Αγιακλόγλου, Θεοφάνης Ε. Μπένος (2007), «Εισαγωγή στην Οικονομετρική Ανάλυση», Τόμος Β', Β' έκδοση, Αθήνα, Σελ. 27-29

5.4 Επιλογή Δεδομένων

Στην παρούσα διπλωματική επιλέχθηκε να μελετηθεί η σχέση μεταξύ της σταθερότητας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού κλάδου (ως εξαρτημένη μεταβλητή) και το μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών, του μεγέθους των τραπεζών, του κατά κεφαλήν ΑΕΠ καθώς και του βαθμού οικονομικής ελευθερίας που επικρατεί στην Ελλάδα.

Το δείγμα μας αποτελείται από 16 τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα και τα δεδομένα μας αφορούν τα έτη 2000-2014. Η επιλογή των εν λόγω ετών όπως και των τραπεζών έγινε με γνώμονα την ύπαρξη όσο το δυνατόν λιγότερων ελλειπουσών τιμών.

Έχουμε ανακτήσει τα οικονομικά στοιχεία σε επίπεδο τράπεζας για την εξεταζόμενη περίοδο από τη βάση δεδομένων Bankscope που παρέχονται από τον οίκο Fitch-IBCA (International Bank Credit Analysis Ltd), την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ECB & ECB Statistical Data Warehouse) καθώς και την Παγκόσμια Τράπεζα (World Development Indicators). Από τις μεταβλητές που χρησιμοποιήσαμε το κατά κεφαλήν εισόδημα (GDP per capita) είναι εκφρασμένο σε λογαριθμική μορφή για καλύτερη ομοιογένεια και το μέγεθος των τραπεζών υπολογίζεται και αυτό παίρνοντας το log of Total Assets της εκάστοτε τράπεζας.

Η γενικευμένη μορφή της εξίσωσης του μοντέλου που χρησιμοποιήσαμε για το οικονομετρικό μας υπόδειγμα είναι η εξής:

$$Y_i = b_0 + b_1X_{1i} + b_2X_{2i} + \dots + b_kX_{ki} + \varepsilon_i^{59}$$

όπου Y είναι η εξαρτημένη μεταβλητή, b_0 είναι η σταθερά, X οι ανεξάρτητες μεταβλητές, b οι συντελεστές και ε ο διαταρακτικός όρος ή τυχαίο σφάλμα.

⁵⁹ Χρήστος Ν. Αγιακλόγλου, Θεοφάνης Ε. Μπένος (2007), «Εισαγωγή στην Οικονομετρική Ανάλυση», Τόμος Β', Β' έκδοση, Αθήνα, Σελ. 136

5.5 Οικονομετρικό Υπόδειγμα

Χρησιμοποιήσαμε διάφορους δείκτες έκθεσης στον κίνδυνο ως εξαρτημένες μεταβλητές που αντιπροσωπεύουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα (Financial Stability): 1) ο όγκος των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) προς το σύνολο των δανείων ερμηνεύει τον κίνδυνο του χαρτοφυλακίου δανείων, 2) ο δείκτης Z είναι αντίστροφο μέτρο του συνολικού τραπεζικού κινδύνου και 3) τα ίδια κεφάλαια προς το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων (E / TA) μας δείχνει το επίπεδο κεφαλαιοποίησης της κάθε τράπεζας.

Η μεταβολή του Z index είναι αντιστρόφως ανάλογη με την πιθανότητα αποτυχίας μιας επιχείρησης. Δηλαδή, όσο αυξάνεται ο δείκτης Z τόσο μειώνεται η πιθανότητα αποτυχίας μιας επιχείρησης και το αντίστροφο. Συνδυάζει την κερδοφορία, τη μόχλευση, και την μεταβλητότητα των αποδόσεων σε ένα ενιαίο μέτρο. Δίνεται από την σχέση:

$$Z_i = \frac{ROA_i + \left(\frac{E}{TA_i}\right)}{\sigma ROA_i}$$

όπου ROA_i είναι η, κατά μέσο όρο, περίοδος απόδοσης των περιουσιακών στοιχείων για την τράπεζα i , E / TA αντιπροσωπεύει τα ίδια κεφάλαια προς το σύνολο του ενεργητικού για την τράπεζα i , και σROA_i είναι η τυπική απόκλιση της απόδοσης των περιουσιακών στοιχείων κατά τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου. Ο δείκτης Z αυξάνει όταν υπάρχει υψηλή κερδοφορία καθώς και υψηλά επίπεδα κεφαλαιοποίησης, ενώ μειώνεται όταν υπάρχει ασταθής κερδοφορία η οποία αντανακλάται από μια υψηλή τυπική απόκλιση της απόδοσης των περιουσιακών στοιχείων. Τέλος αποτελεί δείκτη της χρηματοοικονομικής σταθερότητας στο επίπεδο των επιχειρήσεων.

Στηριζόμενοι στη γενικευμένη μορφή του οικονομετρικού υποδείγματος καθώς και στους τρεις δείκτες χρηματοοικονομικής σταθερότητας (NPLs, Z index, E / TA), προχωρήσαμε στην δημιουργία των εξής τριών εξισώσεων:

➤ $NPLs_{it} = C + b1CR5_t + b2Fraser\ index_t + b3Ln(GDPPC)_t + b4Bank\ Size_{it} + \varepsilon_{it}$

➤ $Z_{it} = C + b1CR5_t + b2Fraser\ index_t + b3Ln(GDPPC)_t + b4Bank\ Size_{it} + \varepsilon_{it}$

➤ $E / TA_{it} = C + b1CR5_t + b2Fraser\ index_t + b3Ln(GDPPC)_t + b4Bank\ Size_{it} + \varepsilon_{it}$

Όπου i και t αντίστοιχα αναφέρονται στην τράπεζα και στον χρόνο.

Όσον αφορά τις ανεξάρτητες μεταβλητές μας, αυτές ορίζονται ως εξής:

- **CR-5:** Πρόκειται για μερίδιο αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών.
- **Fraser index:** Ο δείκτης αυτός επιχειρεί να μετρήσει το βαθμό (επίπεδο) οικονομικής ελευθερίας σε χώρες του κόσμου. Στην ουσία μετράει 1) το μέγεθος της κυβέρνησης, τα έξοδα, τους φόρους και τις επιχειρήσεις, 2) τη νομική δομή και ασφάλεια των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, 3) την ελευθερία στο διεθνές εμπόριο και 4) τους κανονισμούς πίστωσης, εργασίας και επιχειρήσεων. Όσο πιο μεγάλη τιμή πάρει τόσο μικρότερο είναι το επίπεδο κίνδυνου που έχει μια χώρα (παίρνει τιμές από 0-10).
- **Ln (GDPPC):** Η λογαριθμική τιμή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.
- **Bank Size:** Μετράει το μέγεθος της τράπεζας και υπολογίζεται με τον λογάριθμο του συνόλου του ενεργητικού (log of Total Assets) της εκάστοτε τράπεζας.

Η δημιουργία των τριών παραπάνω εξισώσεων έγινε με σκοπό να δούμε ποια από τις τρεις ερμηνεύει καλύτερα την κατάσταση που επικρατεί στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ελλάδας σύμφωνα πάντα και με τα στοιχεία που έχουμε στην διάθεσή μας.

5.6 Αποτελέσματα Παλινδρόμησης

Τα τρία μοντέλα μας εκτιμήθηκαν με την μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων (Panel OLS) και τα αποτελέσματα που πήραμε είναι τα ακόλουθα⁶⁰:

1^η Εξίσωση: $NPLs_{it} = C + b_1CR5_t + b_2Fraser\ index_t + b_3Ln(GDPPC)_t + b_4Bank\ Size_{it} + \varepsilon_{it}$

⁶⁰ Για την εκτίμηση των συντελεστών με OLS, χρησιμοποιήθηκαν οι σταθερές επιδράσεις (**fixed effects**) με σκοπό την αντιμετώπιση της μη-παρατηρούμενης ετερογένειας σύμφωνα και με τα αποτελέσματα του σχετικού ελέγχου Hausman. Εναλλακτικά για να αντιμετωπιστεί τυχόν πρόβλημα ενδογένειας, χρησιμοποιήθηκε η Γενικευμένη Μέθοδος Ροπών (**GMM**), η οποία και έδωσε παρόμοια αποτελέσματα.

Πίνακας 5.1
Εξαρτημένη μεταβλητή NPLs

Dependent Variable: **NPLs**
Method: Panel Least Squares
Sample: 2000 2014
Periods included: 15
Cross-sections included: 11
Total panel (unbalanced) observations: 152

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	9.330514	49.85112	0.187168	0.8518
Ln (GDPPC)	2.998806	5.684069	0.527581	0.5986
Log (TA)	-6.561491	5.298339	-1.238405	0.2177
FRASER	5.264802	3.432142	1.533970	0.1273
CR5	0.680223	0.084526	8.047528	0.0000
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.555081	Mean dependent var	8.594474	
Adjusted R-squared	0.509614	S.D. dependent var	11.17189	
S.E. of regression	7.823401	Akaike info criterion	7.045585	
Sum squared resid	8385.167	Schwarz criterion	7.343994	
Log likelihood	-520.4644	Hannan-Quinn criter.	7.166809	
F-statistic	12.20864			
Prob(F-statistic)	0.000000			

Σύμφωνα με τον **Πίνακα 5.1** στατιστικά σημαντικοί προβλεπτικοί παράγοντες της εξαρτημένης μεταβλητής των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) είναι ο δείκτης CR5 ($b_1=0.68$, $p=.000$) ενώ δεν είναι στατιστικά σημαντικό το Ln (GDPPC) ($b_3=2,99$, $p=0.5986$), το Log of Total Assets ($b_4=-6,56$, $p=0.2177$) και ο δείκτης Fraser ($b_2=5,26$, $p=0.1273$). Επιπλέον παρατηρούμε ότι ο συντελεστής του δείκτη CR5 (το μερίδιο αγοράς για τις πρώτες 5 τράπεζες) έχει θετικό πρόσημο που σημαίνει ότι όταν αυξάνεται η τιμή του δείκτη τότε αυξάνεται το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων και το αντίστροφο. Παρατηρούμε ακόμα ότι στο μοντέλο μας κατά 55,5% η μεταβλητότητα των τιμών της εξαρτημένης μεταβλητής (NPLs) ερμηνεύεται από το εκτιμηθέν υπόδειγμα, λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των ανεξάρτητων μεταβλητών. Επίσης, ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού είναι ίσος με 0,51. Αυτό σημαίνει πως το μοντέλο μας έχει μέτρια ερμηνευτική ικανότητα. Επίσης το γραμμικό μοντέλο που έχει δημιουργηθεί είναι στατιστικά σημαντικό μέσω της ανάλυσης διασποράς που πραγματοποιήθηκε ($F=12,2$, $p=.000$). Τα κριτήρια Akaike, Schwarz & Hannan είναι δείκτες σύγκρισης διαφορετικών μοντέλων μεταξύ τους, το μοντέλο με την μικρότερη τιμή είναι το ενδεδειγμένο για επιλογή.

2^η Εξίσωση: $Z_{it} = C + b_1CR5_t + b_2Fraser\ index_t + b_3Ln(GDPPC)_t + b_4Bank\ Size_{it} + \varepsilon_{it}$

Πίνακας 5.2
Εξαρτημένη μεταβλητή Z index

Dependent Variable: **Z**
Method: Panel Least Squares
Sample: 2000 2014
Periods included: 15
Cross-sections included: 16
Total panel (unbalanced) observations: 214

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	61.90738	24.14637	2.563837	0.0111
Ln (GDPPC)	3.832226	2.841952	1.348449	0.1791
Log (TA)	-12.34280	2.366880	-5.214800	0.0000
FRASER	2.630189	1.687614	1.558525	0.1207
CR5	0.123378	0.041688	2.959559	0.0035
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.856167	Mean dependent var	9.557804	
Adjusted R-squared	0.842080	S.D. dependent var	11.39414	
S.E. of regression	4.527932	Akaike info criterion	5.947206	
Sum squared resid	3977.421	Schwarz criterion	6.261783	
Log likelihood	-616.3510	Hannan-Quinn criter.	6.074323	
F-statistic	60.77815			
Prob(F-statistic)	0.000000			

Σύμφωνα με τον **Πίνακα 5.2** στατιστικά σημαντικοί προβλεπτικοί παράγοντες της εξαρτημένης μεταβλητής Z είναι το Log of Total Assets ($b_4=-12.34$, $p=.000$) και ο δείκτης CR5 ($b_1=0.12$, $p=0.0035$) για επίπεδο σημαντικότητας $\alpha=1\%$, ενώ δεν είναι στατιστικά σημαντικοί ο δείκτης Ln (GDPPC) ($b_3=3.83$, $p=0.1791$) και ο δείκτης Fraser ($b_2=2.63$, $p=0.1207$). Επιπλέον παρατηρούμε ότι το Log of Total Assets έχει αρνητικό πρόσημο, δηλαδή όσο μεγαλύτερο ενεργητικό έχει μια εταιρεία τότε αυξάνεται και η πιθανότητα αποτυχίας της αφού μειώνεται ο δείκτης Z. Από την άλλη ο δείκτης CR5 (το μερίδιο αγοράς για τις 5 μεγαλύτερες τράπεζες) έχει θετικό πρόσημο που σημαίνει ότι όταν αυξάνεται η τιμή του δείκτη τότε μειώνεται η πιθανότητα αποτυχίας. Βέβαια την μεγαλύτερη επίδραση μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών την έχει το ενεργητικό. Παρατηρούμε ακόμα ότι στο μοντέλο μας κατά 85,6% η μεταβλητότητα των τιμών της εξαρτημένης μεταβλητής (Z index) ερμηνεύεται από το εκτιμηθέν υπόδειγμα, λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των ανεξάρτητων μεταβλητών.

Επίσης, ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού είναι ίσος με 0,84. Αυτό σημαίνει πως το μοντέλο μας έχει πολύ καλή ερμηνευτική ικανότητα. Επίσης το γραμμικό μοντέλο που έχει δημιουργηθεί είναι στατιστικά σημαντικό μέσω της ανάλυσης διασποράς που πραγματοποιήθηκε ($F=60.77$, $p=.000$). Τα κριτήρια Akaike, Schwarz & Hannan είναι δείκτες σύγκρισης διαφορετικών μοντέλων μεταξύ τους, το μοντέλο με την μικρότερη τιμή είναι το ενδεδειγμένο για επιλογή.

3^η Εξίσωση: $E / TA_{it} = C + b_1CR5_t + b_2Fraser\ index_t + b_3Ln(GDPPC)_t + b_4Bank\ Size_{it} + \varepsilon_{it}$

Πίνακα 5.3
Εξαρτημένη μεταβλητή E / TA

Dependent Variable: **E/TA**

Method: Panel Least Squares

Sample: 2000 2014

Periods included: 15

Cross-sections included: 16

Total panel (unbalanced) observations:
214

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	18.76372	31.01737	0.604942	0.5459
Ln (GDPPC)	9.115661	3.650646	2.496999	0.0134
Log (TA)	-11.20892	3.040389	-3.686672	0.0003
FRASER	4.161695	2.167835	1.919747	0.0564
CR5	0.105972	0.053551	1.978921	0.0492
Effects Specification				
Cross-section fixed (dummy variables)				
R-squared	0.773565	Mean dependent var	13.57939	
Adjusted R-squared	0.751388	S.D. dependent var	11.66519	
S.E. of regression	5.816383	Akaike info criterion	6.448032	
Sum squared resid	6563.080	Schwarz criterion	6.762609	
Log likelihood	-669.9395	Hannan-Quinn criter.	6.575150	
F-statistic	34.88194			
Prob(F-statistic)	0.000000			

Σύμφωνα με τον **Πίνακα 5.3** στατιστικά σημαντικοί προβλεπτικοί παράγοντες της εξαρτημένης μεταβλητής E / TA , είναι ο δείκτης CR5 ($b_1=0.11$, $p=0.049$), το \ln (GDPPC) ($b_3=9,11$, $p=0.0134$), το Log of Total Assets ($b_4=-11,20$, $p=.0003$) και ο δείκτης Fraser ($b_2=4,16$, $p=.0564$). Επιπλέον παρατηρούμε ότι ο δείκτης CR5 (το μερίδιο αγοράς για τις 5 μεγαλύτερες τράπεζες) έχει θετικό πρόσημο που σημαίνει ότι όταν αυξάνεται η τιμή του δείκτη τότε αυξάνεται ο κεφαλαιακός λόγος, δηλαδή μειώνεται το ρίσκο αποτυχίας. Παρατηρούμε ακόμα ότι στο μοντέλο μας κατά 77,3% η μεταβλητότητα των τιμών της εξαρτημένης μεταβλητής (E/TA) ερμηνεύεται από το εκτιμηθέν υπόδειγμα, λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των ανεξάρτητων μεταβλητών. Επίσης, ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού είναι ίσος με 0,75. Αυτό σημαίνει πως το μοντέλο μας έχει καλή ερμηνευτική ικανότητα. Επίσης το γραμμικό μοντέλο που έχει δημιουργηθεί είναι στατιστικά σημαντικό μέσω της ανάλυσης διασποράς που πραγματοποιήθηκε ($F=34,88$, $p=.000$). Τα κριτήρια Akaike, Schwarz & Hannan είναι δείκτες σύγκρισης διαφορετικών μοντέλων μεταξύ τους, το μοντέλο με την μικρότερη τιμή είναι το ενδεδειγμένο για επιλογή.

Σύμφωνα με το συντελεστή προσδιορισμού και πιο συγκεκριμένα με τον προσαρμοσμένο συντελεστή προσδιορισμού, που χρησιμοποιείται ως μέτρο μεταξύ των στατιστικών υποδειγμάτων ώστε να καταλήξουμε ποιο είναι πιο κατάλληλο για να ερμηνεύσει το μοντέλο μας, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η **2^η εξίσωση**: $Z_{it} = C + b_1CR5_t + b_2Fraser\ index_t + b_3Ln(GDPPC)_t + b_4Bank\ Size_{it} + \varepsilon_{it}$ ερμηνεύει καλύτερα το μοντέλο μας.

5.7 Σύγκριση αποτελεσμάτων με άλλες έρευνες

Η σχέση ανάμεσα στην χρηματοπιστωτική σταθερότητα και την ισχύ στην αγορά, είναι ένα θέμα το οποίο έχει απασχολήσει ένα πολύ μεγάλο αριθμό ερευνητών. Στην έρευνά μας, πήραμε ως εξαρτημένες μεταβλητές το μερίδιο αγοράς των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών (CR-5), το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (GDP), την λογαριθμημένη τιμή του σύνολο των κεφαλαίων (TA) που μετράει το μέγεθος των τραπεζών και το επίπεδο οικονομικής ελευθερίας στην Ελλάδα και ως εξαρτημένες μεταβλητές το δείκτη Z , το λόγο των κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού (E/TA) καθώς και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (NPLs). Σύμφωνα με τα

αποτελέσματα των παλινδρομήσεων, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το μέγεθος των τραπεζών καθώς και το επίπεδο οικονομικής ελευθερίας δεν δείχνουν να επηρεάζουν ιδιαίτερα την σταθερότητα του τραπεζικού κλάδου. Βλέπουμε όμως πως μια μικρή αύξηση του μεριδίου αγοράς των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών θα δημιουργήσει αστάθεια καθώς αυξάνεται το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Οι Tarazi, Soedarmono and Machrouh μελέτησαν το τραπεζικό σύστημα 11 Ασιατικών χωρών για την χρονική περίοδο 1994-2009. Οι συγγραφείς χρησιμοποίησαν τον Lerner Index για να μετρήσουν την ισχύ στην αγορά και το Z index σαν μέτρο της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνά τους έδειξαν πως ένας υψηλός βαθμός ισχύος στην αγορά σχετίζεται με την αύξηση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας και την αύξηση του κινδύνου αφερεγγυότητας. Επομένως συμπέραναν πως η αύξηση της ισχύος στον τραπεζικό κλάδο των εν λόγω Ασιατικών χωρών, οδηγεί σε αστάθεια. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξαν και οι Maudos, De Guevara οι οποίοι μελέτησαν το τραπεζικό σύστημα 25 χωρών από Ευρώπη, Αμερική, Καναδά και Ιαπωνία από το 2001 έως το 2008, χρησιμοποιώντας τον δείκτη Lerner ως μέτρο ισχύος στην αγορά και τον δείκτη Z ως μέτρο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Από την άλλη πλευρά, οι Berger, Klapper και Turk μελέτησαν τον τραπεζικό κλάδο από 23 βιομηχανικές χώρες από το 1999-2005. Χρησιμοποίησαν ως εξαρτημένες μεταβλητές τον όγκο των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) προς το σύνολο των δανείων, τον Z index ως μέτρο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, καθώς και τον λόγο των ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων (E/TA). Ως ανεξάρτητες μεταβλητές χρησιμοποίησαν τον δείκτη Lerner, το HHI deposits, το HHI loans, το Bank Size, το Ln (GDPPC) και το δείκτη Legal rights που μετράει το επίπεδο στο οποίο οι νόμοι περι εγγύησης και χρεοκοπίας διευκολύνουν τον δανεισμό. Τα αποτελέσματα της έρευνάς τους έδειξαν μια σημαντική θετική σχέση μεταξύ του δείκτη Z και της ισχύος στην αγορά. Αυτό υποδηλώνει ότι η μεγαλύτερη δύναμη στην αγορά σχετίζεται με σημαντικά υψηλότερη συνολική σταθερότητα. Επομένως, με βάση τα δεδομένα που είχαν στην διάθεσή τους και τα αποτελέσματα από την έρευνά τους, κατέληξαν στο συμπέρασμα πως η αύξηση της ισχύος του τραπεζικού κλάδου των χωρών που μελέτησαν οδηγεί σε μεγαλύτερη σταθερότητα.

5.8 Συμπεράσματα

Ο στόχος της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει τους προσδιοριστικούς παράγοντες της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος κατά τα τελευταία έτη και ειδικότερα την επίδραση του επιπέδου του ανταγωνισμού σε αυτή. Η ανάλυση, ακολουθεί το πρότυπο της Σύγχρονης Εφαρμοσμένης Βιομηχανικής Οργάνωσης (NEIO) και ενσωματώνει τη χρήση διαρθρωτικών δεικτών, όπως είναι ο βαθμός/λόγος συγκέντρωσης των πέντε μεγαλύτερων επιχειρήσεων (CR-5) για την εκτίμηση του βαθμού ανταγωνισμού στον τραπεζικό τομέα.

Η οικονομετρική μεθοδολογία, κάνει χρήση χρηματοοικονομικών διαστρωματικών δεδομένων χρονολογικών σειρών (panel data) σε δείγμα ελληνικών τραπεζών για την περίοδο 2000-2014 που εξάγονται από τη βάση δεδομένων Bankscore. Η εμπειρική (οικονομετρική) μεθοδολογία περιλαμβάνει μεθόδους που αντιμετωπίζουν ισχυρά το πρόβλημα της ενδογένειας, όπως η γενικευμένη μέθοδος ροπών (GMM), το οποίο μπορεί να προέλθει σε κλασσικές μεθόδους εκτίμησης, όπως η μέθοδος των ελαχίστων τετραγώνων (OLS). Από τα εμπειρικά ευρήματα, θα προσδιορισθεί η δομή της ελληνικής τραπεζικής αγοράς (μονοπωλιακός ανταγωνισμός, ολιγοπώλιο) και οι κυριότεροι παράγοντες χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, ενώ τα αποτελέσματα της ανάλυσης θα έχουν σημαντικές επιδράσεις στην άσκηση ρυθμιστικής πολιτικής από την εποπτεύουσα αρχή (Τράπεζα της Ελλάδος).

Σύμφωνα με την παραδοσιακή άποψη του «competition - fragility», ο έντονος τραπεζικός ανταγωνισμός διαβρώνει την ισχύ στην αγορά και μειώνει τα περιθώρια κέρδους. Αυτό ενθαρρύνει τους τραπεζικούς οργανισμούς να αναλάβουν μεγαλύτερο κίνδυνο για την αύξηση των αποδόσεων τους. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με την εναλλακτική άποψη του «competition - stability», η μεγαλύτερη ισχύ στην χρηματοπιστωτική αγορά μπορεί να οδηγήσει σε υψηλότερο κίνδυνο τις τράπεζες, αφού αυξάνονται τα επιτόκια με αποτέλεσμα οι πελάτες να δυσκολεύονται να αποπληρώσουν τα δάνεια που έχουν πάρει. Επίσης έχουμε αύξηση του ηθικού κινδύνου.

Υπάρχουν επίσης και έρευνες που ασχολούνται με το «concentration – stability» και το «concentration – fragility». Σύμφωνα λοιπόν με την πρώτη άποψη, σε ένα συγκεντρωμένο τραπεζικό σύστημα, οι τράπεζες παράγουν περισσότερα κέρδη που τις οδηγούν σε ένα «μαξιλάρι» ασφαλείας ή σε ένα «απόθεμα ασφαλείας» που απορροφά όλους τους μακροοικονομικούς κραδασμούς και τις εξωτερικές διαταραχές της ρευστότητας. Από την άλλη πλευρά, τα μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα που διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στην

οικονομία θεωρούνται "too big to fail" και λαμβάνουν επιδοτήσεις από το κρατικό δίκτυ ασφαλείας. Έτσι κάθε μεγάλη τράπεζα μπορεί να προβεί σε επενδύσεις υψηλότερου κινδύνου που αυξάνουν τον ηθικό κίνδυνο, διαστρεβλώνουν τα κίνητρά της και ζημιώνουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

Από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε παραπάνω προέκυψαν τα εξής κοινά συμπεράσματα και από τα τρία μοντέλα: ο δείκτης Fraser ο οποίος δείχνει το επίπεδο οικονομικής ελευθερίας δεν είναι προβλεπτικός παράγοντας της πιθανότητας αποτυχίας μιας τράπεζας (Z index), ούτε του ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) που μετρά τον κίνδυνο του χαρτοφυλακίου δανείων, ενώ επηρεάζει ελάχιστα το λόγο των κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού (E / TA), που μας δείχνει το επίπεδο της τραπεζικής κεφαλαιοποίησης. Ακόμα και στα τρία μοντέλα βρέθηκε ότι ο δείκτης CR5 είναι προβλεπτικός παράγοντας της πιθανότητας αποτυχίας μιας τράπεζας (Z index), του ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) και του λόγου των κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού (E / TA). Δηλαδή το μερίδιο αγοράς που κατέχουν οι 5 μεγαλύτερες τράπεζες του κλάδου επηρεάζουν με θετικό τρόπο την πιθανότητα αποτυχίας του τραπεζικού κλάδου. Είναι ενδιαφέρον το αποτέλεσμα ότι για μια μονάδα αύξησης του μεριδίου αγοράς των πέντε μεγαλύτερων τραπεζών, αυξάνεται η πιθανότητα αποτυχίας κατά 0,12 μονάδες, το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων κατά 0,68 μονάδες και το επίπεδο κεφαλαιοποίησης των τραπεζών κατά 0,10 μονάδες.

Φαίνεται με βάση τα νούμερα αυτά ότι η έλλειψη ανταγωνισμού σε ένα αρκετά συγκεντρωμένο τραπεζικό σύστημα, όπως το Ελληνικό, να έχει οδηγήσει σε υψηλό βαθμό ευθραυστότητας καθώς για μικρές μεταβολές του μεριδίου αγοράς η πιθανότητα αποτυχίας αυξάνεται σημαντικά ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται σημαντικά και το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Επομένως, στηριζόμενοι στα στοιχεία που έχουμε και σε αυτά που προέκυψαν και μέσα από την εμπειρική διερεύνηση, μπορούμε να οδηγηθούμε στο συμπέρασμα πως το τραπεζικό σύστημα στην Ελλάδα ανήκει στο «concentration – fragility» view.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Γεώργιος Αλογοσκούφης και Σ. Λαζαρέτου (2002), Η Δραχμή: Από το Φοίνικα στο Ευρώ, Εκδόσεις Λιβάνης, Αθήνα

Χρήστος Ν. Αγιακλόγλου και Γεώργιος Σ. Οικονόμου (2004), «Μέθοδοι Προβλέψεων και Ανάλυσης Αποφάσεων», Β΄ έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα

Χρήστος Ν. Αγιακλόγλου, Θεοφάνης Ε. Μπένος (2007), «Εισαγωγή στην Οικονομετρική Ανάλυση», Τόμος Β΄, Β΄ έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα

Χρήστος Ν. Αγιακλόγλου, Θεοφάνης Ε. Μπένος (2007), «Εισαγωγή στην Οικονομετρική Ανάλυση», Τόμος Α΄, Β΄ έκδοση, Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα

Γεώργιος Δερτιλής (1984), «Ελληνική Οικονομία (1830-1910) και βιομηχανική Επανάσταση», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα

Σταύρος Κιντής (2004), «Συνεταιριστικές Τράπεζες», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα

Κυριαζόπουλος – Ζησσόπουλος – Σαριγιαννίδης «Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των Εξαγορών και Συγχωνεύσεων των τραπεζών στη διεθνή και την ελληνική οικονομία, Εργασίες ΕΣΔΟ (Εθνικό Συνέδριο Διοίκησης και Οικονομίας) 2009.

Κώστας Κωστής (2013), Τα κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα

ΟΕΕ (2010), «Η μορφολογία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση: οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις»

ΤτΕ, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2002

ΤτΕ, Το Χρονικό της Μεγάλης Κρίσης.pdf

Μιχαήλ Ψαλιδόπουλος (2014), «Ιστορία της Τράπεζας της Ελλάδος 1928-2008», ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μιχαήλ Ψαλιδόπουλος (1989), Η κρίση του 1929 και οι Έλληνες οικονομολόγοι. Συμβολή στην ιστορία της οικονομικής σκέψης στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου, ΙΕΠ και ΕΤΕ, Αθήνα

Ξένη

Allen.F Gale.D (2000) “Financial Contagion”, The Journal of Political Economy, Vol 108: pp. 1-32

Allen, F and D. Gale (2004) “Competition and Financial Stability”, Journal of Money Credit and Banking, Vol 26, pp. 433-480

Apergis, N., Fafaliou I and Polemis, M (2015) “New evidence on assessing the level of competition in the European Union banking sector: A panel data approach” International Business Review, (In press)

Ariss, R. T. (2010) “On the implications of market power in banking: Evidence from developing countries”. Journal of Banking and Finance, vol. 34, pp. 765-775

Bad H. Baltagi, 2005, “Econometric Analysis of Panel Data”, West Sussex, England, pp.4-7

Bain Joe S, (1956), Barriers to New Competition: Their Character and Consequences in Manufacturing, Harvard University Press, pp. 323-330

Baumol William J, (1982). "Contestable Markets: An Uprising in the Theory of Industry Structure", American Economic Review, American Economic Association, vol. 72, pp. 1-15

Beck, T., Dermirguc-Kunt, A. and Levine, R. (2006),"Bank concentration, competition and crises: First results". Journal of Banking and Finance, Vol. 30, pp. 1581-1603

Benston, G.J.; Hunter, W.C.; Wall, L.D. (1995): “Motivations for Bank Mergers and Acquisitions: Enhancing the Deposit Insurance Put Option versus Earnings Diversification”, Journal of Money, Credit and Banking, Vol. 27, pp. 777-788

Bordo Michael D. & Rockoff, Hugh & Redish, Angela (1995), A comparison of the stability and efficiency of the Canadian and American banking systems, pp. 1613-1629

Boyd J. H. and De Nicolo G. (2005)" The theory of bank risk taking and competition revisited", Journal of Finance, Vol. 60, p. 1329-1343

Caminal R and Matutes C (2002) “Market power and banking failures” International Journal of Industrial Organization, Vol. 20, pp. 1341-1361

Capie F, Mills, T. (1995), 'British Bank Conservation in the Late 19th Century', *Explorations in Economic History*, 32(3), pp. 409-420

De Nicolò, Gianni, P. Bartholomew, J. Zaman and M. Zephirin, 2004, "Bank Consolidation, Internationalization and Conglomeration: Trends and Implications for Financial Risk", *Financial Markets, Institutions & Instruments*, Vol. 13, pp. 173–217

Margaritis, D., Psillaki M (2010) "Capital structure, equity ownership and firm performance" *Journal of Banking and Finance*, Vol 34, Issue 3, pp. 621-632

Maudos Joaquin, De Guevara Juan Fernandez (2010), Banking competition and economic growth: cross-country evidence, *The European Journal of Finance*, Taylor & Francis Journals, vol. 17(8), pp. 739-764

Mishkin, F. S (1999) "Global Financial Instability: Framework, Events, Issues" *Journal of Economic Perspectives*, Vol 13, pp. 3-20

Polemis, M (2015) "Does monopolistic competition exist in the MENA region? Evidence from the banking sector", *Bulletin of Economic Research*, 2015, doi: 10.1111/boer.12046.

Polemis, M (2014) "Did financial crisis alter the level of competition in the EMU banks? Michael L. Polemis", *Applied Economics Letters*, Vol 21 (15), pp. 1065-1069

Polemis M and Paleologos J (2014) "Too big to merge? Evidence from the US banking sector" *Applied Economics Letters*, Vol 21 (11), pp. 782 – 785

Sallami.S, and Chaffai (2011) "Banking competition and efficiency: The Case of the Tunisian commercial banks", <http://jma2014.fr/fichiers2011/280/.pdf>

Schaeck Klaus, Martin Čihák, Simon Wolfe (2006)," Are More Competitive Banking Systems More Stable?" IMF, Working Paper No.143, pp.3-28

Schaeck Klaus, Martin Cihák (2007), "Competition, Efficiency and Soundness in Banking: An Industrial Organization Perspective", *European Banking Center Discussion*, pp. 2-23

Schoenmaker D. (2015), "Stabilising and Healing the Irish Banking System", Paper prepared for the CBI-CEPR-IMF Conference, pp.2-27

Soedarmono, Wahyoe & Machrouh, Fouad & Tarazi, Amine (2013), Bank competition, crisis and risk taking: Evidence from emerging markets in Asia, pp. 196-221

Soedarmono, Wahyoe & Machrouh, Fouad & Tarazi, Amine, 2011, Bank market power, economic growth and financial stability: Evidence from Asian banks, Elsevier, vol. 22, pp. 460-470

Staikouras, C. and G. Wood (2000), Competition and banking stability in the euro area: The cases for Greece and Spain. European Financial Management Association, Annual Conference, Athens, p.7-24

Uhde A, et Heimeshoff, U. (2009) "Consolidation in banking and financial stability in Europe: Empirical evidence." Journal of Banking and Finance, Vol 33, pp. 1299–1311

Vives X (2010) "Competition and Stability in Banking" CESifo Working Paper No.3050, pp. 2-3

Διαδικτυακοί Τόποι

www.bankofgreece.gr

www.hba.gr/main/Ereunes-meletes/EllinikoTrapezikoSistima2008s.pdf

www.epant.gr/apofasi_details.php?Lang=gr&id=352&nid=711

www.nbg.gr

www.eurobank.gr

www.piraeusbank.gr

www.alpha.gr

www.reuters.com

www.ecb.com

www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html

www.bbva.com

<http://www.santander.co.uk/uk/index>

<https://www.bancsabadell.com>

<http://www.bankia.com/en>

www.millenniumbcp.pt

www.novobanco.pt

www.santandertotta.pt

www.bancobpi.pt

www.bankofireland.com

www.angloirishbank.com

www.permanenttsb.ie